

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ภิกษุลามก

อุบาสกจันทาล บริษัทดื้อด้าน
วิกฤติพระพุทธศาสนา

จักรกฤษณ์ เวนาเซญญา

ภิกษุลามก อุบาสกจันทาล บริษัทดื้อด้าน วิกฤติพระพุทธศาสนา

จักรกฤษณ์ เวนาเซญญา

ภิกษุสามก อุบาสกจันทาล บริษัทต่อต้าน วิกฤติพระศาสนา จักรกฤษณ์ เจนเจษฎา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๒ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN: 978-616-8004-06-7

จัดทำโดย

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๑๗๔/๑ เจริญนคร ๗๘ แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี

กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙

โทรสาร ๐๒ ๘๗๗ ๙๖๙๓

<http://www.dhammahome.com>

www.dhammahomefellowship.com

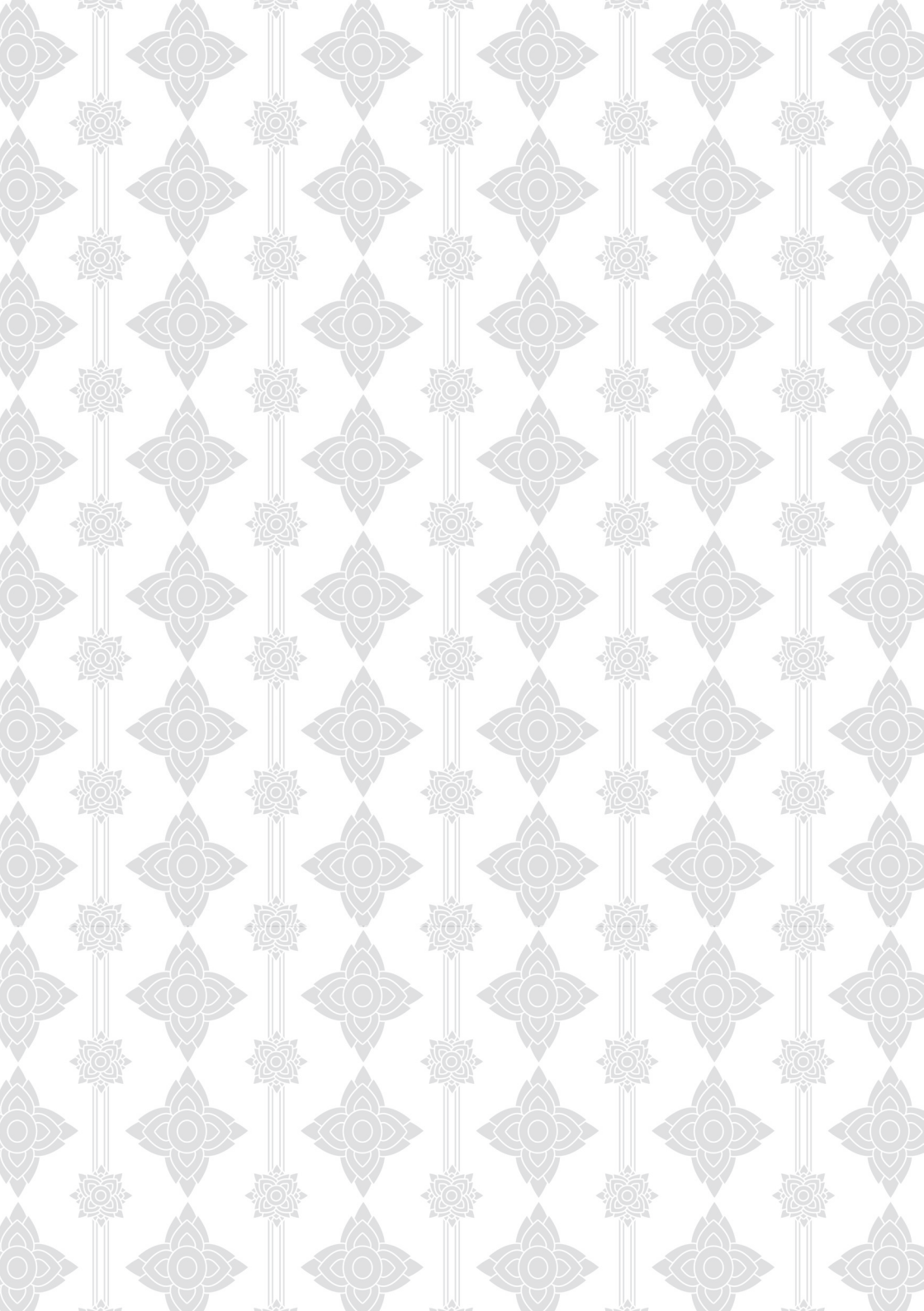
E-mail: info@dhammahome.com

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด

“คนเป็นอันมากอันผ้ากาสาจะพันคอ
มีธรรมอันลามก ไม่สำรวม
คนลามกเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรกเพราะกรรมอันลามกทั้งหลาย
ก้อนเหล็กร้อนเปรียบด้วยเปลวไฟ อันผู้ทุศีลบริโภคแล้ว
ยังประเสริฐกว่า ผู้ทุศีล ไม่สำรวม
พึงบริโภคก่อนข้าวของชาวแวนแคว้น จะประเสริฐอะไร”

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ อปายสูตร

ภิกษุสามก อุบาสกจันทาล บริษัทดี้อ้าน
วิกฤติพระพุทธรศาสนา

จักรกฤษณ์ เจนเจษฎา

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงเป็นเล่มที่สองต่อจากหนังสือ เรื่อง “จะบวชหรือจะบাপ” ซึ่งมูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้กรุณา ดำเนินการจัดพิมพ์ และเผยแพร่แก่สาธุชนทั่วไปก่อนหน้านี้แล้ว ข้าพเจ้าจึงขอ ถิ่นโอกาสนี้ขอบพระคุณมูลนิธิ ฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำทุกท่านมา ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

สำหรับการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ รวมถึงหนังสือ เรื่อง “จะบวชหรือจะบাপ” นั้น เกิดขึ้นจากการที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จากคำบรรยายของท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ และคณะวิทยากรของ มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการบรรยายธรรมที่ยกพระ ธรรมคำสอนจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาอธิบาย มีการได้สวนสอบทาน ข้ออรรถข้อธรรมด้วยความละเอียดถี่ถ้วนก่อนนำขึ้นสนทนา และอธิบายความ โดยสอดคล้องกันทั้งสามปิฎกด้วยเหตุและผลที่ไม่มีข้อขัดแย้งกัน จึงทำให้ ข้าพเจ้ามีความเข้าใจที่ถูกต้องและรู้จักพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงมากขึ้น

และที่สำคัญทำให้ข้าพเจ้าได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่า พระธรรมคำสอน ของพระพุทธองค์ไม่ว่าจะเป็นพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรมนั้น มีเนื้อหา สาระธรรมที่ละเอียด ลึกซึ้ง กว้างขวาง และสมบูรณ์ด้วยเหตุและผลที่ สอดคล้องกันเป็นอย่างยิ่ง เป็นคำสอนที่เป็นการประกาศความจริงซึ่งเป็นอริยสัจ จากพระสัมพันธูปัญญาอันที่ไม่ว่าจะมีผู้ใดจะเสมอเหมือนพระพุทธองค์ได้ พระ ธรรมวินัยจึงมีความลึกซึ้งมาก มิฉะนั้นย่อมไม่อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำชน ทั้งหลายที่ได้ฟังได้ศึกษาให้สามารถออกจากทุกข์ได้อย่างแท้จริง พระธรรมวินัย จึงมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา และแน่นอนว่ามีความสำคัญต่อพุทธบริษัท ทุกคน

เดิมทีข้าพเจ้าศึกษาพระธรรมส่วนใหญ่จากคำสอนของครูบาอาจารย์หลายคน ที่แต่งหนังสือตำราหรือบรรยายธรรมทางสื่อต่างๆ และข้าพเจ้ายังมุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมโดยหวังผลสำเร็จตามวิธีที่เป็นที่นิยมกันในหมู่ชาวพุทธ โดยไม่ได้เริ่มต้นจากการศึกษาและเข้าใจพระสัทธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎกให้ดีเสียก่อน จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักธรรมอันแท้จริงหลายประการ โดยไม่รู้เลยว่าพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงนั้นมีความละเอียดลึกซึ้งมาก ผู้ที่จะอธิบายพระธรรมวินัยได้ถูกต้องและตรงจริงๆ นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จากการศึกษาพระธรรมวินัยมาแล้ว โดยละเอียดถี่ถ้วนและด้วยความเคารพอย่างยิ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากคำสอนและการปฏิบัติของครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่แสดงตามทิฐิและความเห็นของตนเป็นสำคัญ พระธรรมวินัยแท้จริงจึงไม่ถูกเปิดเผยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ที่สนใจศึกษา

ในยุคปัจจุบัน พระพุทธศาสนากำลังอยู่ในภาวะวิกฤติอย่างหนัก เนื่องจากพระธรรมวินัยไม่ได้รับความสนใจจากชาวพุทธส่วนใหญ่ที่ควรจะต้องศึกษาเล่าเรียนด้วยความละเอียดรอบคอบและด้วยความเคารพ แต่พุทธบริษัทกลับละเลยและทอดทิ้งพระธรรมวินัยแล้วยึดเอาคำสอนของครูอาจารย์เป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็มีพุทธบริษัทบางกลุ่มได้ยกเลิก เฝือกถอน ดัดแปลง และอธิบายพระธรรมวินัยให้แตกต่างออกไปจากเดิม โดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานา ซึ่งมีได้เป็นไปเพื่อการขัดเกลากิเลสใดๆ เลย แต่กลับเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนและประโยชน์ในเรื่องอื่นทั้งสิ้น

พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงความลบเลือนเสื่อมสูญของพระสัทธรรมไว้ล่วงหน้าในคำสอนหลายบท ข้าพเจ้าเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากมีโอกาสดำเนินเรียบเรียงพระธรรมวินัยที่ทรงแสดงเกี่ยวกับความเสื่อมนี้ เปิดเผยให้ชาวพุทธได้ตระหนักและเข้าใจให้ถูกต้อง เพื่อรักษาพระศาสนาที่อยู่ในขั้นวิกฤติไม่ให้อำแย่ลงไปอีกเร็ววัน ในขณะเดียวกันก็หวังไว้ว่าจะมีพุทธบริษัท

ไม่มากนักน้อย ที่เห็นความสำคัญและหันกลับมาสนใจและตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ด้วยความเคารพ เพื่อช่วยกันดำรงพระพุทธศาสนาต่อไปเท่าที่จะเป็นไปได้

ข้าพเจ้าขอกราบเท้าบูชาคุณ ท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ในกุศลจิตของท่านที่เมตตาบรรยายพระธรรมของพระพุทธองค์อย่างละเอียดและเที่ยงตรงมาโดยตลอดกว่า ๖๐ ปี คำบรรยายตั้งแต่ตอนแรกจนกระทั่งปัจจุบันมากกว่า ๒,๐๐๐ ตอน ทำให้ผู้ฟังได้เกิดความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นสัมมาทิฐิ และสามารถสะสมปัญญาให้เจริญขึ้นได้อย่างมั่นคงอย่างแท้จริงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ศึกษาพระธรรมวินัยที่จะศึกษาพระธรรมคำสอนอันลึกซึ้งนี้และเข้าใจเพิ่มขึ้นได้ตามลำดับ นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่เมตตาแนะนำและให้โอกาสข้าพเจ้าได้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้พร้อมทั้งตรวจทานแก้ไขให้อีกด้วย

และในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณและขออนุโมทนาคุณอาจารย์วิทยากรของมูลนิธิฯ ทุกๆ ท่าน และสหายธรรมทุกท่านที่กรุณาช่วยตรวจสอบปรับปรุง แก้ไข ออกแบบ และจัดทำหนังสือเล่มนี้ จนสำเร็จจุล่ง และสามารถนำออกเผยแพร่งแก่สาธุชนเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาต่อไป

จักรกฤษณ์ เจนเจษฎา
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์
สมาชิกชมรมบ้านธัมมะ มศพ. เลขที่ ๗๓
๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

ว่าด้วยวิกฤติ	๑๐
ต้องรู้จักพระธรรมวินัยก่อน จึงเริ่มรู้จักพระพุทธศาสนา	๑๒
แม้พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็ทรงเคารพในพระธรรมวินัย	๑๕
พระธรรมวินัยคือความสำคัญของพระพุทธศาสนา	๑๗
รักษาพระธรรมวินัยคือรักษาพระพุทธศาสนา	๑๙
ไม่เคารพพระธรรมวินัย พระพุทธศาสนาจึงเริ่มเสื่อม	๒๒
ปัจจุบันพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองหรือวิกฤติ	๒๘
พุทธบริษัทไม่เคารพพระธรรมวินัย เป็นต้นตอแห่งวิกฤติพระศาสนา	๒๘
ฉรรวาสไม่รู้จักพระ พระก็ไม่รู้จักพระ	๓๐
เพราะไม่รู้จึงหลงบวช	๓๔
ภิกษุที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสอน ไม่ใช่คนของพระศาสนา	๓๗
เมื่อไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยก็เป็นภิกษุลามก	๓๙
ภิกษุนักเรียไร	๔๑
อามิสบวชไม่ใช่การดำรงพระพุทธศาสนา	๔๖
ภิกษุจอมขมังเวทย์	๔๘
ภิกษุพ่อค้า	๕๔
ภิกษุนักสังคมสงเคราะห์	๕๖
ภิกษุนักร่อนนักจำอวด	๖๑
ภิกษุนักวิชาการ	๖๔
ภิกษุนักประชาธิปไตย	๗๒
ภิกษุร่วมสมัย	๗๓
ภิกษุเศรษฐกิจหัวโล้น	๗๗

ภิกษุมหาโจร	๘๐
ภิกษุสันดานกา	๘๔
ภิกษุลามกเป็นผู้สิ้นหวัง	๘๖
ทำบุญกับภิกษุทุศีล ไร้อานิสงส์	๘๘
อุบาสกจันทาลย่นนำมาซึ่งวิกฤติ	๙๐
อุบาสกเพียงแต่ซื้อ	๙๑
อุบาสกบำบุญ	๙๓
อุบาสกติดคุณวิเศษ	๙๘
อุบาสกเจ้าพิธี	๑๐๑
อุบาสกร่วมสมัย	๑๐๔
พุทธบริษัทที่ไม่ใส่ใจพระธรรมวินัย เป็นบริษัทต่อต้าน	๑๐๗
แม้ผู้เตือนก็ไม่ฟัง	๑๐๙
วิกฤติพระพุทธศาสนาที่มองไม่เห็นเป็นอันตรายกว่าวิกฤติใด ๆ	๑๑๓
พระสัทธรรมปฏิรูป	๑๒๑
สำนักปฏิบัติทำลายพระพุทธศาสนา	๑๒๓
วิกฤติสมาธิ	๑๒๗
รู้จักว่าปฏิบัติผิดจึงจะปฏิบัติถูก	๑๒๙
เสื่อมจนวิกฤติตามพระพุทธพจน์	๑๓๑
หนทางเดียวที่จะออกจากวิกฤติ	๑๓๖
เป็นศาสนทายาทที่แท้จริง	๑๔๓

“ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น”

ภิกษุลามก อุบาสกจันทาล บริษัทดื้อด้าน วิกฤติพระพุทธรศาสนา

เรียบเรียงโดย จักรกฤษณ์ เจนเจษฎา

ว่าด้วยวิกฤติ

คำว่า “วิกฤติ” หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า “CRISIS” หมายความว่า สภาวะที่อยู่ในขั้นอันตรายร้ายแรง น่าเป็นห่วง เป็นจุดเปลี่ยนแปลงไปในทางเลื่อมอย่างหนัก บางทีก็ใช้คำว่า หายนะ (DISASTER) ก็มี คำนี้จึงเป็นคำที่มีความหมายไม่ใช่เรื่องธรรมดา แต่เป็นเรื่องอันตรายที่สุดต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งซึ่งอยู่ในสภาวะนั้นๆ

การที่จะรู้ว่าสิ่งใดจะอยู่ในขั้นวิกฤติหรือไม่นั้น ประการสำคัญที่สุดคือต้องเข้าใจก่อนว่า เรื่องนั้นคืออะไร มีสาระสำคัญอย่างไร มีความเป็นไปได้หรือไม่ดีและไม่ดีอย่างไร

ตัวอย่างเช่น เรื่องเศรษฐกิจ คนส่วนใหญ่เข้าใจและทราบดีว่า เป็นเรื่องการทำมาหากิน หากเศรษฐกิจดี หมายความว่า ทำมาหากินคล่อง หากเศรษฐกิจไม่ดี ก็ฝืดเคือง ไม่คล่องตัว หากเงินลำบาก หากเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ ก็ทำมาหากินไม่ได้เลย มีหนี้สินล้นพ้นตัว เศรษฐกิจพังทลาย เรื่องนี้จึงเข้าใจตรงกันได้ไม่ยาก

แต่เมื่อก้าวถึงพระพุทธรศาสนา ซึ่งไม่ชัดเจนเหมือนกับเศรษฐกิจ ดังนั้นการที่จะกล่าวว่า พระพุทธรศาสนาเจริญ หรือ พระพุทธรศาสนาวิกฤติ จึงต้องทำความเข้าใจพระพุทธรศาสนาให้ถูกต้องเสียก่อน

ในประเทศไทยมีวัดวาอารามมากกว่า ๓๐,๐๐๐ วัด มีภิกษุมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ รูป มีชาวพุทธมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ของประชากรในประเทศ

มีกิจกรรมทางศาสนามากมาย ไม่ว่าจะเป็นการบวชพระ บวชสามเณร งานสำคัญ ๆ ทางศาสนา กิจกรรมสวดมนต์ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม ฯลฯ

ดังนั้น คนที่คิดว่าพระพุทธศาสนา คือ วัดวาอาราม พระภิกษุ ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่าง ๆ ย่อมคิดว่า พระพุทธศาสนากำลังเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อมีใครมากล่าวว่า พระพุทธศาสนาอยู่ในขั้นวิกฤติ อยู่ในจุดที่อันตรายที่ใกล้จะลบล้างเลื่อนเสื่อมสูญไป เขาย่อมโต้แย้งว่า เป็นไปไม่ได้ !

แต่เป็นเรื่องที่น่าเสียใจเป็นอย่างยิ่งว่า จำนวนของวัด จำนวนภิกษุ จำนวนชาวพุทธ จำนวนพิธีกรรมทางศาสนาที่ยิ่งใหญ่ มีคนเข้าร่วมจำนวน มาก ๆ กลับไม่ใช่ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเลยทั้งสิ้น !

ทั้งนี้ เพราะพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า

“สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ดำรงพระพุทธศาสนาไว้เลยแม้แต่น้อย” ¹

แล้วสิ่งใด คือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนา สิ่งใดเป็นการดำรงพระพุทธศาสนาไว้

ตราบใดที่ชาวพุทธยังไม่เข้าใจและไม่รู้จักพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ ก็ยังคงเป็นชาวพุทธเพียงแต่ชื่อ เป็นชาวพุทธเพียงนับถือตาม ๆ กัน หรือเป็นชาวพุทธที่ทำพิธีกรรม ย่อมไม่มีทางจะทราบว่าความสำคัญของพระพุทธศาสนาอยู่ที่ใด และไม่ทราบว่า จะดำรงพระพุทธศาสนาได้อย่างไร

---

¹ พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า “ต่อไปในอนาคต พุทธบริษัทไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา ก็จะไม่ชักชวนกันกระทำความดีสุชา จริยอยู่การบูชาเป็นการบูชา แต่ไม่สามารถจะดำรงพระพุทธศาสนา แม้ในวันหนึ่งบ้าง แม้ชั่วคึดชั่วยามาคู่ครั้งหนึ่งบ้างเลย จริยอยู่มหาวีรหาร เจริญ เป็นร้อยเป็นพัน ก็ดำรงพระพุทธศาสนาไว้ไม่ได้ ส่วนสัมมาปฏิบัติ จึงจะชื่อว่า เป็นการบูชาที่สมควรแก่พระตถาคต เป็นการปฏิบัติบูชาที่ชื่อว่า ดำรงอยู่แห่งพระพุทธศาสนาไว้ได้” (อรรถกถา ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปริณิพพานสูตร)

คนส่วนใหญ่จึงได้แต่เพียงทำตามๆ กัน เขาว่าอย่างไร ก็ว่าอย่างนั้น ทำตามประเพณี ตามสมณนิยม ทำตามโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ หรือ แม้กระทั่งทำตามนโยบายของรัฐหรือองค์กรสงฆ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

เสร็จกิจกรรม พิธีกรรม เสร็จงานสร้างศาสนวัตถุ วิหาร เจดีย์แล้ว ก็เข้าใจว่านั่นคือการส่งเสริม รักษา ทะนุบำรุง หรือดำรงพระพุทธศาสนาตามที่ เขาว่าแล้ว

ชาวพุทธจึงไม่มีทางมองเห็นได้เลยว่า ขณะนี้พระพุทธศาสนาวิกฤติอย่างไร

ต้องรู้จักพระธรรมวินัยก่อน จึงเริ่มรู้จักพระพุทธศาสนา

สิ่งสำคัญที่สุด คือ ชาวพุทธต้องรู้จักพระธรรมวินัยอันเป็นคำสอนของพระพุทธองค์ให้ถูกต้องเสียก่อน !

พระธรรมคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นสำเร็จจากพระสัมมาสัมโพธิญาณ² จึงมีความละเอียดลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบรรจุแล้ว เป็นธรรมลึก ยากที่จะเห็นได้ ผู้อื่นจะตรัสรู้ตามได้ยาก เป็นธรรมสงบ ระงับ ประณีต ไม่เป็นวิสัยที่จะหยั่งลงได้ด้วยความคิด กล่าวคือปุถุชนจะคิดเอง คาคตาเองไม่ได้เลย เพราะเป็นธรรมละเอียด อันบัณฑิตคือผู้ที่ศึกษาธรรมมาแล้วด้วยดีเท่านั้น จึงจะพึงรู้แจ้ง³

² สัมโพธิ์นั้นมี ๓ อย่าง คือ สัมมาสัมโพธิญาณ ๑ ปัจเจกสัมโพธิญาณ ๑ สวากสัมโพธิญาณ ๑ ในบรรดาสัมโพธิ์ ๓ อย่างนั้น ชื่อว่า สัมมาสัมโพธิ์ เพราะรู้ คือตรัสรู้ธรรมทั้งปวง โดยชอบด้วยพระองค์เอง มรรคญาณที่เป็นปทัฏฐานของสัพพัญญุตญาณ และสัพพัญญุตญาณที่เป็นปทัฏฐานของมรรคญาณ ท่านเรียกว่าสัมมาสัมโพธิญาณ พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระสัพพัญญู ไม่มีอาจารย์ ตรัสรู้พร้อมเฉพาะซึ่งสัจจะทั้งหลายเอง ในธรรมทั้งหลายที่พระองค์ไม่เคยได้ยินมาในกาลก่อน เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความเป็นพระสัพพัญญูในธรรมเหล่านั้น และถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้ชำนาญในพลธรรมทั้งหลาย ดังนี้ (พระสูตรตันตปิฎก อรรถกถา ขุททกนิกาย เถรคคาถา เอกกนิบาต ปฐมวรรค ว่าด้วยคาถาสุภาสิต ในเอกกนิบาต วรรคที่ ๑)

³ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ทรงมีความชวนชวายน้อย

พระพุทธองค์จึงต้องทรงใช้เวลาบำเพ็ญเพียรเพื่อการตรัสรู้ที่นานแสนนาน ถึง ๔ อสงไขย แสนมหากัป⁴ ซึ่งแต่ละกัปนั้นมีความยาวนานมาก⁵ แต่ด้วยพระมหากรุณาคุณ จึงทรงแสวงหาการตรัสรู้ความจริงอันเป็นอริยสัจธรรม เพื่อให้เหล่าสรรพสัตว์ได้รู้ตามเห็นตาม เป็นเหตุปัจจัยแห่งการออกจากสังสารวัฏ กระทำที่สุดในการเวียนว่ายตายเกิด อันหาที่สุดแห่งเบื้องต้นและที่สุดแห่งเบื้องปลายมิได้⁶

เมื่อครั้งทรงรู้แจ้งพระสัจธรรมแล้ว พระองค์ยังทรงชวนชวนน้อย ไม่น้อมไปเพื่อที่จะแสดงพระธรรม เนื่องจากพระธรรมลึกซึ้งมาก ยากที่จะมีผู้เห็นตามได้ แม้กระนั้น เนื่องด้วยหมู่สัตว์ซึ่งมีกิเลสจุจลในจักขุน้อยก็มี มีกิเลสจุจลในจักขุมากก็มี มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มี มีอาการดีก็มี มีอาการเลวก็มี จะพึงสอนให้รู้ได้ง่ายก็มี จะพึงสอนให้รู้ได้ยากก็มี บางพวกมีปกติเห็นโทษในปรโลกโดยเป็นภัยอยู่ก็มี⁷

พระพุทธองค์จึงทรงมีพระมหากรุณาคุณแสดงพระธรรมคำสอนกับทั้งบัญญัติพระวินัยให้เหล่าสาวกในเพศบรรพชิตได้ประพฤติปฏิบัติเพื่อขัดเกลา กิเลสอกุศล โดยพระองค์ทรงกระทำพุทธกิจนี้ทุกวัน ตั้งแต่เช้าจรดค่ำ ไม่เว้น⁸ ตลอด ๔๕ พรรษา

⁴ อรรถกถา อังคุตตรนิกาย เอกนิกาย เอกบุคคลบาลี

⁵ ทรงแสดงความยาวนานของ “กัป” ว่า เปรียบเหมือนแม่น้ำคงคาที่เริ่มต้นจากที่ใด และถึงมหาสมุทร ณ ที่ใด เม็ดทรายในระหว่างนี้ง่ายที่จะนับได้ว่า เท้านี้เม็ด เท้านี้ ๑๐๐ เม็ด เท้านี้ ๑,๐๐๐ เม็ด หรือว่าเท้านี้ ๑๐๐,๐๐๐ เม็ด กัปทั้งหลายที่ผ่านพ้นไปแล้วมากกว่าเม็ดทรายเหล่านั้น มีสิ่งง่ายที่จะนับกับเหล่านั้นว่า เท้านี้กัป เท้านี้ ๑๐๐ กัป เท้านี้ ๑,๐๐๐ กัป หรือว่าเท้านี้ ๑๐๐,๐๐๐ กัป ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่าสังสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ ที่สุดเบื้องต้น ที่สุดเบื้องปลาย (จาก พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย อนมตคคสังยุต คังคาสูตร)

⁶ เรื่องเดียวกัน

⁷ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ทรงมีความชวนชวนน้อย

⁸ พุทธกิจประจำวัน ๕ พุทธกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเป็นประจำในแต่ละวัน มี ๕ อย่าง คือ ๑. เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต ๒. เวลาเย็นทรงแสดงธรรม ๓. เวลาค่ำประทานโอวาทแก่เหล่าภิกษุ ๔. เที่ยงคืนทรงตอบปัญหาเทวดา ๕. จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์ที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลุนิพพานอันควรจะเสด็จไปโปรดหรือไม่ (สารัตถปกาสินี อรรถกถาสังยุตตนิกาย สคาถวรรค กสิสูตร)

เมื่อพระเถระ พระเถรี อุบาสก และอุบาสิกาทั้งหลาย ได้ฟังและ ไตร่ตรองคำของพระพุทธองค์ แล้วประพฤติปฏิบัติตาม จึงเกิดปัญญารู้แจ้งแทงตลอดความจริงตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง และบรรลุธรรมอันเป็นปัจจัยแห่งการดับกิเลสทั้งปวง ทำที่สุดแห่งทุกข์ เหตุการณ์เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ⁹

พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ จึง “คัมภีระ” คือ ลุ่มลึกเป็นอย่างยิ่ง¹⁰ และมีค่าดุจรัตนชาติที่ไม่มีสิ่งใดพึงเปรียบได้¹¹ เป็นเหตุปัจจัยแห่งความสงบจากกิเลสและนำเหล่าสัตว์ออกจากทุกข์ได้จริง เป็นพระสัทธรรมอันยังประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าแก่ผู้ที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังความจริงนี้มาก่อน ทำให้ได้มีโอกาสศึกษาได้เข้าใจและเข้าถึงสัจธรรม มีโอกาสสะสมและประพฤติปฏิบัติชอบในเหตุแห่งการเจริญขึ้นของกุศลที่ควรเจริญ และละเว้นอกุศลที่ควรเว้น เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ได้รับประโยชน์ตามควรแก่ฐานะ ตามลำดับของปัญญาที่สะสมเพิ่มขึ้น ๆ จนกระทั่งถึงการดับสนิทของกิเลสอกุศล กระทำที่สุดแห่งสังสารวัฏ¹²

⁹ บัณฑิตทั้งหลาย ตัดกระแสต้นเหตุที่กำหนดยืนติในปิยรูปสาตรูปที่คนทั่วไปล่วงพ้นได้ยากขาดสิ้นแล้ว เชื่อว่าดับกิเลสได้สิ้นเชิง ล่วงพ้นทุกข์ได้ทั้งสิ้น บัณฑิตทั้งหลายผู้เห็นแจ้งอริยสัจ จบเวทรู้สิ่งทั้งปวงโดยชอบ ย่อมไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก เพราะรู้ถึงภาวะสิ้นสุดการเกิด (พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-นิทาน-อิตติวุตตะก-สูตรนินบาต กามูปัตตสูตร)

¹⁰ ธรรม อรรถ เทศนา และปฏิเวธเหล่านี้ อันบุคคลผู้มีปัญญาทรมทั้งหลายนัยยังลงได้ยาก และมีที่ตั้งอาศัยที่พวกเขาไม่พึงได้ ดุจมหาสมุทรอันสัตว์ทั้งหลาย มีกระต่าย เป็นต้น หยั่งลงได้ยาก ฉะนั้น เพราะฉะนั้น จึงจัดว่าเป็นคุณลึกซึ้ง ก็แลบัณฑิตพึงทราบคัมภีร์ภาพทั้ง ๔ ในปิฎกทั้ง ๓ นี้ แต่ละปิฎก ด้วยประการฉะนี้ (อรรถกถา มหาวีรคัมภีร์ ปฐมภาค เวรณชกัณฐ)

¹¹ พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิตติวุตตะก-สูตรนินบาต รัตนสูตร

¹² ส่วนความอ้อมใจซึ่งเกิดขึ้น ณ ภายในของผู้แสดงกัติ ผู้ฟังกัติ ผู้กล่าวสอนกัติ ซึ่งธรรม ย่อมให้เกิดความเบิกบานใจ ให้น้ำตาไหล ให้เกิดขนชูชัน ความอ้อมใจนั้น ย่อมทำที่สุดแห่งสังสารวัฏ มีพระอรหัตเป็นปริโยสาน ความยินดีในธรรมเห็นปานนี้แหละ ประเสริฐกว่าความยินดีทั้งปวง (อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ตัณหาบรรคที่ ๒๔)

แม้พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็ทรงเคารพในพระธรรมวินัย

สมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคแรกตรัสรู้ และทรงประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ แลพบผิงแม่น้ำเนรัญชรา เขตอุรุเวลาประเทศ ครั้นนั้น ความปริวิตกแห่งพระหฤทัยบังเกิดแก่พระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า

“บุคคลผู้ไม่มีที่เคารพ ไม่มีที่ยำเกรง ย่อมอยู่เป็นทุกข์
เราจะพึงสักการะ เคารพ อาศัยสมณะหรือพราหมณ์ใครผู้ใดอยู่หนอ”

ต่อมา สหัมบดีพรหมทราบความปริวิตกแห่งพระหฤทัยของพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงมาปรากฏเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาค แล้วกล่าวนิคมคาถาว่า

“พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่ล่วงไปแล้วก็ดี พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่ยังไม่มีมาก็ดี และพระสัมพุทธเจ้าพระองค์ใด ในบัดนี้ผู้ยังความโศกของชนเป็นอันมากให้เสื่อมหายก็ดี

พระพุทธเจ้าเหล่านั้นทุกพระองค์ ทรงเคารพพระสัทธรรมอยู่แล้ว ยังอยู่และจักอยู่ต่อไป

ข้อนี้เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เพราะเหตุฉะนั้นแหละ กุลบุตรผู้รักตนหวังความเป็นผู้ใหญ่ เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงเคารพพระสัทธรรม”¹³

พระสัทธรรมจึงไม่ได้เป็นที่เคารพเฉพาะพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันเท่านั้น แต่ทุก ๆ พระองค์เลยทีเดียว สมจริงตามที่ทรงแสดงว่า บุคคลย่อมต้องมีที่เคารพ มีที่ยำเกรง จึงอยู่เป็นสุข แม้พระอรหันตสัมมาพุทธเจ้าก็ยังคงมีที่เคารพและยำเกรงในพระสัทธรรมเช่นนี้ คุณค่าของพระสัทธรรมย่อมหาที่เปรียบมิได้เลยทีเดียว

¹³ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค คารวสูตร

เหล่าพุทธสาวกอันมีพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง เมื่อจะระลึกถึงคำสอนของพระพุทธองค์ ย่อมต้องเคารพพระสัทธรรม ซึ่งมีนัยว่าเมื่อพุทธบริษัทใครจะฟังจะศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ย่อมต้องเป็นไปด้วยความเคารพอย่างแท้จริง เพราะพระสัทธรรมมีความละเอียด ลึกซึ้ง และมีคุณค่ายิ่ง

ก่อนที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระสมณโคดม จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็ได้ตรัสกับท่านพระอานนทว่า

“ดูกร อานนท บางทีพวกเธอจะฟังมีความคิดอย่างนี้ว่า ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของพวกเราไม่มี ข้อนี้พวกเธอไม่ฟังเห็นอย่างนั้น

ธรรมก็ดี วินัยก็ดี อันใดอันเราแสดงแล้ว ได้บัญญัติไว้แล้วแก่พวกเธอ ธรรมแลวินัยอันนั้น จักเป็นศาสดาแห่งพวกเธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”¹⁴

เมื่อพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน ไม่ทรงแต่งตั้งบุคคลใดเป็นศาสดาแทนพระองค์ จึงมีข้อสงสัยว่าทำไมไม่ทรงแต่งตั้งบุคคลใดเป็นศาสดาแทนพระองค์ ในเมื่อสมัยโน้นก็มีพระภิกษุที่เป็นพระอรหันต์ที่ทรงคุณเป็นเอตทัคคะมากมาย ท่านพระมหากัสสปะก็ยังอยู่ ท่านพระอานนทก็ยังอยู่ พระอริยบุคคลมากมาย ก็ไม่ทรงตั้งบุคคลใดเป็นศาสดาเลย

เหตุก็ด้วยทุกยุคทุกสมัย แต่ละคนแต่ละท่านต้องจากโลกนี้ไปกันทั้งนั้น แล้วจะเหลืออะไรถ้าแต่งตั้งเป็นบุคคล แต่พระสัทธรรมคำสอนที่ได้ทรงแสดงไว้ด้วยดีแล้วนั้น จะเป็นศาสดาแทนพระองค์สืบไปได้ ถ้าใครศึกษาพระสัทธรรมก็สามารถเข้าใจความเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ค่อยๆ เห็นพระคุณจริง ๆ สมดังที่ทรงแสดงว่า

“ผู้ใดแลเห็นธรรม ผู้นั้นย่อมชื่อว่าเห็นเราตถาคต”¹⁵

¹⁴ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค

¹⁵ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค วิกกสิสูตร

ก็ด้วยพระธรรมวินัย พระรัตนตรัยจึงจะเป็นที่พึ่งแก่สาธุชนผู้ศึกษาได้อย่างแท้จริง พระธรรมวินัยจึงเป็นหลักแห่งพระพุทธศาสนา พระศาสนาจะยั่งยืนก็ด้วยพระธรรมวินัยเป็นศาสดาให้พุทธบริษัทได้เคารพ เลื่อมใส และเล่าเรียนศึกษาพร้อมประพฤติปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรม

การที่พระธรรมวินัยคือศาสดาแทนพระองค์นั้น มิใช่พุทธประสงค์ที่จะให้ชาวพุทธเคารพนับถือพระธรรมวินัยเพียงเพราะการบูชากราบไหว้ แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญยิ่งของพระธรรมวินัย เพราะพระพุทธศาสนาจะสืบทอดต่อไปหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงปรินิพพานแล้วก็ด้วยพระธรรมวินัย เหล่าพุทธบริษัทจึงควรเคารพพระธรรมวินัยดังพระศาสดา ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง และต้องหมั่นเพียรศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจถูกต้องด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

พระธรรมวินัยคือความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เมื่อพระธรรมวินัยมีความสำคัญและมีค่ายิ่ง แม้พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็ทรงเคารพและยำเกรงในพระธรรมวินัย เพราะพระธรรมวินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สัตว์โลกเห็นความจริงอันน่าออกจากทุกข์ได้

ดังนั้น เมื่อครั้งพระพุทธองค์ตรัสรู้และมีสาวกที่บรรลุธรรมได้ ๖๐ รูป พระพุทธองค์จึงตรัสว่า

“พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์

พวกเธออย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ ครบบริบูรณ์ บริสุทธิ

สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีธูสีคือกิเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟัง ธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”¹⁶

นี่คือการประกาศพระศาสนาด้วยการเปิดเผยแสดงพระธรรมคำสอนที่พระองค์ตรัสรู้ให้แก่ชนทั้งหลายให้เข้าใจ ให้เกิดความเลื่อมใส และเจริญปัญญา ให้รู้แจ้งเห็นจริงตามพระองค์

การประกาศพระศาสนาไม่ใช่การประกาศด้วยการชักชวนให้คนเข้ามาบวชกันมาก ๆ ไม่ใช่ประกาศพระศาสนาด้วยการสร้างศาสนวัตถุ จัดกิจกรรม พิธีกรรมจำนวนมาก ๆ โดยไม่ได้มีความเข้าใจ ไม่มีความลึกซึ้งใดๆ ในคำสอนของพระพุทธองค์เลย

สมดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า พระธรรมวินัยเปิดเผยเมื่อใด เมื่อนั้นยิ่งรุ่งเรือง¹⁷ เมื่อมีผู้เข้าใจพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์มากขึ้นเพียงใด พระศาสนายิ่งรุ่งเรืองเพียงนั้น เปรียบเสมือนพระจันทร์พระอาทิตย์ที่ไม่มีเมฆหมอกมาบดบัง ย่อมส่องแสงกระจ่างชัดรุ่งเรือง แต่หากถูกปิดบังไว้ พระจันทร์ พระอาทิตย์ย่อมเศร้าหมอง

ในทางตรงกันข้าม ความไม่รู้และความเห็นผิดซึ่งเป็นมัจฉาวิชิตนั้น ถ้าปิดบังเอาไว้มาก ๆ ไม่เปิดเผยให้เห็นชัดเจน ความไม่รู้และความเห็นผิดก็ยังเจริญ ยิ่งรุ่งเรือง เพราะยังไม่รู้ ยิ่งเห็นผิดมากขึ้นมากขึ้น

เมื่อชาวพุทธเป็นผู้มีปัญญาเห็นจริงในพระสัทธรรมตามพระพุทธองค์มากขึ้น ย่อมสามารถเปิดเผย อธิบาย ให้เหตุผล เพื่อให้มีการไตร่ตรองพิจารณาได้อย่างถูกต้อง พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ย่อมประกาศเผยแพร่ออกไปและทำประโยชน์ให้แก่สัตว์โลกทั้งหลาย พระพุทธศาสนาตามพุทธประสงค์ย่อมเจริญรุ่งเรืองและนำพาเหล่าสาวกให้รู้ความจริงอันเป็นหนทางแห่งการพ้นทุกข์ในที่สุด

¹⁶ พระวินัยปิฎก มหาวรรค เรื่อง พ้นจากบ่วง

¹⁷ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ปฏิมานนสูตร

รักษาพระธรรมวินัยคือรักษาพระพุทธศาสนา

พระธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคจึงเป็นสิ่งที่มีความสูงสุดและหาได้ยากเป็นอย่างยิ่ง พระพุทธองค์จึงทรงเตือนให้เหล่าสาวกได้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เนื่องจากพระธรรมวินัยที่ทรงตรัสรู้นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก เมื่ออยู่ช่วงที่มีโอกาสจะได้ฟัง ได้ศึกษา ก็อย่าให้โอกาสเหล่านั้นล่องลอยไปเสีย ดังที่ทรงแสดงว่า

“ชนเหล่าใด เกิดในมนุษยโลกแล้ว เมื่อพระตถาคตทรงประกาศสัทธรรม ไม่เข้าถึงขณะ ชนเหล่านั้นชื่อว่าล่วงขณะ ชนเป็นอันมากกล่าวเวลาที่เสียไปว่า กระทำอันตรายแก่ตน พระตถาคตเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ในกาลบางครั้ง บางคราว

การที่พระตถาคตเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ๑

การได้กำเนิดเป็นมนุษย์ ๑

การแสดงสัทธรรม ๑

ที่จะพร้อมกันเข้าได้หาได้ยากในโลก”

เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกันเช่นนี้ เป็นเรื่องที่ยาก พุทธบริษัทจึงควรเห็นคุณค่าของพระสัทธรรม เพราะโอกาสที่จะได้ฟังได้ศึกษามีน้อยมาก หากปล่อยเวลาให้ล่องลอยไป ทำแต่เรื่องอื่นๆ เช่น ทำบุญ ทำทาน ทำพิธีกรรมเป็นหลัก แล้ว ย่อมเสียโอกาสเป็นอย่างยิ่ง

ในขณะเดียวกันพุทธบริษัทก็ต้องช่วยกันรักษาพระสัทธรรมอันมีคุณค่าที่หาได้ยากยิ่งเช่นนี้ ไม่ให้เสื่อมสูญ ลบเลือน ถูกยกเลิก เพิกถอน แก้ไข หรือ บิดเบือนไปเป็นอย่างอื่น เพื่อชนรุ่นหลังจะได้มีโอกาสได้ยินได้ฟังได้ศึกษาเล่าเรียน พระสัทธรรมที่ถูกต้องของพระพุทธองค์ในกาลต่อๆ ไป

พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นั้น พุทธบริษัทในอดีตพยายามเป็นอย่างยิ่ง ที่จะรักษาไว้เพื่อประโยชน์แก่ชนทั้งหลาย ตั้งแต่ครั้งเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไม่นาน ซึ่งเริ่มมีภิกษุที่ไม่เคารพและประพฤติปฏิบัติตาม

พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ เหล่าพระอริยสงฆ์สาวกผู้ทรงคุณและเคารพ ในพระธรรมวินัย ต่างเกิดความวิตกว่าพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์จะ ลบเลือนเสื่อมสูญ และท่านเห็นถึงภัยอันตรายและความเดือนร้อนอันใหญ่หลวง ที่จะเกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาในกาลเบื้องหน้า

โดยภิกษุจะไม่เคารพพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ ทำให้อธรรม รุ่งเรือง ธรรมจะถูกขัดขวาง อวินัยจะรุ่งเรือง วินัยจะถูกขัดขวาง สงฆ์ผู้เป็นเถระ จึงพร้อมเพรียงกันกระทำสังคายนาพระธรรมของพระผู้มีพระภาคเป็นครั้งแรก โดยมีท่านพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน ท่านพระอุบาลีกล่าวพระวินัย และ ท่านพระอานนทกล่าวพระธรรม¹⁸ จากนั้นได้สอบทานและรวบรวมพระพุทธพจน์ ให้เป็นหมวดหมวด และเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อคงไว้ซึ่งพระสัทธรรม ที่ถูกต้องแก่การศึกษาและประพฤติปฏิบัติตาม สำเร็จเป็นพระธรรมวินัยโดย ประกอบด้วย พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม ที่รวมกันเรียกว่าพระไตรปิฎก¹⁹

เหล่าคณะสงฆ์กระทำไว้ก็เพื่อความมั่นคงของพระธรรมคำสอนของ พระพุทธองค์ และเพื่อประโยชน์สูงสุดที่จะเป็นแนวทางให้เหล่าชาวพุทธรุ่น ต่อ ๆ ไป ได้ศึกษาเข้าใจเกิดปัญญารู้แจ้งความจริงตามที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ และเป็นการสืบทอดพระศาสนาต่อไป

แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปจนกระทั่งผ่านมา ๒๕๐๐ ปีเศษ แล้วก็ตาม แต่เหล่าพุทธบริษัทผู้มั่นคงในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ต่างทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยให้ดำรงมั่นคงอยู่โดยการกระทำสังคายนา พระไตรปิฎกครั้งสำคัญ ๆ ต่อมาอีกหลายครั้ง²⁰ เพื่อมิให้พระธรรมคำสอนของ

¹⁸ พระวินัยปิฎก จุลวรรค ปัญจสติกขันธกะ สมมติภิกษุ ๕๐๐ รูป

¹⁹ พระวินัยปิฎก มหาวีภังค สมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย มหาวีภังควรรณนา พาหิรินทาน วรรณนา ปฐมสังคายนา

²⁰ สังคายนาครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๑๐๐ เพราะภิกษุวัชชีบุตรประพฤติพระวินัยย่อหย่อน ๑๐ ประการ และสังคายนาครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔ เพราะมีนักบวชศาสนาอื่นปลอมเข้ามาบวช ในพระศาสนาและแสดงความเห็นของตนว่าเป็นพระพุทธศาสนา

พระพุทธรองค์ถูกทำลายและถูกบิดเบือนให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากเดิม

ทั้งนี้ก็ด้วยตระหนักว่าพระธรรมวินัยคือหลักของพระพุทธศาสนา หากพระธรรมวินัยถูกแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกไป ก็ไม่มีพระธรรมคำสอนของพระพุทธรองค์เหลืออยู่ พระศาสนาก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้

ในอปริหานิยธรรม²¹ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงซึ่งธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญ ความไม่เสื่อม พระองค์ตรัสข้อธรรมสำคัญข้อหนึ่งไว้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกภิกษุจักไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้แล้ว จักไม่ถอนสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานประพฤติดูอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ตามที่มีได้บัญญัติไว้แล้ว อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่พึงได้ความเสื่อมเลย เพียงนั้น”

เป็นเรื่องที่พระพุทธรองค์ทรงย้ำเตือนให้เหล่าสาวกตระหนักว่า พระธรรมวินัยซึ่งเป็นสิกขาบทที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อความเข้าใจความจริงและประพฤติปฏิบัติตาม (สิกขา) ไม่มีผู้ใดเลยที่จะมาบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมหรือเพิกถอนพระธรรมที่พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้แล้วได้

บัณฑิตย่อมทราบแก่ใจว่า พระธรรมวินัยเป็นอริยสัจจะ²² รู้แจ้งได้ก็ด้วยพระปัญญาคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นสิกขาบทที่เหล่าพุทธบริษัทควรศึกษาเล่าเรียนและประพฤติปฏิบัติด้วยความเคารพ ด้วยความละเอียดรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง ไม่ใช่เอาความเห็นหรือความเข้าใจของตนมาตัดสิน แก้ไข ยกเลิกเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยได้เลยแม้แต่เล็กน้อย

²¹ พระสูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร

²² พระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ สัจจบรรพ

ไม่เคารพพระธรรมวินัย พระพุทธศาสนาจึงเริ่มเสื่อม

ความปรากฏในอรรถกถาปรหมัตถปิณีว่า ๑๐๐ ปี หลังจากพระผู้มีพระภาคเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว เริ่มมีกลุ่มภิกษุชาววัชชีซึ่งมีจำนวนมาก ไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยกลุ่มภิกษุดังกล่าวประกาศไม่ยอมรับพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ แล้วบัญญัติข้อปฏิบัติขึ้นใหม่ขัดแย้งกับพระธรรมวินัย เช่น ให้ภิกษุสะสมอาหารได้ ฉันทสุราอ่อน ๆ ได้ ฉันทอาหารยามวิกาลได้ ประพฤติปฏิบัติตามครูอาจารย์ได้แม้จะไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัยก็ตาม รับเงินรับทองได้ เป็นต้น²³

โดยเฉพาะเรื่องรับเงินและทอง ปรากฏความว่า แม้ในวันอุโบสถ ภิกษุชาววัชชีใช้ถาดทองสำริดตักน้ำไว้น้ำเต็มท่ามกลางภิกษุสงฆ์ แล้วแนะนำพวกอุบาสก อุบาสิกา ชาวกรุงเวสาลี ผู้ผ่านมาผ่านไปว่า “ท่านทั้งหลาย พวกท่านจงถวายรูปียะแก่สงฆ์ หนึ่งกหาปณะบ้าง กึ่งกหาปณะบ้าง หนึ่งบาทบ้าง หนึ่งมาสกบ้าง สงฆ์มีธุระที่ต้องทำด้วยบริวาร”

การกระทำเช่นนี้ทำให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาพระเถระผู้ทรงคุณโดยมีพระยสกาณ्हกบุตรและมีพระอรหันต์รวม ๗๐๐ รูป ร่วมประชุมกระทำสังคายนาพระธรรมวินัยให้ถูกต้อง แต่กลุ่มภิกษุ

²³ สมัยนั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงไปได้ ๑๐๐ ปี ภิกษุวัชชีบุตรทั้งหลาย ชาวกรุงเวสาลี แสดงวัตถุ ๑๐ ประการในกรุงเวสาลี คือ

๑. สิ่งคิลนกับปะ (เก็บเกลือไว้ในแขน แล้วฉันทกับอาหารรสไม่เค็มได้)
๒. ท่วงคูลกับปะ (ฉันทอาหารเมื่อเงาเลยเวลาเที่ยงไป ๒ องศาได้)
๓. คามันตรกับปะ (เข้าบ้านฉันทอาหารที่ไม่เป็นเดนได้)
๔. อาวาสกับปะ (ทำอุโบสถแยกกันในอาวาสที่มีสีมาเดียวกันได้)
๕. อนุมตีกกับปะ (ทำสังฆกรรม ในเมื่อภิกษุทั้งหลายยังมาไม่พร้อมแล้วขออนุมัติภายหลังได้)
๖. อาจิณณกับปะ (ประพฤติดังตามแบบที่พระอุปัชฌาย์อาจารย์เคยประพฤติมาได้)
๗. อมฤตกับปะ (ฉันทนมสดที่แปรไปแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมเปรี้ยวได้)
๘. ชโลคิ (ดื่มสุราอ่อน ๆ ได้)
๙. อทสกนิสีทนะ (ใช้ผ้ารองนั่งไม่มีชายได้)
๑๐. ชาตรุปรชตะ (รับทองรับเงินได้)

วัชชีบุตรก็ไม่ยอมรับ แล้วตั้งตนเป็นนิกายใหม่²⁴

อรรถกถาจารย์ท่านกล่าวว่า ภิกษุที่แตกแยกออกไปนั้นเป็นอธรรมวาที ถูกพระเถระผู้เป็นธรรมวาทีทั้งหลายขับออก แต่เนื่องจากมีพวกมากกว่า จึงตั้งคณาจารย์ใหม่ จากนั้นประชุมกันทำร้อยกรองพระธรรมวินัยใหม่ เรียกว่า “มหาสังคิติ” คือ ร้อยกรองใหญ่

การกระทำเช่นนี้ อรรถกถาจารย์ท่านยกขึ้นกล่าวว่า **เป็นการสร้างความขัดแย้งไว้ในพระพุทธศาสนา** ทำลายสังคายนาดิเรก แล้วทำการรวบรวมธรรมวินัยไว้เป็นอีกอย่างหนึ่ง ภิกษุเหล่านี้แต่งพระสูตรที่สังคายนาดิเรกไว้แล้วให้เป็นอย่างอื่น และทำลายอรรถและธรรมในพระวินัยบัญญัติ และเนื่องด้วยภิกษุเหล่านี้ไม่รู้แม่ซึ่งธรรมอันลึกซึ้งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง ไม่รู้ซึ่งอรรถที่ทรงแนะนำและควรแนะนำ จึงกำหนดอรรถไว้เป็นอย่างอื่นต่างไปจากที่ทรงตรัสไว้ ทำให้อรรถมากมายพินาศไปเพราะไม่รู้และไม่ฉลาดในพยัญชนะอันเป็นถ้อยคำที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ดีแล้ว

ภิกษุเหล่านี้ละทิ้งพระสูตรบางอย่างและพระวินัยอันลึกซึ้งเสีย แล้วแต่งพระสูตรเทียม พระวินัยเทียม เมื่อภิกษุเหล่านี้เป็นอยู่ด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจความสำคัญของพระธรรมวินัย จึงเริ่มแตกแยกกันเองออกไปอีก โดยภิกษุผู้เป็นหัวหน้าคณะ ก็มีวาทะแยกกันไป ภิกษุผู้ทำมหาสังคิตีก็พากันละทิ้งสิ่งที่ตนแต่งแล้วแต่งใหม่เป็นอย่างอื่นอีก จึงเกิดลัทธิอันแตกแยกขึ้นมากมายจากพวกมหาสังคิกะนั้น²⁵

ในช่วงของยุคนั้นจึงปรากฏนิกายที่แตกแยกกัน ๑๗ นิกาย อรรถกถาจารย์ท่านกล่าวว่า เป็นอาจารย์วาท คือ ลัทธิแห่งอาจารย์ เพราะนับถ้อยคำอาจารย์ตนเองเป็นหลัก

²⁴ พระวินัยปิฎก มหาวีกังค์ สมันตปาสาทิกา มหาวีกังค์วรรณา พาทินิทานวรรณา

²⁵ อรรถกถา กลาวัตถุปรกมฺ ปรมัตถทีปนี นิตานกถา

ส่วนเถรวาทนั้น ท่านไม่ถือว่าแตกกัน เนื่องจากรักษาคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธองค์ที่มั่นคงถูกต้อง โดยในอรรถกถาท่านกล่าวไว้ว่า

“นิกายเหล่านั้น เรียกว่า ตระกูลอาจารย์ ๑๘ ตระกูล แต่คำสั่งสอนของพระชินะเจ้าเป็นของบริสุทธิ์บริบูรณ์ไม่ยิ่งไม่หย่อน เป็นหลักมั่นคงสูงสุดของเถรวาททั้งหลาย รวากะต้นไม้ใหญ่ ชื่อว่านิโครธ ฉะนั้น นิกายที่เหลือ คือนอกจากเถรวาท เกิดขึ้นแล้วเป็นดุจกาฝากเกิดอยู่ที่ต้นไม้ นิกายที่แตกแยกกันมาทั้ง ๑๗ นิกายนี้ ไม่มีในร้อยปีแรก แต่ในระหว่างร้อยปีที่ ๒ คือภายในพระพุทธศักราช ๒๐๐ ปี ได้เกิดขึ้นแล้วในศาสนาของพระชินะพุทธเจ้า ด้วยประการฉะนี้แล”^{๒๖}

จากการที่พุทธบริษัทที่มีภิกษุบริษัทเป็นหลักไม่เคารพพระธรรมวินัย ไม่ศึกษาเล่าเรียนทำความเข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ กลับยกความคิดความเห็นของตนเองมาประพจน์ปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงพระธรรมยกเลิกพระวินัย แต่ก็ยังอ้างตนว่าเป็นพุทธบริษัท จึงเป็นต้นเหตุของการทำลายพระพุทธศาสนาจากการเหยียบย่ำทำลายพระธรรมวินัยดังกล่าว

เหตุการณ์ลักษณะเดียวกันนี้ได้เกิดขึ้นต่อมาหลังจากนั้นไม่นาน สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชในร้อยปีที่ ๓ ก็มีผู้ทำลายพระธรรมวินัยด้วยความเป็นกาฝากพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นอีก โดยมีพวกเดียรฉัตรนักบวชนอกพระพุทธศาสนาซึ่งเสื่อมจากลาภสักการะที่ชนทั้งหลายในสมัยนั้นหันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เดียรฉัตรเหล่านี้จึงพากันมาบวชในสำนักภิกษุทั้งหลายในพระพุทธศาสนา จากนั้นก็แสดงทริฐูความเห็นผิด ๆ ของตนว่าเป็นธรรมเป็นวินัย เป็นคำสอนของพระศาสดา

แม้บางพวกไม่ได้รับอนุญาตให้บรรพชา ก็พากันโกนผม นุ่งห่มผ้า กาสาวพัสตร์เอง แล้วพากันเที่ยวไปในหมู่บ้านและท่ามกลางสงฆ์ แสวงหา

---

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน

ลามสักการะ เติร์ถีย์เหล่านี้แม้จะถูกสงฆ์และชาวบ้านตำหนิติเตียนอยู่ ก็ไม่อาจประพฤติปฏิบัติในข้อที่สมควรแก่พระธรรมวินัยได้ เพราะพากันบวชด้วยหวังลามสักการะ จึงกลับยังให้เกิดเสนียดมลทินและเสียหนามมากมายในพระพุทธศาสนา

พวกเติร์ถีย์บางพวกก็มุ่งมาดว่าจักทำลายธรรมและวินัยของพระศาสนาเสียอีกด้วยซ้ำ จนในที่สุดพระเจ้าอโศกมหาราชจึงต้องกำจัดภิกษุเติร์ถีย์ออกจากพระศาสนา โดยการสอบถามความเห็นภิกษุแต่ละพวก ว่าคำสอนของพระพุทธองค์มีวาทะว่าอย่างไร หากตอบผิดแสดงว่าพวกนี้เป็นอัญญเติร์ถีย์ไม่ใช่พระภิกษุ จึงพระราชทานผ้าขาวให้สึกออกไป ซึ่งมีจำนวนถึง ๖๐,๐๐๐ คนเลยทีเดียว

ในลำดับต่อมา ที่ประชุมสงฆ์โดยพระโมคคัลลีสบุตรตีสเถระจึงได้คัดเลือกเอาภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ผู้ทรงปริยัติคือพระไตรปิฎกและผู้แตกฉานในปฏิสัมมกิทาญาณ จำนวน ๑,๐๐๐ รูป ในจำนวนภิกษุ ๖,๐๐๐,๐๐๐ รูป กระทำตติยสังคีติ คือการร่ายกรองพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ชำระล้างมลทินในพระพุทธศาสนาเหมือนกับครั้งพระมหากัสสปเถระและพระยศเถระกระทำสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งก่อนนั้น ฉะนั้น²⁷

จากลำดับเหตุการณ์ที่ได้กล่าวไปแล้วถึงการสังคายนาครั้งที่ ๒ ซึ่งมีภิกษุกลุ่มที่เรียกว่า มหาสังฆิกะ ที่มีจำนวนมาก ได้แยกตนออกไปต่างหากจากกลุ่มเถรวาทเดิม จากนั้นมหาสังฆิกะได้แยกกลุ่มนิกายย่อยออกไปอีก ๑๗ นิกาย ต่อมาภิกษุบางรูปในนิกายทั้ง ๑๗ นี้ ได้แยกตนออกมาตั้งคณะใหม่โดยถือปรัชญาและหลักจริยวัตรของตน

กระทั่งในราวพุทธศตวรรษที่ ๕ จึงได้เกิดกลุ่มคณะสงฆ์และคฤหัสถ์ที่เรียกตนเองว่า “มหายาน” ขึ้น แม้จะมีที่มาไม่แน่ชัด แต่สันนิษฐานได้ว่า

²⁷ เรื่องเดียวกัน ในหัวข้อ พระราชาผู้ทรงธรรม

มหายานได้พัฒนาจากนิกายมหาสังฆิกะ ผสมผสานกับปรัชญาของนิกายพุทธศาสนาอื่นทั้ง ๑๗ นิกาย และเถรวาท ก่อกำเนิดเป็นลัทธิมหายาน พระพุทธศาสนานิกายมหายานเริ่มถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใดไม่เป็นที่แน่ชัด แต่ที่ชัดเจนคือสมัยพระเจ้ากนิษกะมหาราชกษัตริย์องค์ที่ ๗ แห่งราชวงศ์กุษาณะซึ่งปกครองดินแดนแถบเอเชียตะวันตก ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกพระองค์แรกของนิกายมหายาน ได้ทรงยึดถือพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรของพระองค์ และทรงส่งธรรมทูตออกเผยแผ่ยังนานาประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. ๖๐๐

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. ๗๐๐ ก็มีกำเนิดนิกายวัชรยานซึ่งมีแนวทางเดียวกับนิกายมหายานแต่มีระบบที่ซับซ้อนในหลายมิติในการคิดและการปฏิบัติ มีวิวัฒนาการในหลายๆ ร้อยปี นอกจากเรียกว่าวัชรยานแล้ว ยังมีชื่ออื่นๆ อีก เช่น พระพุทธศาสนาวัชรตันตระหรือตันตรยาน

ทั้งนิกายมหายานและนิกายวัชรยานต่างเป็นนิกายใหญ่ที่แยกมาจากนิกายอาจาริยวาทและมหาสังฆิกะ แม้ทั้งสองนิกายนี้จะมีชื่อว่าเป็นพระพุทธศาสนา แต่ก็ได้ยึดมั่นในพระธรรมวินัยซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธองค์ทั้งหมด ขณะเดียวกันก็มีคำสอนของอาจารย์ในยุคหลังๆ แทรกขึ้นมาเรื่อยๆ จึงแตกต่างออกไปจากพระสัทธรรมคำสอนอันเป็นพระธรรมวินัยของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้น นิกายใหญ่ทั้งสองนิกายดังกล่าวจึงถือว่าเป็นแตกออกไปจากพระพุทธศาสนาแล้ว ดังที่อรรถกถาจารย์ท่านกล่าวไว้

ในปัจจุบันนี้ พุทธศาสนาเถรวาทยังคงอยู่ โดยมีพระธรรมวินัยอันเป็นคำสอนของพระพุทธองค์ที่ตรัสไว้เป็นที่ยึดมั่นด้วยความเคารพอย่างยิ่ง โดยพระธรรมวินัยยังคงปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกอย่างสมบูรณ์ และจากเดิมที่เป็นบาลีได้มีการแปลเป็นภาษาไทย คนไทยที่เป็นชาวพุทธสามารถศึกษาเล่าเรียนในภาษาของตนด้วยความละเอียดรอบคอบ และด้วยความเคารพ เพื่อให้เกิดปัญญาที่แจ่มแจ้งเห็นจริงในสัจธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ซึ่งอรรถกถาจารย์ท่านกล่าวไว้ว่า

“ศาสนาไม่อันตรายจนตลอดเวลาที่พระไตรปิฎกพุทธพจน์ยังเป็นไปอยู่”²⁸

แต่เป็นที่น่าสนใจว่า ชาวพุทธไทยส่วนใหญ่กลับเข้าใจว่า พระธรรมวินัย เป็นเพียงคำสอนในตำรา เป็นเพียงทฤษฎี เป็นวิชาการ บางคนก็คิดว่า พระธรรมวินัยเป็นเรื่องของภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือปรัชญา จึงมีวิชาพุทธศาสตร์ เรียนกันเพื่อได้ปริญญาเหมือนกับทางโลก นำเอาคำสอนของนิกายอื่น ๆ มาผสมผสาน แม้คำสอนนั้นจะมาจากศาสนาพุทธนิกายอื่นก็ตาม นั่นก็ไม่ใช่พระธรรมวินัยที่แท้จริงเลย

ในขณะเดียวกัน มีชาวพุทธอีกส่วนหนึ่งที่ไม่มีความเคารพพระธรรมวินัย ไม่ใส่ใจและละเลยคำสอน และกลับมุ่งเน้นไปในเรื่องของพิธีกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์ ทำบุญ ทำทาน ก่อสร้าง เป็นเรื่องสำคัญ และมีชาวพุทธอีกจำนวนไม่น้อยกระทำการผิดพระธรรมวินัยอีกหลาย ๆ เรื่อง เนื่องจากขาดความเข้าใจ พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นั่นเอง

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ชาวพุทธไม่ตระหนักเลยว่า แม้พระพุทธเจ้า ผู้ทรงตรัสรู้พระธรรมคำสอนด้วยพระองค์เอง พระองค์ก็ยังเคารพและยำเกรงในพระธรรมที่ตรัสรู้เป็นอย่างยิ่ง เพราะพระพุทธองค์ทรงเห็นคุณค่าของพระธรรมวินัย อันเป็นหลักและเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ไม่ว่าพระพุทธศาสนาในยุคที่มีพระพุทธเจ้าพระองค์ใดเป็นศาสดา ทุกพระองค์ย่อมตรัสรู้พระธรรมวินัย อันนำมาสู่มรรคผลเหมือนกัน²⁹ เป็นเครื่องที่สามารถนำสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ได้ พระธรรมวินัยนั่นเองจึงเป็นหลัก เป็นแก่น เป็นที่พึ่ง และเป็นที่เคารพในพระพุทธศาสนา

²⁸ อรรถกถา สังยุตตนิกาย นิทานวรรค กัสสปสังยุตต์ สัทธรรมปิฎกปสุตร

²⁹ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๒-พุทธวงศ์-จริยาปิฎก

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองหรือวิกฤติ

ดังนั้น แม้ประเทศไทยจะมีวัดวาอาราม สร้างวิหารเจดีย์ พุทธศิลปะ ประติมากรรม จิตรกรรม ศาสนวัตถุที่ยิ่งใหญ่และมีจำนวนมาก ๆ มีพระจำนวนมาก มีชาวพุทธจำนวนมาก มีกิจกรรมพิธีกรรมทางศาสนาจำนวนมาก แต่หากมีเพียงชาวพุทธส่วนน้อย ที่เคารพนับถือและศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยด้วยความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและมีความลึกซึ้งในพระธรรมคำสอน เช่นนี้ พระพุทธศาสนากำลังเจริญรุ่งเรืองหรือวิกฤติ

ถามว่า พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองจริงหรือ

คนที่เข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ย่อมรู้ว่า นั่นไม่ใช่ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาเลยแม้แต่น้อย

แต่กลับเป็นวิกฤติพระพุทธศาสนาเสียด้วยซ้ำ !

เพราะพระธรรมวินัยที่ถูกต้องมิได้ถูกเผยแพร่ให้เกิดความเข้าใจและเกิดปัญญาที่นำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริงตามพระประสงค์ของพระพุทธองค์เลย เรื่องที่เกี่ยวกับพระศาสนาทั้งหมดกลับเป็นเรื่องอื่นซึ่งเป็นเปลือกเป็นกระพี้ไปเสียหมด

สิ่งที่เกิดขึ้นตลอดมาในพระศาสนา มีแต่พุทธบริษัทเท่านั้นที่เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับอันสำคัญ หากพุทธบริษัทเคารพและเล่าเรียนพระธรรมวินัย ย่อมนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่พระศาสนาแน่ แต่หากพุทธบริษัทละเลย ไม่สนใจ ไม่เคารพ ไม่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ก็เป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤติพระศาสนา

พุทธบริษัทไม่เคารพพระธรรมวินัย เป็นต้นตอแห่งวิกฤติพระพุทธศาสนา

ตลอดกาลที่ผ่านมาในแต่ละยุคแต่ละสมัย จะมีพุทธบริษัทที่ขาดความเข้าใจ ขาดความรู้ ไม่เคารพและไม่ศึกษาพระธรรมวินัยให้ถ่องแท้เกิดขึ้นอยู่

ตลอดเวลา และเพิ่มจำนวนมากขึ้นมากขึ้น

หากเป็นภิกษุบริษัทก็ไม่กระทำหน้าที่ของภิกษุ ซึ่งมี ๒ ฐานะ คือ คันถะฐานะ ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และวิปัสสนาฐานะ อบรมเจริญปัญญา³⁰ อีกทั้งไม่ประพฤติตามพระวินัยบัญญัติเพื่อขัดเกลากิเลสทางกายและวาจา

ในขณะที่ฆราวาสทำแต่บุญ ทำทานด้วยความหวัง เน้นพิธีกรรม แสวงหาแต่อาณิสต์ต่าง ๆ ไม่ศึกษาพระธรรมวินัยเช่นกัน ข้ำร้ายยังส่งเสริมภิกษุที่ประพฤติผิดปฏิบัติไม่ชอบให้กระทำการที่ไม่ถูกต้องยิ่งขึ้น

เมื่อถูกทักท้วงว่ากระทำความผิดไม่ตรงตามพระธรรมวินัย บุคคลเหล่านี้ก็กลับอาศัยทิฐิ ความเห็นผิดของตน แก้ไขเปลี่ยนแปลงพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ อันเป็นเหตุให้พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ดีแล้ว ถูกบิดเบือนไป พระธรรมวินัยจึงเริ่มเสื่อมลง

ที่กล่าวว่าเสื่อมนี้ มิใช่เกิดที่พระธรรมคำสอนเสื่อมไป แต่พระธรรมวินัยที่แท้จริงจะลบลือนเสื่อมสูญไปจากผู้ที่ไม่ศึกษา ไม่เล่าเรียน ทำให้หมดโอกาสที่จะได้เข้าใจความจริงที่พระพุทธองค์ทรงแสดง หมดโอกาสในการขัดเกลา กิเลสอกุศลได้อย่างแท้จริง หมดหนทางที่จะทำที่สุดแห่งทุกข์ หมดสิทธิ์ที่จะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาได้อันตรธานไปจากผู้นั้นเสียแล้ว ไม่ต้องรอถึง พ.ศ. ๕๐๐๐ ที่ท่านกล่าวว่า

³⁰ พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุ ฐานะมี ๒ อย่าง คือ คันถะฐานะ (กับ) วิปัสสนาฐานะ เท่านั้น” พระมหาปาละพุลถามว่า “พระเจ้าข้า ก็คันถะฐานะเป็นอย่างไร วิปัสสนาฐานะเป็นอย่างไร” พระพุทธองค์ตรัสว่า “ฐานะนี้ คือ การเรียนนิกายหนึ่งก็ดี สองนิกายก็ดี จบพุทธวจนะคือพระไตรปิฎกก็ดี ตามสมควรแก่ปัญญาของตนแล้วทรงไว้ กล่าวบอกพุทธวจนะนั้น ชื่อว่า คันถะฐานะ ส่วนการเริ่มตั้งความสิ้นและความเสื่อมไว้ในอัตภาพ ยังวิปัสสนาให้เจริญ ด้วยอำนาจแห่งการติดต่อแล้วถือเอาพระอรหัตของภิกษุผู้มีความประพฤติแล้วคล่อง ยินดียิ่งแล้วในเสนาสนะอันสงัด ชื่อว่า วิปัสสนาฐานะ” พระมหาปาละกล่าวว่า “พระเจ้าข้า ข้าพระองค์บวชแล้วแต่เมื่อแรก ไม่สามารถจะบำเพ็ญคันถะฐานะให้บริบูรณ์ได้ แต่จักบำเพ็ญวิปัสสนาฐานะให้บริบูรณ์ ขอพระองค์ตรัสบอกพระกรรมฐานแก่ข้าพระองค์เถิด” (อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ๑ ยมกวรรค วรรณนา ฐานะ ๒ อย่าง ในพระศาสนา)

พระสัทธรรมจะอันตรธานหมดไป³¹

พุทธบริษัทมีสี่ ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่มีภิกษุณีแล้ว แต่มีภิกษุสงฆ์ที่เปรียบดังผู้นำของเหล่าพุทธบริษัท หากภิกษุส่วนใหญ่มิได้ตั้งตนอยู่ในสมณะวิสัย อันเหมาะสมแก่เพศและภาวะที่ได้รับยกย่องจากชาวบ้าน ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน พระธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ไม่ประพฤติดนให้เป็นทีเคารพบูชาของคฤหัสถ์ ที่คอยอุปถัมภ์ค้ำจุนปัจจัยให้ภิกษุยังชีพเพื่อประพฤติพรหมจรรย์ เมื่อภิกษุ หละหลวมเหลวไหลในพระธรรมวินัย ภิกษุยอมไม่อาจขัดเกลากิเลส ละคลาย อกุศล เจริญปัญญา และบรรลुสัจธรรม ไม่สามารถเผยแพร่งสิ่งที่ถูกต้องตามที่ พระพุทธองค์ทรงแสดง เพื่อสืบทอดพระศาสนาได้

ส่วนอุบาสกอุบาสิกาก็มีได้มีศรัทธาที่แท้จริง กระทำแต่สิ่งที่เป็นเรื่องของ อามิสบูชา เรื่องของพิธีกรรม หวังแต่อาานิสงส์ของบุญ ไม่ใส่ใจในคำสอนของ พระพุทธองค์ แต่กลับไปสนใจเรื่องนอกศาสนา มีเพียงชื่อว่าเป็นชาวพุทธ แต่ ไม่ศึกษา ไม่ประพฤติปฏิบัติ ตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง มิได้ดำรงพระศาสนา ด้วยการศึกษและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้วยความเคารพ ด้วย ความละเอียดรอบคอบ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตามที่พระพุทธองค์ทรงมี พระประสงค์ที่จะให้รู้แจ้งเห็นจริง ก็ไม่ชื่อว่าเป็นคฤหัสถ์บริษัทของพระศาสนา เช่นกัน

ฆราวาสไม่รู้จักพระ พระก็ไม่รู้จักพระ

ปัจจุบันทั้งภิกษุบริษัทและคฤหัสถ์บริษัท ต่างมิได้ใส่ใจในพระธรรม คำสอนของอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ดีแล้ว แม้จะศึกษามาบ้าง แต่ก็ไม่ละเอียดรอบคอบ ไม่เคารพในความลึกซึ้ง ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ ถูกต้อง

³¹ อรรถกถา จุลวรรค ภาค ๒ ภิกขุณีขันธกะ เรื่องพระนางมหาปชาบดีโคตรมีเป็นต้น ภิกขุ นิกขันธกวรรณนา ว่าด้วยคุรุธรรม ๘

ทำให้ไม่รู้จักรว่าการบวขจริง ๆ คืออย่างไร ภิกษุในพระธรรมวินัยคือใคร อุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนาควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร แต่กลับยึดถือเอาธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าพระธรรมวินัย บ้างก็อ้างว่าเป็นเรื่องของยุคสมัยที่ทุกคนทำกันแบบนี้ พระธรรมวินัยเป็นเรื่องที่เคร่งครัดเกินไป ต้องปรับเปลี่ยนผันแปรไปบ้าง

เมื่อชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่รู้ ก็ทำตาม ๆ กันไป โดยมีได้พิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่า สิ่งทีประพฤติปฏิบัติมานั้น มีเหตุผลตามที่ทรงแสดงไว้ในพระธรรมวินัยหรือไม่ เหตุใดพระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติไว้เช่นนั้น มีประโยชน์และมีโทษหรือไม่อย่างไร

ดังนั้น พุทธบริษัทจึงต่างไม่รู้จักรพุทธบริษัท ไม่รู้จักรหน้าที่ของพุทธบริษัทตามพระธรรมวินัยเลย แต่กลับเชื่อตามถ้อยคำที่มีผู้กล่าวไว้ไม่ถูกต้อง

พระพุทธองค์ตรัสว่า แม้พระธรรมวินัยของพระองค์ก็มีผู้ที่กล่าวไว้ชั่ว กล่าวคือ แสดงความคิดเห็นโดยขาดความรู้ขาดความเข้าใจ ไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่ฟังไม่ศึกษาพระธรรมวินัยด้วยความเคารพและด้วยความละเอียดรอบคอบ เมื่อพากันประพฤติปฏิบัติตามความเห็นที่ไม่ถูกต้องนั้น ก็จะทำให้ประสบแต่สิ่งที่ผิด สิ่งที่ไม่ดี ไม่เจริญ

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า บุคคลเหล่านี้ต้องประสบกับกรรมซึ่งมิใช่บุญเป็นอันมาก และหากผู้ฟังธรรมที่กล่าวไว้ชั่ว ยิ่งมีความเลื่อมใส ยิ่งยืนยันที่จะประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่กล่าวไว้ชั่ว ผู้นั้นย่อมอยู่เป็นทุกข์ เพราะธรรมนั้นท่านกล่าวไว้ชั่ว ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญ³²

พระธรรมวินัยที่กล่าวไว้ชั่ว อันเป็นการกล่าวผิดเพี้ยน กล่าวไม่ตรง ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เช่น เรื่องของการบวช ชาวพุทธในยุคที่ผ่านมา นิยมบวชกันมานานจนเป็นประเพณี บวชตามอายุ บวชก่อนแต่งงาน บวชหน้าไฟ

³² พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต

บวชแก้บน บวชเฉพาะกิจ บวชตามนโยบาย ฯลฯ โดยผู้ที่บวชต่างไม่ได้เข้าใจ พระธรรมวินัยมาก่อน ทั้งมิได้มีอุปนิสัยที่จะสละเพศฆราวาสเลย เป็นการบวชชั่วคราว ซึ่งไม่มีปรากฏในพระธรรมวินัยเลยว่าพระพุทธองค์อนุญาตและสนับสนุน การบวชลักษณะเช่นนี้ เพราะการบวชเป็นการอุทิศชีวิตแด่พระศาสนาและ พระศาสดา หาได้เป็นการบวชชั่วคราว บวชๆ สึกๆ หรือไม่ใช่บวชเข้ามา เพื่ออยากจะทำดี จะได้ตอบแทนบุญคุณผู้อื่นได้

แต่การบวชตามพระธรรมวินัยก็เพื่อขัดเกลากิเลสคลายความติดข้อง ในความเป็นเรา เป็นของเรา เป็นตัวตนของเรา เป็นสำคัญ การบวชชั่วคราว จึงเป็นเพียงการเน้นพิธีกรรม เน้นกิจกรรม มิได้ทำให้เกิดผล เกิดอานิสงส์ ดังที่พระพุทธองค์ทรงพระประสงค์เลย ส่วนที่อ้างว่าต้องการศึกษาธรรมะนั้น เป็นคฤหัสถ์ก็ศึกษาได้ และเริ่มศึกษาได้ทันที ไม่ต้องรอเมื่อไปบวช ในขณะที่ ส่วนใหญ่บุคคลที่บวชชั่วคราว เมื่อสึกออกมาก็ไม่ได้ศึกษากันต่อ ดังนั้น เมื่อมีการบวชกันลักษณะนี้มากขึ้นๆ จึงเป็นการทำลายคุณค่าของการบวช ที่แท้จริงตามพระธรรมวินัยให้ค่อยๆ เสื่อมไป

อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นตัวอย่างสำคัญของการกล่าวธรรมไว้อั่ว คือ เรื่อง ภิกษุรับและยินดีในเงินและทอง ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิกขาบทสำคัญสำหรับภิกษุ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า ภิกษุในธรรมวินัย ไม่รับและไม่ยินดีในเงินและทองที่เขาเก็บไว้ให้³³ และชี้ให้เห็นโทษของเงินทองที่มีต่อเพศบรรพชิต³⁴ อีกทั้ง ทรงตำหนิภิกษุผู้กระทำการดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน³⁵

³³ อนึ่ง ภิกษุใด รับก็ดี ให้รับก็ดี ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทอง เงินอันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคีย ปาจิตตีย์ (พระวินัยปิฎก มหาวีถก กุสุมภวรรค สิกขาบทที่ ๘)

³⁴ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ติละ นายคามาณี เมื่อท่านพยากรณ์อย่างนี้ เป็นอันกล่าวตามคำที่เรา กล่าวแล้ว ไม่กล่าวดูเราด้วยคำไม่จริง และพยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม ทั้งการคล้อยตาม วาทะที่ถูกไรๆ จะไม่ถึงฐานะอันวิญญูชนพึงติเตียนได้ เพราะว่าทองและเงินไม่ควรแก่สมณศากย บุตร สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทองและเงิน สมณศากยบุตรห้ามแก้วและทอง ปราศจากทอง และเงิน

แต่ปัจจุบันภิกษุมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ รับเงินรับทองกันเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้สนใจพระวินัยบัญญัติเลยแม้แต่น้อย ทั้งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ชัดเจนถึงความไม่เหมาะสมและโทษหลายประการ แต่ก็มีผู้กล่าวว่า ภิกษุรับเงินทองเป็นอาบัติเล็กน้อย ปลงอาบัติได้ และยุศสมัยเปลี่ยนไปแล้ว พระต้องมีค่าใช้จ่ายหลายเรื่อง ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าหยูกยา ค่าเดินทางฯ เป็นเรื่องจำเป็น ไม่เช่นนั้นภิกษุก็อยู่ไม่ได้ ซึ่งข้ออ้างนี้ก็เหมือนข้ออ้างเดียวกับเรื่องที่เคยเกิดมาแล้วในอดีตที่ภิกษุชาววัชชีบุตรที่กล่าวให้อุบาสก อุบาสิกา บริจาคเงินทองให้ภิกษุจะมากจะน้อยก็ดี เพราะอ้างว่าสงฆ์จำเป็นต้องใช้ จนกระทั่งคณะสงฆ์ฝ่ายดำรงพระธรรมวินัยต้องกระทำสังคายนาให้ถูกต้อง

การกล่าวอ้างที่ผิดไปเช่นนี้ เป็นการไม่เคารพพระวินัยบัญญัติของพระพุทธองค์ เป็นคำกล่าวที่ตรงข้ามกับพระวินัยบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เป็นการไม่เคารพในพระธรรมวินัย จึงเป็นการกล่าวไว้ชั่ว

เมื่อขราราสไม่รู้จักพระ ก็นิยมให้บวชพระกันมากๆ ไม่รู้จักพระก็ให้เงินทองพระ พระไม่รู้จักพระก็รับเงินทอง เพราะต่างคนต่างไม่รู้เลยว่า พระหรือภิกษุคือใคร

ดูกร นายคามณี ทองและเงินควรแก่ผู้ใด เบญจกามคุณก็ควรแก่ผู้นั้น เบญจกามคุณควรแก่ผู้ใด ทองและเงินก็ควรแก่ผู้นั้น เราให้เข้าใจเรื่องนี้โดยส่วนเดียวว่า ‘ไม่ใช่ธรรมของสมณะ ไม่ใช่ธรรมของคฤหัสถ์’ อนึ่ง เรากล่าวอย่างนี้ว่า ‘ผู้ต้องการหญ้าพึงแสวงหาหญ้า ผู้ต้องการไม้พึงแสวงหาไม้ ผู้ต้องการเกวียนพึงแสวงหาเกวียน ผู้ต้องการบุรุษพึงแสวงหาบุรุษ’ แต่เราไม่กล่าวเลยว่า ‘พึงยินดี พึงแสวงหาทองและเงินโดยประการใดๆ’” (พระสูตรต้นปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค มณีจุฬาสุตต)

³⁵ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า “ดูกร โมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนเธอจึงได้รับรูปียะเล่า การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว” (พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ โกสิยวรรคที่ ๘)

เพราะไม่รู้จึงหลงบวช

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุ คือ ผู้เห็นภัยในวัฏฏะ จึงมีศรัทธา ออกบวชเป็นบรรพชิต ด้วยคิดว่า เราเป็นผู้อันชาติ ชรา มรณะ โสกะปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ครอบงำแล้ว เป็นผู้อันทุกข์ครอบงำแล้ว เป็นผู้อันทุกข์ท่วมทับแล้ว ทำไฉน การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ จะพึงปรากฏได้³⁶ ภิกษุ มีชื่อว่าเป็นสมณศากยบุตร เปรียบเสมือนบุตรที่เกิดจากพระอุระคือปัญญา ของพระพุทธองค์ เป็นเชื้อสายของผู้สงบ เป็นผู้มื่อธยาศัยใหญ่มุ่งมั่นจริงใจที่จะ ชัดเกลากิเลสในเพศบรรพชิต บวชเพื่ออุทิศพระพุทธเจ้า มุ่งตรงต่อพระนิพพาน³⁷ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงไว้ในพระคาถาธรรมบทว่า การบวชเป็นการยาก การ บำเพ็ญธรรมสมควรแก่ธรรมเป็นการยาก การสละทุกสิ่งเพื่อมอบแด่พระศาสนา เป็นการยาก³⁸ เพื่อให้เห็นคุณค่าจริงๆ ของการบวชเป็นบรรพชิต

ความเป็นภิกษุจึงเป็นเพศที่ยิ่งใหญ่ มีความประเสริฐ มีคุณค่ายิ่ง ไม่ใช่ เรื่องง่ายๆ ที่จะทำกันเป็นเพียงพิธีกรรมดังที่เข้าใจกัน

ดังนั้น ประการแรกที่ผู้จะบวชพึงมี คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ใน พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มาแล้ว และเข้าใจอย่างแท้จริงว่าการถูกครอบงำ ด้วยกิเลสอกุศลนั้นเป็นอย่างไร จึงสามารถเห็นภัยในทุกข์ที่ท่วมทับอยู่ในเพศ คฤหัสถ์

---

³⁶ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปัณณาสก์ จาตุมสูตร

³⁷ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย อุปริปัณณาสก์ ธาตุวิภังคสูตร ว่าด้วยการจำแนกธาตุ

³⁸ บทว่า ทุปปพพชฺช ความว่า ชื่อว่า การละกองแห่งโกตะน้อยก็ตาม มากก็ตามและละเครื่องญาติ แล้วบวชมอบอุระ (ถวายชีวิต) ในศาสนานี้ เป็นการยาก บทว่า ทุริกรมิ ความว่า การที่กุลบุตร แม้บวชแล้วอย่างนั้น สืบต่อความเป็นไปแห่งชีวิต ด้วยการเที่ยวไปเพื่อภิกษา (เที่ยวบิณฑบาต) ยินดียิ่ง ด้วยสามารถแห่งการคุ้มครองคุณคือศีลอันไม่มีประมาณ และบำเพ็ญข้อปฏิบัติธรรม อันสมควรแก่ธรรมให้บริบูรณ์ เป็นการยาก” (จาก ธัมมปัทมสูตรถา อรรถถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

ประการที่สอง คือมีอุปนิสัยที่มั่นคงในการขัดเกลากิเลส เนื่องจากการออกบวชนั้นเป็นการขัดเกลากิเลสอย่างละเอียดยิ่งในเพศบรรพชิต แตกต่างไปจากเพศฆราวาสอย่างสิ้นเชิง เนื่องจาก ต้องละ ต้องสละอาคารบ้านเรือน วงศาคณาญาติ ทรัพย์สมบัติทั้งหลาย อันเป็นเครื่องติดข้อง เพื่อแลกกับการดำรงชีพด้วยความประเสริฐ ประพฤติพรหมจรรย์ ตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดง เป็นทางเพื่อการสำรวม เพื่อการละ ผู้กระทำตามคำสอนของพระศาสดา จักกระทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์ได้³⁹

ในการบวชด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ผู้บวชต้องขอมติในที่ประชุมสงฆ์
โดยกล่าวคำบาลีว่า

“อะหัง ภันเต ปัพพัชชัง ยาจามิ”

“ท่านขอรับ กระผมขอบวช”

“นิพพานะสังฆิกะระณัตถายะ อิมัง กาสาวัง คะเหตวา,
ปัพพาเชละ มัง ภันเต อะนุกัมปัง อุปาทายะ”

“ขอท่านโปรดนุเคราะห์ รับผ้ากาสาวะนี้ ให้กระผมบวชเพื่อทำให้แจ้ง
ซึ่งพระนิพพาน เป็นเครื่องสลัดออกจากทุกข์ทั้งปวงเถิด ขอรับ”

“สัพพะทุกขะนิสสะระณะนิพพานะสังฆิกะระณัตถายะ
เอตัง กาสาวัง ทัตถวา ปัพพาเชละ มัง ภันเต อะนุกัมปัง อุปาทายะ”

“ขอท่านโปรดนุเคราะห์ ให้ผ้ากาสาวะนั้น ให้กระผมบวชเพื่อทำให้แจ้ง
ซึ่งพระนิพพาน เป็นเครื่องสลัดออกจากทุกข์ทั้งปวงเถิด ขอรับ”

คำปฏิญาณของผู้จะบวชที่ขอมติจากหมู่สงฆ์ว่า การบวชเข้ามาอยู่ใต้
ผ้ากาสาวะนั้น ก็เพื่อกระทำนิพพานให้แจ้ง เป็นเหตุแห่งการพ้นทุกข์

³⁹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต

เมื่อปฎิญาณเช่นนี้แล้ว ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสัตย์ปฎิญาณ ก็เป็นผู้เสียสัตย์ ย่อมกระทำไม่ได้แต่กรรมที่ไม่ชอบและนำแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อนมาให้ ตรงกันข้ามกับหนทางที่จะสลัดออกจากทุกข์ทั้งปวง โดยสิ้นเชิง

ภิกษุที่ไม่เข้าใจธรรมะ จะเป็นพระภิกษุได้หรือ และไม่เข้าใจธรรมะ ย่อมรักษาพระวินัยไม่ได้ เพราะไม่รู้จะขัดเกลากิเลสอย่างไร

อรรถกถาจารย์ท่านกล่าวไว้ว่า บุคคลผู้ไม่เข้าใจพระธรรมวินัย เมื่อจำเดิมแต่บวชมา ไม่มีการใส่ใจโดยแบบคาย ไม่เรียนพระพุทธรวณะ ไม่กระทำอาจารย์วัตรและอุปัชฌายวัตร ไม่กระทำวัตร ปัดกวาดลานพระเจดีย์และลานโพธิ์ บริโภคศรัทธาไทยที่เขาส่งด้วยศรัทธาของมหาชนด้วยการไม่พิจารณาประกอบเนื่องๆ ซึ่งความสบายในการนอนตลอดวัน ในเวลาตื่นขึ้นมาก็ตริกไปด้วยวิตก ๓ ประการ คือ กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก บุคคลนั้นย่อมเคลื่อนจากภิกษุภาวะ ความเป็นภิกษุ โดย ๒-๓ วันเท่านั้น ชื่อว่าอยู่เป็นทุกข์ในปัจจุบัน ด้วยประการอย่างนี้ และก็เพราะบวชแล้วไม่กระทำสมณธรรมโดยชอบ จึงนำมาแต่โทษฝ่ายเดียว ท่านจึงกล่าวว่า

*“คุณเรื่องเป็นสมณะ (พรหมจรรย์) ที่บุคคล จับต้องไม่ดี ย่อมคร่าไปนรก เหมือนหน้าคาที่บุคคลจับไม่แน่น (แล้วดึงมา) ย่อมบาดมีอนันต์แหละ”*⁴⁰

หากพุทธบริษัทเข้าใจจริงๆ ว่า “ภิกษุคือใคร” ขวราวาสก็จะรู้จักพระพระก็จะรู้จักพระ ทุกฝ่ายย่อมประพฤติปฏิบัติสิ่งที่สมควรตามพระธรรมวินัย มีความรู้ความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธองค์ เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเพื่อยังประโยชน์แก่สัตว์โลกอย่างแท้จริง

พุทธบริษัทที่เคารพพระธรรมวินัยย่อมเกื้อกูลกันและกันตามพระธรรมวินัย เป็นประโยชน์แก่กันทั้งสองฝ่าย พระศาสนาย่อมเจริญ พระพุทธองค์

---

⁴⁰ อรรถกถา อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต เอกธัมมาทีบาลี อรรถกถาวรรคที่ ๕

ทรงแสดงว่า

“พุทธบริษัทอันมีภิกษุและคฤหัสถ์ ต่างต่างอาศัยกันและกัน จึงจะทำให้เกิดประโยชน์แก่กันในพระลัทธิธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ฝ่ายภิกษุ ย่อมแสวงหาปัจจัยสี่ เพื่อยังตนให้ประพฤติพรหมจรรย์ไปตามหนทางที่ถูกต้อง ส่วนคฤหัสถ์บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยปัจจัยสี่นั้นแล้ว ย่อมอาศัยการแสดงธรรม ที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อประโยชน์ของหนทางที่นำไปสู่สุดได้”⁴¹

ตราบใดที่พุทธบริษัทยังไม่รู้จักว่าภิกษุคือใครอย่างแท้จริง ผู้ที่จะบวช ก็หลงบวช แทนที่จะเป็นสิ่งที่ประเสริฐกลับเป็นเหตุทำลายตนและพระศาสนา เพราะไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้ เนื่องจากบวชมาด้วยวัตถุประสงค์อื่น ส่วนฆราวาสที่สนับสนุนการบวชก็ยิ่งส่งเสริมให้ผู้บวชกระทำความผิด ส่งเสริมให้ทำลายพระศาสนายิ่งขึ้นไปอีก จึงเรียกได้ว่า หลงทั้งผู้บวชและผู้สนับสนุนให้บวช

ภิกษุที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสอน ไม่ใช่คนของพระศาสนา

เมื่อพระธรรมวินัยมีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งดังที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ก็ยังมีภิกษุที่ไม่เห็นค่า ไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากขาดความรู้ ขาดความเข้าใจ ไม่ใส่ใจ ไม่ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ จึงมองพระธรรมวินัยว่าเป็นเพียงคำสอนในตำรา ไม่เคารพ ไม่เชื่อฟัง ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตรงข้าม ไม่ตระหนักว่าพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงมีคุณค่ามหาศาลเพราะนำพาสัตว์โลกออกจากทุกข์ได้

⁴¹ คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกันทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อมยังสัทธรรมอันเกษมจากโยคะอย่างยอดเยี่ยมให้สำเร็จ บรรพชิตทั้งหลายย่อมปรารถนาเฉพาะจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง และคิลานปัจจัย อันเป็นเครื่องบรรเทาเสียซึ่งอันตรายจากคฤหัสถ์ทั้งหลาย ส่วนคฤหัสถ์ทั้งหลาย ผู้อยู่ครองเรือน อาศัยพระอริยบุคคลผู้ปฏิบัติชอบแล้ว เชื่อถือซึ่งถ้อยคำของพระอรหันต์ทั้งหลาย มีปรกติเพ่งพินิจด้วยปัญญาอันบริสุทธิตี ประพฤติธรรมอันเป็นทางไปสู่สุดดีในศาสนานี้ มีปรกติเพเลิดเพลิน เป็นผู้ใคร่กำบนั่งเฝ้าอยู่ในเทวโลกฯ (พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาที-ธรรมบท-อุทาน-อิตติวุตตะก-สุตตนิบาต พุทฺธการสูตร)

เมื่อความไม่รู้ไม่เข้าใจ หรือกล่าวว่า “อวิชชา” ซึ่งมีอยู่มาก เข้าครอบงำ ย่อมทำให้มองไม่เห็นภัยในทุกข์ที่ตนต้องเวียนว่ายตายเกิดมาจนนับไม่ถ้วน ภิกษุนั้นจะไม่สนใจพระธรรมวินัย กลับประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตรงกันข้าม ขาดการไตร่ตรอง ขาดการพิจารณา อาศัยผ้ากาสาละเป็นเครื่องเลี้ยงตนเพื่อให้ อยู่ในโลกอย่างสุขสบาย เมื่อคิดผิดว่าพระธรรมวินัยเคร่งครัดนัก ก็หาทางแก้ไข ลดหย่อน ผ่อนปรน หรือยกเลิกพระธรรมวินัยเสีย ทำให้ตนอยู่อย่างสุขสบาย ขึ้น ภิกษุบางเหล่าก็แสวงหาลาภยศสรรเสริญ ไม่รู้เลยว่าตนตกเป็นเหยื่อของ กิเลสอกุศล ตรงกันข้ามกับที่ปฏิญาณตนบวชเข้ามาเป็นเพศบรรพชิต ขัดเกลา กิเลสเพื่อออกจากทุกข์ กลายเป็นผู้หลอกลวงตน หลอกลวงคนอื่น ปฏิญาณตน ว่าเป็นสมณะ เป็นภิกษุ แต่กลับไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสอน ซึ่งพระพุทธองค์ ทรงแสดงว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่าใดเหล่าหนึ่งเป็นผู้หลอกลวง มีใจกระด้าง ประจบประแจง ประกอบด้วยกิเลสอันปรากฏดุจเขาสัตว์ มีกิเลสดุจไม้ไผ่สูงชัน มีใจไม่ตั้งมั่น ภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้ไม่นับถือเรา ภิกษุเหล่านั้นปราศไปแล้วจาก ธรรมวินัยนี้”⁴²

อรรถกถาจารย์ท่านอธิบายว่า ภิกษุเช่นนี้ ไม่ใช่คนของพระศาสนา เพราะปฏิญาณตนว่าบวชอุทิศพระพุทธรองค์แล้ว กลับไม่ประพฤติตามสิกขาบท ที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ ย่อมเป็นการหลอกลวงชนทั้งหลาย เมื่อไม่นับถือ พระพุทธรองค์ ภิกษุเช่นนี้จึงไม่ใช่ภิกษุในพระธรรมวินัย เป็นผู้ออกไปไกลแสนไกล จากพระศาสนาแล้ว⁴³

⁴² พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิตฺตวตตะ-สุตตนิบาต กุหนาสุตร

⁴³ “น เม เต ภิกขเว ภิกขู มามกา ความว่า ภิกษุของเราตถาคตเหล่านั้น ไม่ใช่เป็นคนของเรตถาคต พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคำว่า มยหิ (ของเรตถาคต) นี้ เพราะภิกษุเหล่านั้นบวชอุทิศพระองค์ แต่เพราะเหตุที่ภิกษุเหล่านั้นไม่ปฏิบัติชอบโดยประการการหลอกลวง เป็นต้น ฉะนั้น พระองค์ จึงไม่ตรัสเรียกว่า มามกะ (เป็นคนของเรตถาคต) ด้วยบทว่า อปคตา พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง ว่า ถึงแม้ภิกษุเหล่านั้นบวชแล้วในศาสนาของเราตถาคต แต่เพราะไม่ปฏิบัติตามที่เรตถาคตสอน จึงเท่ากับไปแล้วจากพระธรรมวินัยนั่นเอง คือ ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่าอยู่ไกลแสนไกลจากศาสนานี้.”

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงความใกล้เคียงกันของคนสองประเภท ด้วยความสมจริงดังที่ตรัสคำนี้ไว้ว่า

“ห้องฟ้ากับพื้นปฐพี นักปราชญ์กล่าวว่าอยู่ใกล้กัน
และฝั่งมหาสมุทร (ทั้ง ๒) นักปราชญ์ก็กล่าวว่าอยู่ใกล้กัน
ข้าแต่พระราชา แต่ธรรมของสัตบุรุษกับของอสัตบุรุษ
นักปราชญ์กล่าวว่าใกล้เคียงกันยิ่งกว่านั้นเสียอีก” ⁴⁴

หากตระหนักถึงถ้อยคำที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ภิกษุผู้ไม่ประพฤติตามพระธรรมวินัยควรสำเหนียกว่า สิ่งที่ดีนั้นกระทำการนั้นไกลออกไปจากพระสัทธรรมมาก ไกลยิ่งกว่าฟ้ากับดิน ไกลยิ่งกว่าฝั่งมหาสมุทร การไม่ประพฤติตามพระธรรมวินัยจึงไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ ไม่ว่าจะเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ เพราะเป็นการก้าวออกไปจากความเป็นเพศสมณะผู้สงบจากกิเลสอภิสกัทั้งหลาย

เมื่อไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยก็เป็นภิกษุลามก

ภิกษุลามก มาจากคำบาลีว่า “ลามกภิกขุ” คำว่า ลามก หมายความว่า ต่ำทรามหรือชั่ว เมื่อรวมความแล้ว จึงแปลได้ว่า ภิกษุที่ต่ำทราม ภิกษุที่ชั่ว เป็นคำที่พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงบุคคลผู้อุปสมบทเป็นบรรพชิต เมื่อประกาศตนเป็นภิกษุแล้ว ไม่รักษาพระวินัย ไม่ศึกษาพระธรรม ไม่ขัดเกลากิเลส ล่วงละเมิดพระวินัย ก็เป็นภิกษุที่ต่ำทราม ซึ่งไม่ใช่ภิกษุในพระธรรมวินัย สะสมโทษให้แก่ตนเอง เมื่อล่วงละเมิดพระวินัย ก็ไม่สำนึกในโทษโดยความเป็นโทษ และไม่แก้ไขตามพระวินัย ก็เป็นผู้มีอาบัติติดตัวอยู่ และยังปฎิญาณตนว่าเป็นภิกษุ ภิกษุประเภทนี้หากมรณภาพ ย่อมมีอบายภูมิเป็นที่ไป มีทุกข์ภูมิเป็นที่หมาย

⁴⁴ อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ จตุกกนิบาต กุหนาสสูตร

นอกจากภิกษุลามกแล้ว ยังมีคำบาลีว่า “ปาปภิกขุ” มาจากคำว่า บาบ ความชั่ว ความไม่ดี เมื่อรวมกันแปลได้ว่า ภิกษุชั่ว ภิกษุไม่ดี ไม่ต่างไปจากภิกษุลามก แสดงถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมที่เป็นอกุศลธรรมไม่ว่าจะเกิดกับใคร ก็ไม่ดีทั้งนั้น แม้บุคคล ผู้สละอาศารบ้านเรือน สละทรัพย์สมบัติมุ่งสู่เพศที่สูงยิ่งคือเพศบรรพชิตแล้ว แต่ถ้าไม่รักษาพระวินัย ไม่ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ ก็เป็นภิกษุชั่ว เป็นภิกษุที่ไม่ดี เพราะประพฤติดนนอกไปจากพระธรรมวินัย

มีข้อความจากพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ว่า

“ดูกร ท่านผู้มีอายุ คฤหัสถ์ชั่ว ก็ตาม สมณะชั่ว ก็ตาม ก็ชั่วทั้งนั้น”

ข้อความจากปรมัตถโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ธรรมจริยสูตร แสดงถึงความเป็นจริงของภิกษุผู้ไม่มีคุณธรรม เป็นภิกษุชั่ว มีว่า

“เหมือนอย่างว่า ข้าวสับทั้งหลาย แม้ปราศจากข้าวสารในภายใน แต่ก็ปรากฏเหมือนข้าวเปลือก เพราะมีเกลือบอยู่ข้างนอก ฉนั้นใด ปาปภิกษุทั้งหลาย ก็ฉนั้นนั่น แม้เว้นจากคุณสมบัติมีศีล เป็นต้น ในภายใน แต่ก็ปรากฏเหมือนกับภิกษุด้วยบริขารมีผ้ากาสาละ เป็นต้น ในภายนอก”

ภิกษุใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อขัดเกลากิเลสอกุศล ย่อมไม่มีศีลในภายใน แม้ภายนอกจะดูเหมือนภิกษุทั่วไปที่หมั่นจิรว แต่ความชั่ว ความไม่ดี ก็ทำให้ความประพฤติที่ตรงกันข้ามและห่างออกไปจากพระธรรมวินัย ความประพฤติของภิกษุเหล่านั้น ย่อมเป็นไปเพื่อความติดข้อง สะสม คลุกคลี เลี้ยงยาก ซึ่งนำมาซึ่งการประพฤติดนพระวินัยอีกหลายๆ ประการ

ปัจจุบันภิกษุซึ่งอยู่ในฐานะที่ควรจะเป็นผู้ธำรงพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่มีจำนวนมากกลับเป็นผู้ที่ละเมิดพระธรรมวินัยเสียเอง กระทำการหลายประการที่แสดงถึงความไม่เคารพต่อพระธรรมวินัย ทั้งประพฤติดนย่อหย่อน ทุศีล ละเมิดข้อห้ามที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้อย่างชัดเจน

ในหลายเรื่อง วางตนไม่เหมาะสมแก่สมณสาธูป รับเงินรับทอง ใช้ชีวิตเยี่ยงคฤหัสถ์ ผู้ครองเรือน ใช้สอยและสะสมทรัพย์สินเกินฐานะ จัดกิจกรรมและพิธีกรรม นอกพระพุทธศาสนา มุ่งหวังลาภสักการะ เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นหน้าที่ของฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งไม่ใช่กิจของภิกษุ และเผยแพร่คำสอนที่บิดเบือนไปจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ เป็นการแสดงความไม่เคารพต่อพระธรรมวินัยเป็นอย่างยิ่ง แสดงความเป็นปาลภิกษุหรือภิกษุผู้มีบาป ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระธรรมวินัยหลาย ๆ เรื่อง

ภิกษุนักเรียไร

ความประพฤติดิตพระธรรมวินัย ส่วนใหญ่ไม่พ้นไปจากความยินดีในอามิสอันเกิดด้วยปัจจัยต่าง ๆ มีจีวร บิณฑบาต เป็นต้น และรวมไปถึงทรัพย์สิน เงินทอง อื่น ๆ อีก เมื่อมีฆราวาสญาติโยมศรัทธามาพบหา ภิกษุเหล่านี้ก็บอกบุญเพื่อแสวงหาทรัพย์มาเจือจานตน กระทำเหตุแห่งศรัทธาต่าง ๆ ให้เกิดแก่ทายกผู้จะมาอุปถัมภ์ ยกย่องตัวเอง หรือแม้กระทั่งยกยอกันเองต่อหน้าคฤหัสถ์ ยกย่องเรื่องความเป็นอริยะ ความเป็นศีล เพื่อลาภสักการะ แล้วติดใจในลาภสยบมัวเมา ไม่เห็นโทษในลาภ ภิกษุนี้หนักในอามิส ไม่หนักในสัทธรรม⁴⁵ ไม่สามารถแสดงธรรมอันลึกซึ้งและถูกต้องได้แม้แต่น้อย

ภิกษุบางคนมีศรัทธาตอนบวชออกจากเรือน ประสงค์จะทำที่สุดแห่งทุกข ครั้นบวชแล้วสามารถทำลาภ สักการะ ชื่อเสียง ให้ปรากฏขึ้นได้ จึงเกิดมึนใจยินดีในลาภสักการะชื่อเสียงนั้น ดูว่าภิกษุอื่นต่ำต้อย ด้อยศักดิ์ ภิกษุนั้นจึงมัวเมา ประมาทอยู่ด้วยลาภสักการะนั้น ทรงเปรียบเหมือนบุรุษต้องการแก่นไม้ แต่มองข้ามไปเด็ดเอาใบอ่อนที่ปลายกิ่งถือไป ไม่รู้จักแก่น ไม่รู้จักกระพี้ ภิกษุเช่นนี้ย่อมไม่สำเร็จประโยชน์ใดๆ⁴⁶

⁴⁵ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต

⁴⁶ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาสารโหมสูตร

ภิกษุผู้หนักด้วยอามิสย่อมเป็นนักรบเร่ไร ยังประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นด้วย อามิสด้วยอาการต่าง ๆ ด้วยวาจา ด้วยอากัปกิริยาที่หลอกลวง โดยมุ่งให้ ฆราวาสพึงพอใจอามิสบูชา ในขณะเดียวกันก็มุ่งหากิจกรรมพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ ฆราวาสถวายตบิโยมบริจาครทรัพย์สินเงินทอง โดยอ้างสวรรค์ นิพพาน ความเจริญ ในชาติหน้า ชาติหน้า ทำให้ผู้คนลุ่มหลงในบุญในกุศล ทำบุญก็เพื่อแลกเปลี่ยนกับ สิ่งที่ดีกว่าในอนาคต

โฆษณาชวนเชื่อกรอกหูชาวบ้านทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อต่าง ๆ เป็น รายวันว่าบุญจะพาขึ้นสวรรค์ หากเกิดอีกชาติจะได้เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี มั่งมีศรีสุข ไม่ยากจน ข้นแค้น หรือหลอกลวงแม้กระทั่งทำให้สะสมไว้เป็น อริยทรัพย์ ทั้งที่ไม่เข้าใจอย่างแท้จริงว่า อริยทรัพย์คืออะไร

ตัวอย่างคำเชิญชวน เช่น ถวายสังฆทาน เชื่อว่าจะได้เป็นมหาเศรษฐี ถวายหรือสร้างพระพุทธรูป เชื่อว่าจะมีอำนาจมาก ทำบุญโลงศพ เชื่อว่าจะ ด้านเคราะห์ภัยเสริมดวงให้แข็ง บอกบุญชักชวนผู้อื่นมาทำบุญ เชื่อว่าจะมี บริวารมาก บริจาคค่าน้ำ ค่าไฟ เชื่อว่าจะคิดจะทำอะไรก็ปลอดภัยไป ทุกเรื่อง ซ่อมแซมบูรณะพระพุทธรูป เชื่อว่าจะหนุ่มสาวตลอดอายุขัย ถวาย น้ำมันตะเกียง เชื่อว่าชีวิตจะเจอแต่แสงสว่างนำทาง สร้างห้องสุขา เชื่อว่า จะมีสุขภาพแข็งแรงไร้โรคภัยไข้เจ็บ ถวายข้าวสาร เชื่อว่าจะมีชีวิตที่มั่งคั่ง สมบูรณ์ เป็นต้น

และกล่าวเชิญชวนว่า จงทำบุญกับพระศาสนา ถวายเงิน ถวายปัจจัย ก่อสร้างอาคารวิหาร รูปปั้น รูปหล่อ รูปเหมือน สร้างวัดวาอาราม ถวายที่ดิน ทรัพย์สินในพระศาสนา เหมือนเก็บเป็นเสบียงต่อไปในทางข้ามภพข้ามชาติ

ภิกษุผู้หนักด้วยอามิส จึงกล่าวเรื่องทาน เรื่องบริจาค เรื่องการให้ เป็นเรื่องใหญ่ กล่าวเรื่องความเข้าใจในพระสัทธรรมคำสอนที่ทำให้เกิดปัญญา เป็นเรื่องเล็กน้อย

การให้ความรู้ ให้การศึกษาเล่าเรียน ให้ความเข้าใจในพระธรรม คำสอน เป็นการปลูกฝังปัญญา เมื่อมีปัญญามากย่อมรู้ชัดว่าบุญไม่ใช่อยู่ที่ อามิส แต่บุญในพระพุทธศาสนาต้องเกิดด้วยปัญญา กระทำสิ่งที่ดี ที่ประเสริฐ เนื่องจากบุญสำเร็จได้ด้วยวัตถุ ๓ ประการ คือ บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยทาน สำเร็จด้วยศีล สำเร็จด้วยภาวนา

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ทานและศีลที่สำเร็จเป็นบุญ ทำให้ได้เกิด ร่วมกับเทวดาเท่านั้น⁴⁷ ซึ่งหาใช่หลักคำสอนแห่งการหลุดพ้นจากกองทุกข์เลย แต่บุญที่สำเร็จด้วยการภาวนา คือ การอบรมเจริญปัญญา เป็นเหตุแห่งการ พ้นทุกข์ที่แท้จริง

ภิกษุผู้หนักด้วยอามิสย่อมพอใจในการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วิหาร เจดีย์ จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรม รูปหล่อ รูปเหมือนฯ พยายามพอใจในพิธีกรรม กิจกรรมต่างๆ โดยอ้างว่าเป็นการสืบทอดพระศาสนา ภิกษุ เหล่านี้พอใจในการพูดคุยกับฆราวาสญาติโยม พูดจาหวานล่อม ประจบ ประแจง ล้อหลอก ยกยอ ปอป้น และพอใจในการคลุกคลี ทำความ สนิทสนม เป็นกันเอง เพื่อแสวงหาลาภสักการะ

พระพุทธองค์จึงทรงแสดงธรรมอันประกอบด้วยมูลเหตุแห่งความเสื่อม ๘ ประการ เป็นความเสื่อมแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดีเหล่านี้ โดยเฉพาะภิกษุ ผู้อยู่ประพฤติพรหมจรรย์ ความเสื่อม ๘ ประการ ได้แก่ พพอใจทำงานก่อสร้าง พพอใจในการคุย พพอใจในการนอน พพอใจในการคลุกคลีกัน ไม่คุ้มครองทวาร ในอินทรีย์ ไม่ประมาณในการกิน พพอใจในความสบาย พพอใจในความเนิ่นช้า⁴⁸ ภิกษุผู้หนักในอามิสย่อมก่อเหตุแห่งความเสื่อมเหล่านี้ อันนำมาแต่ความเสียหาย แก่ตน และไม่ได้นำความเจริญแก่พระศาสนาเลย

⁴⁷ พระสูตรต้นปิฎก อังคุดตรนิกาย สัตตก-อัญญก-นวกนิบาต ปุณฺณกิริยาวัตถุสูตร

⁴⁸ พระสูตรต้นปิฎก อังคุดตรนิกาย สัตตก-อัญญก-นวกนิบาต ปริหานีสสูตร

ภิกษุนักเรียไรร่วมมีวาจาทุจริต พุดจาเพื่อประโยชน์แก่ลามกการะ
ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญของพระสัทธรรม การกระทำและวาจาจึงไม่เป็นที่นา
เคารพนับถือแก่ปัญญาชนทั้งหลาย ทั้งนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงภิกษุที่ไม่
เป็นที่รัก ที่พอใจ ที่เคารพยกย่อง ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เฝาระประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อม
ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจ ไม่เป็นที่เคารพ และไม่เป็นที่ยกย่องของเพื่อน
พรหมจรรย์ ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ

ภิกษุผู้เฝาระเป็นผู้หลอกลวง ๑

เป็นผู้พุดหวังลามก ๑

เป็นผู้พุดเลียบเคียงหาลามก ๑

เป็นผู้พุดคาดคั้นให้บริจาต ๑

เป็นผู้แสวงหาลามกด้วยลามก ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เฝาระประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล
ย่อมไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจ ไม่เป็นที่เคารพและไม่เป็นที่ยกย่องของเพื่อน
พรหมจรรย์ฯ”⁴⁹

ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก เล่ม ๑๙ ขุททกนิกาย ชาดก ภาค ๑
อรรถกถา ลามกกรหิชาดก แสดงถึงวิธีการหลอกลวง ซึ่งเป็นสิ่งที่ภิกษุไม่ควร
ทำเลย ดังนี้

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านโปรดบอกปฏิปทา (ข้อประพฤติ) อันจะ
ให้ลามกเกิดขึ้นแก่ผมด้วย ว่าภิกษุกระทำอย่างไร จึงจะได้ปัจจัย เช่น อาหาร
จีวร เป็นต้น”

---

⁴⁹ พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจ-ฉกกนิบาต ปฐมปัณณาสก กุฬกสูตร

พระสารีบุตรเถระ ได้ฟังคำถามเช่นนั้น จึงได้กล่าวว่า

“ลาภสักการะ ย่อมเกิดขึ้นมากมาย แก่ภิกษุผู้ทำตัวดังนี้”

๑. พึงทำลายหิริ (ความละอายต่อบาป) และโอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) ภายในตน อันเป็นการละสมณสัญญา (คือ ความสำนึกในการเป็นสมณะของตน) ไปเสีย ไม่บໍ่าก็ทำตัวเหมือนคนบໍ่า
๒. พึงกล่าววาจาส่อเสียด
๓. พึงเป็นเช่นกับนักพ้อนรํ้า
๔. พึงทำตัวเอิกเกริก พุดจาพล่อย ๆ

กระทำ ๔ อย่างนี้แหละ ภิกษุจะได้ลาภมากมาย”

ลาภสักการะ สรรเสริญ คำเอนยอ เป็นอันตรายที่ทารุณ เผ็ดร้อน หนายาบคายต่อสมณเพศ หากภิกษุไม่รู้จักความดีช้องในลาภสักการะ สรรเสริญ คำเอนยอ ไม่รู้จักเหตุ ไม่รู้จักความดับ และไม่รู้จักหนทางให้ถึงการดับแห่งความดีช้องในลาภสักการะและคำเอนยอ ย่อมหาความสงบไม่ได้ เปรียบเสมือนนำเอาเชือกมีคมอันหนายาบมาพันรอบ ๆ แข้ง แล้วส้ไปมา เชือกย่อมบาดผิวหนัง แล้วบาดหนัง บาดเนื้อ เอ็น กระดูก และเยื่อกระดูก ลาภสักการะคำเอนยอก็เช่นกัน ย่อมบาดจนจรดกระดูก ด้วยเป็นสิ่งที่อันตราย ทารุณ เผ็ดร้อน หนายาบคาย ต่อการบรรลุธรรมอันเกษม⁵⁰

ภิกษุทุศีลถูกลาภสักการะคำเอนยอครอบงำแล้ว ก็เปรียบเสมือนสุนัขจิ้งจอกเป็นโรคเรื้อน จะวิ่งไปอยู่ที่ใดก็ไม่สบาย จะอยู่ที่พื้นดิน โคนไม้ กลางแจ้ง จะยืน นั่ง นอน เดิน ที่ใด ล้วนแต่ทุกข์ทรมาน เพราะจิตเร่าร้อนด้วยความดีช้องฉนั้น⁵¹ เปรียบเสมือนปลากลืนเบ็ด คือติดในลาภสักการะคำเอนยอ ย่อมได้รับทุกข์ถึงความพินาศ ลาภสักการะคำเอนยอจึงทารุณ

⁵⁰ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค รัชชสูตร

⁵¹ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค ลีลาสูตร

เผ็ดร้อน หยาบคาย เช่นนี้⁵² เปรียบเสมือนเนื้อปาติตบวง นอนจมอยู่ในกองบ่วง รอนายพรานมาฆ่า⁵³ เปรียบเสมือนถูกผูกไว้ด้วยกาม ไม่อาจออกไปจากอกุศลทั้งหลายได้⁵⁴ เปรียบเสมือนลิงติดตังเหนียว เอามือสองข้างจับก็ติด เอาเท้าสองข้างจับก็ติด เอาปากกัดเพื่อจะเปลี่ยนมือและเท้าก็ติดตัง ลิงถูกตังเหนียว ตรีก ๕ ประการ คือกามคุณทั้ง ๕ ด้วยอาการอย่างนี้ นอนถอนใจใหญ่ถึงความพินาศย่อยยับแล้ว⁵⁵ ลากสักการะคำเียนยอเปรียบเสมือนกองคุล ภิคุบางรูป ถูกครอบงำแล้ว ย่อมมีจิตติดแน่นอยู่ในสิ่งนั้น เมื่อมีนิมนต์ได้บิณฑบาตประณีต ก็กล่าวว่าตนมีบุญมาก ผู้อื่นมีบุญน้อย จึงไม่ได้ลากเช่นตน ภิคุจึงเปรียบเสมือนแมลงวันกินคุลเช่นนี้⁵⁶

ภิคุผู้หนักด้วยอามิสย่อมได้รับทุกข์เดือดร้อนดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ข้างต้นโดยอเนกปริยาย และที่สำคัญ คือ ไม่ได้ทำให้สาธุชนทั้งหลายเข้าใจถูกต้องในเรื่องของอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาได้อย่างที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเลย

อามิสบูชาไม่ใช่การดำรงพระพุทธศาสนา

ในสมัยหนึ่ง ไม้สาละทั้งคู่ เพล็ดดอกสะพรั่งนอกฤดูกาล ดอกไม้เหล่านั้นร่วงหล่นโปรยปรายลงยังพระสรีระของพระตถาคตเพื่อบูชา

แม้ดอกมณฑารพอันเป็นของทิพย์ก็ตกลงมาจากอากาศ ดอกมณฑารพเหล่านั้นร่วงหล่นโปรยปรายลงยังพระสรีระของพระตถาคตเพื่อบูชา

แม้จุนแห่งจันทน์อันเป็นของทิพย์ก็ตกลงมาจากอากาศ จุนแห่งจันทน์เหล่านั้นร่วงหล่นโปรยปรายลงยังพระสรีระของพระตถาคตเพื่อบูชา

---

⁵² พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค พหิสสูตร

⁵³ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปัญณาสก ปาสาธสิสูตร

⁵⁴ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสก-เอกาทสกนิบาต เจโตศีลสูตร

⁵⁵ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค มัคกฏสูตร

⁵⁶ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค เอฟกสูตร

ดนตรีอันเป็นทิพย์เล่าก็ประโคมอยู่ในอากาศ เพื่อบูชาพระตถาคต
แม้สังคีตอันเป็นทิพย์ก็เป็นไปในอากาศ เพื่อบูชาพระตถาคต

พระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนทถึงการสักการบูชาดังกล่าวว่า

“ดูกร อานนทฺ ตถาคตจะชื่อว่าอันบริษัทสักการะ เคารพ นบถือ บูชา
นอบน้อมด้วยเครื่องสักการะประมาณเท่านี้หาได้

ผู้ใดแล จะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกาก็ตาม เป็น
ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่า
สักการะ เคารพ นบถือ บูชาตถาคตด้วยการบูชาอย่างยอดเพราะเหตุนี้แหละ
อานนทฺ

พวกเธอพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราจักเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม
ปฏิบัติชอบ ประพฤติตามธรรมอยู่ ดังนี้ ฯ”⁵⁷

เห็นได้ว่าพระพุทธองค์มิได้ปรารภการสักการบูชาใด แม้จะเป็นการ
บูชาที่วิจิตรพิสดาร สวยงาม ประณีตเพียงใด ย่อมมิใช่การสักการบูชาที่แท้จริง
ทรงแสดงถึงการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรม
อยู่ นั่นจึงเป็นการสักการะ เป็นการเคารพนบถือบูชาที่แท้จริงและยอดเยี่ยม

เมื่อพุทธบริษัทไม่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จึงไม่เข้าใจว่า
พระธรรมวินัยที่ทรงแสดงคืออะไร ไม่มีทางรู้จักพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
อย่างแท้จริงได้ พุทธบริษัทจึงรู้จักเพียงแต่ชื่อและประวัติของพระพุทธองค์
การกราบไหว้สักการะจึงกระทำได้เพียงแต่เป็นอาามิสบูชา ไม่สามารถที่จะน้อมนำ
พระสัทธรรมของพระพุทธองค์ให้เข้าสู่จิตใจด้วยความเข้าใจและเห็นคุณค่าได้
พุทธบริษัทเหล่านี้จึงไม่อาจดำรงพระศาสนาไว้ได้เลย พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า

“ต่อไปในอนาคต พุทธบริษัทไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา ก็

⁵⁷ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร

ชักชวนกันกระทำอามิสบูชา

จริงอยู่การบูชานั้นเป็นการบูชา แต่ไม่สามารถจะดำรงพระศาสนาแม้ในวันหนึ่งบ้าง แม้ชั่วดื่มข้าวยาคุครั้งหนึ่งบ้างเลย

จริงอยู่มหาวิทยาลัย เป็นร่อยเป็นพัน ก็ดำรงพระศาสนาไว้ไม่ได้

ส่วนสัมมาปฏิบัติ จึงจะชื่อว่าเป็นการบูชาที่สมควรแก่พระตถาคต เป็นการปฏิบัติบูชาที่ชื่อว่า ดำรงอยู่แห่งพระศาสนาไว้ได้”⁵⁸

สัมมาปฏิบัติที่จะเป็นการบูชาอันสมควรแก่พระพุทธรองค์ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย หากพุทธบริษัทไม่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย พุทธบริษัทจะกระทำได้ก็แต่อามิสบูชาเนื่องจากไม่รู้จักศีล ไม่รู้จักสมาธิ ไม่รู้จักปัญญา การที่ไปมุ่งแต่บูชาด้วยสิ่งของ วัตถุต่างๆ ไม่ว่าจะใหญ่โตมโหฬารเพียงใด ก็ไม่ใช่การดำรงไว้ซึ่งพระพุทธรศาสนาแม้แต่ชั่วขณะเดียว ดังที่พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้ข้างต้น

ภิกษุจอมขมังเวทย์

คำว่า “ไสยศาสตร์” นั้น หากแยกศัพท์แล้ว คำว่า “ไสย” มีความหมายถึง ความดำมืด (ภาษาสันสกฤตใช้ “ศย” หรือ “ศยุย” แปลว่า หลบไหล) คำนี้จึงเกี่ยวพันกับคำว่า ไสยสน์ คือ การนอนหลับ

คำว่า “ไสยศาสตร์” นั้น ตามจารึกที่ฐานเทวรูปพระอิศวร สมัยอยุธยา จะใช้คำว่า “ไสยศาสน์” ซึ่งเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม การสวดมนต์ อ้อนวอน ในคำสอนของลัทธิในอดีต ซึ่งก็ใกล้เคียงกับศาสนาพราหมณ์ นั่นเอง แต่ได้มาเปลี่ยนแปลงเป็น “ไสยศาสตร์” ในภายหลัง ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วไม่ได้เกี่ยวข้องกับวิชาความรู้เลย

---

⁵⁸ อรรถกถา ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร

คำนี้จึงหมายถึง ศาสน์หรือคำสอน แห่งความมืดหรือหลับใหล ตรงกันข้ามกับพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนเพื่อให้ตื่นขึ้นจากความหลับ ความไม่รู้ ให้เกิดความรู้ เกิดปัญญา รู้ความจริงอันเป็นสัจธรรม

ไสยศาสตร์มีมาเนิ่นนานมาก แม้ก่อนพุทธกาล ทั้งนี้ เนื่องจากความกลัวของมนุษย์ที่มีความเชื่อว่าจะต้องหาสิ่งใดมาปกป้องคุ้มครอง ชับไล่ ปัดเป่า สิ่งชั่วร้าย ดลบันดาลให้เกิดผลที่ดีตามปรารถนา สิ่งที่จะมาปกป้องคุ้มครองได้ ย่อมต้องเป็นสิ่งที่เชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจ มนุษย์จึงเริ่มแสวงหา ไม่ว่าจะ เป็นเครื่องหมายต่างๆ อาจเป็นเครื่องหมายตามธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ น้ำ ไฟ ลม ฯ หรือเครื่องหมายที่สร้างขึ้นเอง แล้วแสวงหา พิธีกรรมต่างๆ ที่เชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสักการบูชา ต่อมามนุษย์ก็สร้างเทพเจ้าทั้งหลายขึ้นมา กราบไหว้ บวงสรวง ท่องมนต์ สวดอ้อนวอน ขอสิ่งต่างๆ ให้เกิดผลขึ้น

เนื่องจากไสยศาสตร์ ไม่อาจหาเหตุผลอธิบายเชื่อมโยงกับสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นได้ จึงเป็นศาสตร์ที่ขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนหรือไม่สามารถคาดเดา ผลได้ เช่น คนสองคนบูชาขุมารทองเหมือนกัน แต่คนหนึ่งถูกสลากกินแบ่ง แต่ อีกคนไม่ถูก แม้ผลที่เกิดขึ้นจะคลาดเคลื่อน แต่ก็อ้างว่ามีศรัทธาไม่พอ หรือ ดวงไม่ดี หรือสารพัดเหตุผลอื่น ๆ สุดท้ายจะยกมาอธิบายสนับสนุน ดังนั้น ไสยศาสตร์จึงไม่อาจพิสูจน์ความเป็นเท็จ (falsifiability) ได้เลย เนื่องจาก มีเหตุผลอธิบายความผิดพลาดโดยตัวของมันเองเสมอ

ปัจจุบันไสยศาสตร์เป็นที่รู้จักกันว่า เกี่ยวกับเวทมนต์ คาถา การลงเลขยันต์ การใช้อำนาจมีจิตสมาธิ การสาธยายเวทมนต์ คาถา การภาวนา การปลุกเสก เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นเดรัจฉานวิชา คือ วิชาที่ขวางทางไปสู่สวรรค์ นิพพาน พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้ว่า ภิกษุ

บางพวกฉันทโนภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา ยังเลี้ยงชีพด้วยผิดทางด้วยเดรัจฉานวิชา เช่น เป็นหมอบลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์ ภิกษุผู้ประพฤติ สมณธรรมยอมเว้นขาดจากเรื่องเหล่านี้โดยเด็ดขาด ภิกษุใดทำสิ่งเหล่านี้ ถือว่า เลี้ยงชีพผิดทางด้วยเดรัจฉานวิชา⁵⁹

ตรงกันข้ามกับไสยศาสตร์ พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นความเป็นจริง ของเหตุและปัจจัยหรือกฎแห่งกรรม เมื่อทำดีย่อมดี ทำชั่วย่อมชั่ว ไม่มีใครที่สามารถอธิษฐาน สวดอ้อนวอน ทำพิธีกรรม ร้องขอให้เกิดผลตามที่ปรารถนาได้ มีแต่กรรมที่ทำไว้แล้วเท่านั้น ที่จะนำไปสู่สิ่งที่ดีและไม่ดี ทรงแสดงด้วยว่า การเชื่อว่ากรรมและความสุขทุกข์เกิดจากผู้อื่นบันดาลได้นั้น เป็นมิจฉาทิฐิที่เห็นผิด⁶⁰

มีเรื่องในสมัยพุทธกาลว่า สมัยหนึ่งชาวบ้านพากันกล่าวว่า พราหมณ์ ชาวปัจฉาณูมิ มีชื่อว่าทำสัตว์ที่ตายแล้ว ให้ฟื้น ให้รู้ชอบ ให้ขึ้นสวรรค์ได้ ผู้ใหญ่บ้านชื่ออสิพันธบุตรจึงเข้าไปกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ทำให้ สัตว์ที่ตายแล้วไปเกิดสุคติสวรรค์ได้เช่นนั้นหรือไม่

พระพุทธองค์ตรัสถามกลับว่า เธอจะเห็นเป็นเช่นไร เมื่อมีบุรุษใน โลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เพ่งเล็ง อยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็น มิจฉาทิฐิ ต่อมาหม่อมหาชนพึงมาประชุมแล้วสวดอ้อนวอน สวดสรรเสริญ ประณมมือเดินเวียนรอบบุรุษนั้นว่า ขอบุรุษนี้หลังจากตายแล้วจงไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์เถิด จะเป็นไปได้หรือไม่

ผู้ใหญ่บ้านตอบว่า ไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

---

⁵⁹ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พรหมชาลสูตร มหาศีล

⁶⁰ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค

พระพุทธองค์จึงตรัสถามต่อไปว่า เปรียบเหมือนบุรุษโยนก้อนหินใหญ่ลงในห้วงน้ำลึก หม่อมหาชน พึงมาประชุมแล้วสวดอ้อนวอน สวดสรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบก้อนหินใหญ่นั้นว่า โสฬชั้นเกิด พ่อก้อนหินใหญ่ ลอยชั้นเกิด พ่อก้อนหินใหญ่ ขึ้นบกเกิด พ่อก้อนหินใหญ่ เธอจะเข้าใจความข้อนั้นว่าอย่างไร ก้อนหินใหญ่นั้นพึงโสฬชั้น ลอยชั้น หรือขึ้นบกเพราะการสวดอ้อนวอน เพราะการสวดสรรเสริญหรือเพราะการประนมมือเดินเวียนรอบแห่งหม่อมหาชนเป็นเหตุได้หรือ

ผู้ใหญบ้านตอบว่า ไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

จากนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสว่า

“ผู้ใหญบ้าน อุปมานันฉนใด อุปไมยนี้ก็ฉนนั้นเหมือนกัน บุรุษใดเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เพ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็นมิจฉาทิฐิ หม่อมหาชน พึงมาประชุม แล้วสวดอ้อนวอน สวดสรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบบุรุษนั้นว่า ‘ขอบุรุษนี้หลังจากตายแล้วจงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์เกิด’ ก็จริงถึงกระนั้น บุรุษนั้นหลังจากตายไปแล้วพึงไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก”

พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงเหตุและผลของกฎแห่งกรรม เป็นเรื่องที่ไม่ว่าจะมีใครมากำหนดกฎเกณฑ์ หรือจะมาสวดวิงวอนให้เป็นไปตามคำขอนั้นได้เลย ไสยศาสตร์ใดจะศักดิ์สิทธิ์หรือมีอำนาจเพียงใด จะมาเปลี่ยนแปลงกฎแห่งกรรมของบุคคลที่ทำแล้ว ย่อมเป็นไปไม่ได้

แต่ยุคปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะที่ไหนๆ ล้วนเต็มไปด้วยภิกษุจอมขมังเวทย์ จอมไสยศาสตร์ นักปลุกเสกพระเครื่อง นั่งปรก เป่าเสก ลงเลข สักยันต์ ทำเครื่องรางของขลัง ผ้ายันต์ ตะกรุด แม้แต่กระเป๋ ผ้ามั่นคอกก็ทำ ทำพิธีรดน้ำมันต์ สะเดาะเคราะห์ แก่กรรม ต่อชะตาราศี ดูดวง ทำนายทายทักพยากรณ์ ดูฤกษ์ยาม ให้เลข ใ้หวย ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้ มีแต่ทำให้เกิดความลุ่มหลง ทำให้เสื่อมจากความเข้าใจ ที่ถูกต้อง เป็นเรื่องของกิเลสอกุศล ที่เป็นไปด้วยความอยากความต้องการให้เกิดผลต่าง ๆ ตามที่วิงวอนหรือร้องขอ ยิ่งทำให้เกิดแต่ความไม่รู้หรือโมหะ เป็นมงคลตื่นข่าว⁶¹ หากเกิดผลขึ้น ก็มง่ายลุ่มหลงยิ่งขึ้น หากไม่เกิดขึ้นตาม ประสงค์ก็อ้างว่ายังอ่อนนอน บนบานสานกล่าวไม่พอ เป็นเรื่องที่มิใช่เหตุ และผล ปฏิเสธเรื่องกฎแห่งกรรม สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรเชื่อ ไม่ควร ยุ่งเกี่ยว และไม่ควรสนับสนุน ยิ่งเป็นเพศบรรพชิตแล้วยิ่งจะต้องขัดเกลากิเลส ศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจ น้อมประพฤติปฏิบัติเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเอง แต่กลับไปทำสิ่งที่ผิดถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีโทษแก่ตนเอง

ถ้าภิกษุไปทำในสิ่งที่ผิดอันเป็นเดรัจฉานวิชานี้ ย่อมเป็นอาบัติทุกกฏ มีโทษตามพระวินัย ถ้าอวดอ้างคุณวิเศษ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติเรื่องนี้เป็น อาบัติร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุทันที โดยทรงแสดงว่า

“อนึ่ง ภิกษุใด ไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม อันเป็นความรู้ ความเห็น อย่างประเสริฐ อย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมดจด จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เน่ะท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้เช่นนั้น ได้กล่าวว่ารู้ ไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่าเห็น ได้พูดพล่อยๆ เป็นเท็จเปล่าๆ แม้ภิกษุนี ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”⁶²

แม้ในสมัยพุทธกาลท่านก็แสดงถึงภิกษุมากมายที่อวดอ้างคุณธรรม เพื่อหลอกลวงชนทั้งหลาย ดังความปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ เรื่อง พระอรหันต์ตม่น้ำ (จาฏิอรหันต์) ซึ่งเป็นเรื่องของภิกษุโกหกผู้หลอกลวงรูปหนึ่ง

⁶¹ การถือมงคลตื่นข่าว นี้ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ไม่สรรเสริญเลย เหตุนั้น บัณฑิตต้องไม่เป็นคนที่ถือมงคลตื่นข่าว (ขาดกัมมฐกถา อรรถกถา ขุททกนิกาย ชาดก มงคลชาดก)

⁶² พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ จตุตถปาราชิกสิกขาบท

ฝั่งตุ่มน้ำใบใหญ่ไว้ภายในห้องของตน เมื่อมีคนมาหา ก็หลบเข้าไปในตุ่ม เขาจึงถามกันว่าพระเถระไปไหน แม้เข้าไปค้นหาในห้องก็ไม่พบ เมื่อไม่เห็นจึงออกมาแล้วกล่าวว่าไม่มีพระเถระ แต่ภิกษุพรรคพวกกล่าวว่า พระเถระอยู่ภายในห้องนั้นแหละ คนเหล่านั้นจึงเข้าไปอีก พระเถระนั้นออกจากตุ่มแล้วมานั่งอยู่ที่ตั่ง คนทั้งหลายกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกกระผมไม่เห็นท่านเมื่อเข้ามาครั้งแรกจึงออกไป ท่านไปอยู่ที่ไหน ภิกษุนั้นจึงแสดงซึ่งความที่ตนเป็นผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ด้วยคำว่า ชื่อว่า สมณะทั้งหลายย่อมไปสู่ที่อันตนปรารถนาแล้ว ดังนี้ เป็นผู้หลอกลวงให้คนเชื่อ ซึ่งท่านจึงกล่าวถึงความหลอกลวงเป็นความต่ำทรามนี้ว่า

“ความเป็นแห่งบุคคลผู้ปรารถนาลามก ชื่อว่า สภาลามก ก็เมื่อว่าโดยลักษณะแล้ว บัณชิตพึงทราบ่ว่า ความที่บุคคลนั้น ยังบุคคลอื่นให้สรรเสริญ ความดีอันไม่มีอยู่และความที่ตนเป็นผู้ไม่รู้จักประมาณในการรับ ข้อนี้เป็นลักษณะของความเป็นผู้มีความปรารถนาลามก ดังนี้”⁶³

นอกจากนั้น หากภิกษุลามกที่ชอบแสดงอิทธิฤทธิ์อวดอ้างตนนี้ เป็นเจ้าพิธีกรรมซึ่งแสดงอาการที่นับถือลัทธิอื่นที่ไม่เคารพในพระรัตนตรัย เป็นการเข้ารีตเดียรถีย์ กลายเป็นอภัพบุคคล ต้องปาราชิก ย่อมทำให้ความเป็นภิกษุตกไป ขาดจากความเป็นภิกษุเช่นกัน⁶⁴

การที่พระภิกษุกระทำเดรัจฉานวิชาดังกล่าว ชื่อว่ากระทำกิจที่ไม่ควรทำ พระพุทธองค์ตรัสว่า ภิกษุเหล่านี้ชื่อว่าไม่ตั้งอยู่ในศีลสังวร ชื่อว่าเป็นผู้มีอาจารย์ไม่ดี ชื่อว่าเป็นผู้มีอาชีวะไม่ดี ชื่อว่าเป็นผู้กระทำเดรัจฉานวิชา ชื่อว่าเป็นผู้ไกลจากพระธรรมวินัยนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ตกไปจากพระธรรมวินัยนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ไกลจากสวรรค์ ชื่อว่าเป็นผู้ไกลจากพรหมโลก ชื่อว่าเป็นผู้ไกลจากพระนิพพาน ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ควรแก่การเคารพบูชา ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ควรแก่

⁶³ พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ เรื่องพระอรหันต์ตุมน้ำ และพระอรหันต์ยานไทร

⁶⁴ อรรถกถา ปาราชิกกัณฐ์ บทสรุปปาราชิก

ของต้อนรับ เชื่อว่าเป็นผู้ไม่คู่ควรแก่การกระทำอชุสสิกรรม เชื่อว่าเป็นผู้ไกลจากคุณธรรมของพระอริยะ และเชื่อว่าเป็นผู้ทำให้พระศาสนาเสื่อม

ภิกษุพ่อค้า

การบวชเป็นภิกษุนั้น ย่อมสละแล้วซึ่งทรัพย์เงินทองทั้งหลาย สละแล้วซึ่งชีวิตคฤหัสถ์ที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ภิกษุดำรงชีพด้วยการบริโภคน้ำจืดจากคฤหัสถ์ผู้มีศรัทธาถวายให้ เพื่อประพฤติพรหมจรรย์ ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ เป็นเหตุแห่งการขัดเกลากิเลสตามรอยพระบาทของพระศาสดา ท่านจึงกล่าวว่าภิกษุเป็นผู้ทำความดีด้วยการขอ⁶⁵ ภิกษุจึงต้องประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้สมกับศรัทธาของคฤหัสถ์ที่คอยอุปถัมภ์ค้ำชูภิกษุให้ดำรงชีพอยู่ได้

แต่ในยุคปัจจุบัน กลับกลายเป็นว่า ภิกษุทำมาหากินรับเงินรับทอง ไม่ต่างไปจากชาวบ้านทั่วไป ทั้งที่ตนปฏิญาณว่าบวชมาเพื่อขัดเกลากิเลสออกสู่สมถะตรงสู่พระนิพพาน แต่กลับไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ โดยเฉพาะเมื่อเป็นเพศบรรพชิตที่ต้องขัดเกลากิเลสอย่างยิ่งตามพระวินัยบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ของการศึกษาข้อประพฤติปฏิบัติเหล่านั้นให้ถ่องแท้งจนสามารถประพฤติปฏิบัติจนบริสุทธิ์หมดจด

แต่ในวัดวาอารามต่างๆ ปัจจุบัน จะพบเห็นทั่วไปว่า มีการจำหน่ายขายของไม่ต่างไปจากตลาดร้านรวง ไม่ว่าจะเป็นจำหน่ายพระเครื่อง พระพุทธรูป เครื่องรางของขลัง ผ้ายันต์ ฯลฯ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ถึงคุณวิเศษต่างๆ นานา เพื่อชักชวนให้ประชาชนมาซื้อหาเอาไว้บูชาเป็นสิริมงคลแกตน พฤติกรรมไม่ผิดไปจากการค้าขายของพ่อค้า ที่ต้องลงทุน ต้องทำการตลาด

⁶⁵ บทว่า ภิกษุ เป็นบทกล่าวถึงบุคคลที่ควรจะได้ฟังพระเทศนา อีกอย่างหนึ่ง ในบทว่า ภิกษุ นี้ ฟังทราบความหมายของคำโดยนัยเป็นต้นว่า ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ คือ ชื่อว่า ภิกษุเพราะอรรถว่า เข้าถึงการเที่ยวไปเพื่อภิกษา (พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก์)

และหาช่องทางจำหน่ายสินค้า ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้เงินทองมาจับจ่ายใช้สอยและลงทุนกันต่อไป

วัดบางแห่งก็ถูกปรับปรุงตกแต่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญ โดยสร้างศาสนวัตถุไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป หลวงปู่ หลวงพ่อต่าง ๆ สร้างโบสถ์วิหาร เจดีย์ใหญ่โตงดงาม หรือแม่ทัพเจ้าและเทวรูปนอกศาสนาหรือพระเจ้าของลัทธิอื่น ๆ ก็สร้างให้ยิ่งใหญ่อลังการ เพื่อเรียกให้คนมาบูชาเที่ยว ซึ่งก็ไม่พ้นไปจากความหวังจะให้คนมาทำบุญให้เงินให้ทอง

วัดบางแห่งยิ่งใหญ่กว่าแหล่งท่องเที่ยวที่นักธุรกิจพ่อค้าเอกชนที่ลงทุนเสียอีก ภายในวัดก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการต่าง ๆ มีดอกไม้ธูปเทียน เครื่องเซ่นไหว้สารพัด มีตลาดนัดขายของเกือบทุกประเภท พ่อค้าแม่ขายต่างมาติดต่อขอเช่าที่ดินวัด บางแห่งจัดเป็นรีสอร์ทประจำวัดก็มี เรียกว่าเป็นแหล่งหารายได้ครบวงจร มีเงินทองหลังไหลเข้าวัดมากมาย ภิกษุพ่อค้านักบริหารก็ดูแลกิจการและรายได้ทั้งหมด

ส่วนวัดบางวัดก็ทำมาหากินโดยผลิตสินค้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของกินของใช้ ขนมนมเนย เครื่องใช้ไม้สอย แม้กระทั่งสินค้าการเกษตรต่าง ๆ ออกจำหน่ายชาวบ้านหารายได้เข้าวัดเป็นล่ำเป็นสัน

ตกลงสถานที่เหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นตลาด เป็นบริษัทห้างร้าน หรือเป็นวัดกันแน่ !

ตรงกันข้ามกับวัดหรืออารามตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นสถานที่พำนักพักอาศัยของสมณะผู้ดำรงเพศพรหมจรรย์ จึงควรเป็นสถานที่อันสงบของผู้ที่ขัดเกลากิเลสอกุศล⁶⁶ เป็นสถานที่อันรื่นรมย์ด้วยความเข้าใจพระธรรมที่กลมกลืน

⁶⁶ ท่านอธิบายอารามว่า “เขาเห็นภิกษุผู้อยู่ในอารามมีมือและเท้าล้างสะอาดสะอาดอัน ฉ้นโภชนะล้วนน่าอร่อย นั่งอยู่ในสถานที่ร่มรื่นเย็นสบาย เจริญสมณธรรม เขาจะพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า ‘ความเป็นสมณะน่าสุขสบายหนอ ความเป็นสมณะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บหนอ เราควรจะไถนผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตบ้าง’” (พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก์ ลลukiโกปมสูตร)

จิตใจให้ห่างไกลจากกิเลส ไม่ใช่สถานที่ที่พลุกล่นไปด้วยนักท่องเที่ยว หรือ ผู้คนที่หาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และมาทำบุญเป็นผลพลอยได้ กลายเป็น ศูนย์กลางแห่งการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ

ภิกษุที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เจ้าอาวาสผู้ดูแลวัดตลอดไปจนกระทั่งภิกษุอุรวัด อื่น ๆ ย่อมต้องเกี่ยวข้องในกิจการค้าขายต่าง ๆ และรับเงินรับทองไม่แตกต่าง ไปจากนักธุรกิจพ่อค้า

ตามพระธรรมวินัยแสดงไว้ชัดเจนว่า ภิกษุในพระธรรมวินัยไม่รับและ ไม่ยินดีในเงินและทอง ไม่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของใด ๆ ผู้ที่กระทำละเมิดเยี่ยงนี้ ไม่รู้ว่า ภิกษุคือใคร หรือพระไม่รู้จักพระ ไม่รู้เลยว่าหน้าที่ของภิกษุมิอย่างไบบ้าง ปัญญาชนย่อมเห็นได้ว่าสิ่งที่ทำไปในลักษณะเช่นนั้น เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม แก่ภิกษุเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุต้องเป็นผู้สันโดษ สงบ ไม่คลุกคลีรุ่นวายเรื่องทางโลก

วัดซึ่งควรจะเป็นศูนย์กลางของความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย ของพระพุทธองค์ กลับไม่ได้มีสิ่งเหล่านี้เลย เนื่องจากภิกษุไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่อง ทางโลก ทำธุรกิจแลกเปลี่ยนค้าขาย รับเงินและทอง เป็นเรื่องที่ไม่ใช่น้ำที่ เป็นเรื่องไม่ควรและเป็นอาบัติซึ่งหมายถึงการตกไปจากความดี ไม่ดำรงอยู่ในเพศ ของผู้ที่ประเสริฐ ไม่เป็นผู้ประพติพรหมจรรย์เพื่อออกจากสังสารทุกข์ กลับ ทำการเหมือนกับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ไม่เกิดประโยชน์ใดที่คนเหล่านี้บวชเข้ามา เป็นเพศบรรพชิต และประกาศตนเองว่าเป็นสมณะ แต่มิได้ประพติเยี่ยงสมณะ แม้แต่น้อย นำความเสื่อมมาสู่พระศาสนาอย่างมากมาย

ภิกษุนักสังคัมสงเคราะห์

ในยุคปัจจุบัน ภิกษุจำนวนไม่น้อยอาศัยความเป็นสมณะที่ชาวบ้าน เชื่อถือศรัทธา หาเงินหารายได้ ไม่ว่าจากกฐิน ผ้าป่า จากการจำหน่ายขายของ ต่าง ๆ เพื่อนำเงินมาทำสาธารณประโยชน์ หรือที่เรียกว่าสาธารณสงเคราะห์

ต่าง ๆ เช่น สร้างสำนักงานอนามัย โรงพยาบาล โรงเรียน แจกทุนคนยากไร้ เด็กยากจน ช่วยเหลือคนป่วย ฯลฯ

คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่ไม่เข้าใจและไม่ให้ความสำคัญต่อพระธรรมวินัย ไม่เห็นคุณค่า ไม่เห็นความประเสริฐของความเป็นภิกษุ ย่อมเห็นดีเห็นงามด้วย เพราะคิดว่านั้นเป็นการช่วยเหลือและเป็นประโยชน์แก่สังคม ก็จะเลื่อมใส เพราะเห็นว่าเป็นภิกษุที่มีเมตตาช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก นายกองสนับสนุน ชาวพุทธจำนวนมากจึงนำเงินทองปัจจัยต่าง ๆ ไปให้ภิกษุเหล่านั้น ในขณะที่มีชาวพุทธอีกจำนวนไม่น้อยก็ไปขอเงินจากภิกษุเหล่านั้นมาทำสาธารณประโยชน์ในทางกลับกันเหมือนกัน

ตกลงกลายเป็นภิกษุทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์อีกด้วย !

หากพระพุทธองค์ยังทรงมีพระชนม์อยู่และทรงเห็นการกระทำเช่นนี้ คงไม่สรรเสริญเป็นแน่ เพราะการบวชเข้ามาในพระศาสนาเป็นเพศบรรพชิต มิใช่บวชเข้ามาเพื่อช่วยเหลือสังคมแบบนี้ การเป็นเพศบรรพชิตต้องขัดเกลา กิเลสอย่างยิ่ง โดยต้องสำนึกว่าเป็นเพศที่ต่างไปจากคฤหัสถ์ ภิกษุต้องประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัยมุ่งผลคือพระนิพพาน การที่ภิกษุละเมิดพระวินัยบัญญัติ ไปคลุกคลีกับชาวบ้าน รวมทั้งรับและยินดีในเงินและทอง⁶⁷ และกลับไปทำสิ่งที่ชาวบ้านทำกัน แม้จะเป็นเรื่องที่สังคมเห็นว่าดีก็ตาม แต่ก็เป็นการละทิ้งพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ กระทำให้พรหมจรรย์ต่างพร้อย ประพฤติผิด เปิดทางให้กิเลสอกุศลคลุ้มรุม คลุกคลี ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางโลก จะอ้างเจตนาดีเพื่อช่วยเหลือคน แต่มิได้กระทำการที่เอื้อต่อพระธรรมวินัยเลยแม้แต่น้อย

⁶⁷ แม้จะอ้างว่าเงินทองนั้น ตนไม่ได้รับไว้ แต่จะนำไปทำประโยชน์ก็ตาม แต่หากพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้ว การที่มีคนนำเงินทองมาให้ แม้ว่าภิกษุจะไม่ได้รับโดยตรง เป็นการรวบรวมไว้ แต่การใช้จ่ายเงินทองนั้น ภิกษุนั้นเป็นผู้ดูแลสั่งการ ย่อมถือว่าเงินทองนั้นมีผู้เก็บไว้ให้ตนอย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้ เมื่อมีคนมาให้ ตนย่อมยินดีเพราะจะได้นำไปใช้ตามที่ต้องการได้ เป็นอาบัติอย่างแน่นอน

ในธัญยานิสุต พระสารีบุตรได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนถึงการประพฤติดีเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นนั้น ไม่อาจยกเป็นข้ออ้างใดๆ ได้ ดังที่แสดงไว้ว่า

“ท่านพระสารีบุตรได้ถามธัญยานิพราหมณ์ว่า “ธัญยานิ ท่านเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่หรือ”

ธัญยานิพราหมณ์ได้ตอบว่า “พระคุณเจ้าสารีบุตร โยมจะไม่ประมาทได้อย่างไร เพราะโยมต้องเลี้ยงมารดาบิดา ต้องเลี้ยงบุตรและภรรยา ต้องเลี้ยงพวกทาสกรรมกรและคนรับใช้ ต้องทำกิจที่ควรทำแก่มิตรและอำมาตย์ ต้องทำกิจที่ควรทำแก่ญาติสาโลหิต ต้องทำกิจที่ควรทำแก่แขก ต้องทำบุญที่ควรแก่บุรพเพตชนต้องทำการบวสรวงที่ควรทำแก่เทวดา ต้องสนองพระราชาภคินีภคิยของพระราชาแม้กายนี้ก็ต้องบำรุงบำเรอ”

ท่านพระสารีบุตรถามว่า “ธัญยานิ ท่านเข้าใจความข้อนั้นว่าอย่างไร บุคคลบางคนในโลกนี้ประพฤติธรรม ประพฤติไม่สม่ำเสมอ เพราะเหตุแห่งมารดาบิดา..... นายนิรยบาลพึงอุคคร่าเขาไปยังนรก เพราะเหตุแห่งการประพฤติธรรมและประพฤติไม่สม่ำเสมอ เขาควรได้ข้ออ้างหรือว่า ‘ข้าพเจ้าเองประพฤติธรรม ประพฤติไม่สม่ำเสมอ เพราะเหตุแห่งมารดาบิดา..... ขอนายนิรยบาลอย่าอุคคร่าข้าพเจ้าไปยังนรกเลย’ หรือมารดาบิดา..... ของผู้นั้นจะพึงได้ข้ออ้างหรือว่า ‘คนนี้ประพฤติธรรม ประพฤติไม่สม่ำเสมอ เพราะเหตุแห่งข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอนายนิรยบาลอย่าอุคคร่าเขาไปยังนรกเลย’

ธัญยานิพราหมณ์ตอบว่า “พระคุณเจ้าสารีบุตร ไม่ใช่ ที่แท้คนนั้นถึงจะคร่ำครวญมากมาย นายนิรยบาลก็ต้องโยนเขาลงนรกจนได้”⁶⁸

พระสุตตันตปิฎกแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ไม่ควรกระทำไม่ควรประพฤติดี แม้จะอ้างว่าทำไปเพราะเหตุที่ต้องทำประโยชน์ให้ผู้อื่น แม้จะเป็นบิดามารดาบุตรภรรยาก็ตาม ก็ไม่อาจนำมาเป็นข้ออ้างได้ว่าสิ่งที่ทำ

⁶⁸ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก ธัญยานิสุต

ผิดไปนั้นสมควรได้แต่อย่างใด

มีบางคนอ้างว่า ภิกษุเสียสละผิพระวินัยเพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณชน เป็นเรื่องน่าชื่นชม แต่หากพิจารณาไตร่ตรองให้ดีให้ถึถ้วนแล้ว หากต้องการเสียสละอย่างแท้จริง ควรลาสิกขามาเป็นคฤหัสถ์ จะได้ช่วยเหลือได้เต็มที่ ไม่เป็นโทษแก่ตนและแก่พระศาสนา อุปมาดังโจรปล้นคนรยมาให้คนจน คนที่เห็นผิดย่อมสรรเสริญว่าเป็นผู้เสียสละ ไม่คิดว่ากระทำความผิดกฎหมายบ้านเมือง ที่จะอ้างการกระทำความผิดมาช่วยเหลือคนเป็นความดีนั้นไม่ได้ หากเสียสละจริง ต้องเลิกเป็นโจร มาช่วยเหลือคนจนทำมาหากินโดยสุจริต จึงจะถูกต้อและได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

เช่นเดียวกันกับภิกษุที่ละเมิดพระวินัยบัญญัติต่าง ๆ เพื่อกระทำความที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ย่อมไม่อาจอ้างว่าจำเป็นต้องทำเพื่อประโยชน์อื่นได้เลย การกระทำเหล่านั้นย่อมเป็นโทษแก่ตน นำทุกข์มาให้ในภายหลังอย่างหนักหนาเพียงกัน

ภิกษุหากประสงค์จะช่วยเหลือคฤหัสถ์ตามพระธรรมวินัย คือ การอนุเคราะห์ธรรม สั่งสอนบอกกล่าวพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ให้ชาวบ้านได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเคารพศรัทธาในคำสอนของพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ และเอื้อเฟื้อที่เป็นเลิศ คือ การสงเคราะห์ธรรม อนุเคราะห์ธรรม และเอื้อเฟื้อธรรม⁶⁹ ไม่ใช่ไปสงเคราะห์อนุเคราะห์ และเอื้อเฟื้อในอามิส สิ่งของ หรือวัตถุต่างๆ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่เลิศ

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงหน้าที่ของภิกษุที่จะอนุเคราะห์คฤหัสถ์ไว้อย่างชัดเจน ในสังคาลกสูตร ว่า

“ดูกร คฤหบดีบุตร สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน อันกุลบุตรบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน ๖ คือ

⁶⁹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต

ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ๑
ให้ตั้งอยู่ในความดี ๑
อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ๑
ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ๑
ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง ๑
บอกทางสวรรค์ให้ ๑ ฯ”⁷⁰

พระสูตรดังกล่าว พระพุทธองค์ตรัสถึงอุปการะของบรรพชิตที่ควรให้แก่คฤหัสถ์ที่ทำนุบำรุงตน มากกว่าการอนุเคราะห์ในทางอื่นที่ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย เริ่มจากการบอกกล่าวให้ตั้งอยู่ในความดีทั้งหลาย มีน้ำใจที่เมตตาต่อคฤหัสถ์ทุกฝ่าย และที่สำคัญคือแสดงธรรมที่เขาไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน อธิบายความให้กระจ่างขึ้น เพื่อเป็นเหตุปัจจัยนำมาซึ่งสวรรค์นิพพาน อันเป็นประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการอนุเคราะห์ด้วยพระธรรม ทำให้เขาเหล่านั้นถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท เป็นธรรมเทศนาที่งดงามและน่าถือเอาสำหรับคฤหัสถ์ผู้ทำตามประพฤติดามอยู่นั้น⁷¹ จึงถือได้ว่าเป็นสงเคราะห์ที่มีค่าที่สุดแก่คฤหัสถ์เพราะให้ปัจจัยที่นำออกจากทุกข์ ไม่ใช่ให้สิ่งที่ชั่วคราว เมื่อหมดทุกข์เรื่องนี้ ก็มีทุกข์เรื่องอื่นตามมาอีก ไม่หมดไม่สิ้น การสิ้นทุกข์จากกิเลสอภิสกขได้ด้วยการเจริญปัญญา จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ภิกษุในพระธรรมวินัยสงเคราะห์แก่ชนทั้งหลายได้

⁷⁰ พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิภวรรค สิงคาลกสูตร

⁷¹ อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ จตุกนิบาต พหุการสูตร

ภิกษุนักร้องนักร้อง⁷²

พระสัทธรรมของพระพุทธองค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญแก่การเคารพบูชา ยิ่งเป็นที่เคารพยำเกรงแม้ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระธรรมวินัยนั้นเป็นพระศาสดาแทนพระพุทธองค์ ดังนั้น การกล่าวธรรม การแสดงธรรมย่อมต้องเป็นไปด้วยความเคารพยำเกรง เป็นไปด้วยความอ่อนน้อม ละเอียดรอบคอบ เพราะพระธรรมลึกล้ำซึ่งเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันปรากฏว่ามีภิกษุที่แสดงธรรมในทำนองร้องเป็นเพลงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งเป็นคำร้องทางโลกซึ่งเป็นสิ่งที่ภิกษุไม่พึงกระทำ ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การขับร้อง คือ การร้องไห้ในวินัยของพระอริยเจ้า การฟ้อนรำ คือ ความเป็นบ้าในวินัยของพระอริยเจ้า การหัวเราะจนเห็นฟัน ฟร่ำเพรื่อ คือ ความเป็นเด็กในวินัยของพระอริยเจ้า เพราะเหตุฉะนั้นแหละ จงละเสียโดยเด็ดขาดในการขับร้องฟ้อนรำ เมื่อท่านทั้งหลายเบิกบานในธรรม ก็ควรแต่ยิ้มแย้มๆ”⁷³

นอกจากนั้นพระพุทธองค์ทรงกล่าวเรื่องของการแสดงธรรมโดยเจาะจงว่า แม้จะเป็นทำนองยาวคล้ายเพลงขับก็ได้ ดังที่ปรากฏความว่า สมัยหนึ่งพระฉัพพัคคีย์สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ชาวบ้านเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านั้นสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ เหมือนพวกเราขับ ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน

⁷² จำวัด คือ การแสดงชนิดหนึ่งของไทย ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ อธิบายไว้ว่าคือ “การแสดงเป็นหมู่โดยใช้ถ้อยคำชวนให้ตกลงขบขัน” คาดว่าเลียนแบบวิธีการแสดงมาจากสวดคฤหัสถ์ เพราะมีเป็นชุด ๔ คน อย่างเดียวกัน แต่จะแตกต่างที่จำวัดจะลุกยืน เล่นได้

⁷³ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ไรณสูตร

โพทนะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงสอบถามภิกษุทั้งหลาย เมื่อเป็นความจริงตามนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียน ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ มีโทษ ๕ ประการนี้ คือ

๑. ตนยินดีในเสียงนั้น
๒. คนอื่นก็ยินดีในเสียงนั้น
๓. ชาวบ้านติเตียน
๔. สมาริของผู้พอใจการทำเสียงย่อมเสียไป
๕. ภิกษุชั้นหลังจะถือเป็นเยี่ยงอย่าง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย โทษ ๕ ประการนี้แล ของภิกษุผู้สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ”^{๗๔}

พระพุทธองค์ทรงแสดงโทษของการกระทำความอันนำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยไม่สำรวมของเพศสมณะ ทรงเปรียบเทียบการร้องให้ในพระวินัย ซึ่งมีแต่ความเสื่อมเสีย และยังทรงแสดงถึงโทษ ๕ ประการ ในการแสดงธรรม ด้วยการร้องเป็นทำนองอย่างชัดเจนว่า ทำให้เกิดความติดข้องยินดีในเสียงร้องสมาริในการแสดงธรรมเสียไป ดังนั้น ผู้ฟังย่อมไม่ได้สาระใดๆ ในพระธรรม ชาวบ้านย่อมติเตียนได้ และจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีในภายหลัง พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ไม่ได้รับการเผยแพร่อย่างถูกต้องเหมาะสม ความเสื่อมย่อมเกิดขึ้นแก่พระธรรมวินัยและพระศาสนา

---

^{๗๔} พระวินัยปิฎก จุลวรรค เรื่อง สวดพระธรรมด้วยทำนอง

นอกจากนั้น ปัจจุบันการแสดงธรรมแบบตลกขบขันเป็นที่นิยมมากในหมู่ชาวพุทธ ซึ่งการที่ภิกษุแสดงธรรมแบบตลกคคะนองเช่นนี้มิได้มีขึ้นในสมัยนี้เท่านั้น แต่มีมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์เลยทีเดียว ในสมัยนั้นปรากฏว่ามีภิกษุแสดงธรรมเรื่องพระเวสสันดรชาดก แต่ไม่ได้เป็นการแสดงให้เกิดการพิจารณาไตร่ตรองในคุณความดีความชั่วเพื่อให้เกิดปัญญาตามพระธรรมคำสอน กลับทำให้ตลกคคะนองหาประโยชน์มิได้ ภิกษุบางพวกไม่ได้เล่าเรียนพระไตรปิฎกก็เอาความแปลร้อยเป็นกาพย์กลอน ให้สนุกสนานขบขัน เพื่อลาลมสักการะพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงตรากฎพระสงฆ์ขึ้นเพื่อลงโทษภิกษุและคุฤหัสถ์ที่กระทำการเช่นนี้ โดยตรัสไว้ว่า

“เป็นการทำให้พระศาสนาพินเพื่อนเสื่อมสูญ ชวนกันประมาทในพระธรรมเทศนา เอาธรรมนั้นมากล่าวเป็นอธรรม โทษนั้นเป็นคุรุโทษอันใหญ่หลวง จึงห้ามอย่าให้เทศนาและฟังเทศน์เป็นกาพย์กลอน กล่าวถ้อยคำตลกคคะนองเป็นการเล่นหัวเราะขึ้นชมด้วยกัน เป็นการประมาทให้ผิดจากพระวินัยเป็นอันขาดทีเดียว ให้ภิกษุสงฆ์สามเณรฝ่ายคันถธุระและวิปัสสนาธุระ และอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้”⁷⁵

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปรากฏว่ามีภิกษุแสดงธรรมตลกคคะนองก็ยังมีอยู่มิได้เกรงกลัวในพระธรรมวินัย กฎหมายปัจจุบันมีอยู่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งบัญญัติให้ภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แต่คณะสงฆ์ผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายก็ได้ดำเนินการใดในเรื่องนี้ การแสดงตลกจึงเผยแพร่ออกไปมากมายในสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ เอกชน และสถานศึกษาต่างๆ

นอกจากนี้ยังมีแสดงธรรมแบบทอล์คโชว์หรือเดี่ยวไมโครโฟนเลียนแบบทางโลก เอาเรื่องการบ้าน การเมือง ชาวชาวบ้านมาพูดถ้อยคำแด่จฉานถก

⁷⁵ กฎพระสงฆ์ ฉบับที่ ๓ ให้ไว้ ณ วันเสาร์ เดือนสิบ ขึ้นห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๔ ปีชาล นักขัตตรจัตวาศกฯ

กล่าวคำมุสาเพื่อหัวเราะกันเล่น กล่าวคำเสียดสีด่าทอให้ตกลงขบขัน หรือแม้กระทั่งร้องเพลงเป็นเรื่องเป็นราว ทั้งหมดเป็นการขาดความเคารพในพระธรรม เมื่อตนเองประกาศตนว่าเป็นสมณะ เป็นผู้สงบ แต่การกระทำดังกล่าวย่อมไม่ใช่สมณะ ประพฤติผิดพระวินัย ไม่เห็นคุณค่าของพระธรรมวินัย บั่นทอนความเป็นภิกษุ ไม่มีความละอาย ทั้งหมดกระทำไปเพื่อลาภยศสรรเสริญ ต้องการชื่อเสียงให้คนรู้จักมาก ๆ จะได้มาซึ่งปัจจัยเงินทอง เป็นภิกษุลามก ที่ทำลายพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

ที่สำคัญการพูดตกลงขบขันดังกล่าว จะเกิดประโยชน์ใดกับผู้ฟัง ซึ่งได้ก็เพียงแต่ความสนุกสนานขบขันรื่นเริงเป็นหลัก ส่วนสาระนั้นน้อยมีน้อย เพราะไม่ได้ให้ความสนใจไปมากกว่าการแสดงและถ้อยคำที่ตกลง ดังนั้น ผู้ฟังจะนำแง่มุมต่าง ๆ ไปคิดพิจารณาได้อย่างไร พระสัทธรรมที่แท้จริงย่อมไม่ปรากฏให้เกิดการพิจารณาไตร่ตรอง ผู้คนส่วนใหญ่ก็ตั้งใจโดยจะมุ่งแสวงหาความสนุกสนานขบขันมากกว่าที่จะได้ฟังพระสัทธรรมที่แสดงความจริงและถูกต้อง

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงภิกษุที่ไม่ละอาย ขอบกล่าวเท็จทั้งที่รู้ว่าเป็นเท็จ แม้กล่าวมุสาเพื่อหัวเราะกันเล่น ภิกษุเหล่านั้นย่อมมีความประพฤติเยี่ยงภิกษุน้อยมาก เนื่องจากไม่สำรวมระวัง ไม่มีการสังวรตามพระวินัย การกระทำเช่นนั้น หาประโยชน์ในความเป็นสมณะมิได้เลย พระพุทธองค์ทรงเปรียบภิกษุเหล่านี้ว่า เหมือนน้ำที่เหลื้อยู่นิดเดียวที่กั้นภาชนะอันคว่ำอยู่ เพราะมีความเป็นสมณะอยู่นิดเดียว⁷⁶

ภิกษุนักวิชาการ

การที่บวชเป็นภิกษุนั้น ฐานะที่สำคัญของภิกษุประการแรก คือ คັນถุระศึกษาเล่าเรียนพระพุทธานุสัจจนเป็นพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธองค์

---

⁷⁶ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ จุฬาราลูโลวาทสูตร

ทรงแสดงคำว่า “ศึกษา” คือการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม เพื่อเป็นการขัดเกลากิเลสอกุศลไปตามลำดับจนหมดจด กระทำที่สุตแห่งทุกข์ของการเกิดดับในสังสารวัฏ จึงทรงแสดงธรรมที่เป็นอริสัจสี่สิกขา อริจิตสิกขา และอริปัญญสิกขา⁷⁷ เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดปัญญาเพื่อการละความไม่รู้และความติดข้องทุกประการ มิใช่การศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใด

การศึกษาพระปริยัติธรรม “ปริยัติ” คือ พระธรรมวินัยอันเป็น พระพุทธรูปที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงประกอบด้วยองค์ ๙ ได้แก่ สุตตะ เคายยะ เวยยาकरणะ คาทา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตกะ อัฏฐกธรรม และ เวทัลละ รวม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี เป็นพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก รวม ๓ ปิฎก เรียกว่าพระไตรปิฎก ก็เพื่อเกื้อกูล พุทธบริษัทให้ศึกษาและเป็นผู้ตรงต่อพระธรรมวินัย ทรงแสดงว่า ปริยัติอันบุคคลเรียนดีแล้วคืองานอยู่ซึ่งความบริบูรณ์แห่งคุณมีศีลชั้นตรีเป็นต้นนั้นแล ปริยัตินี้ ชื่อว่า มีประโยชน์ที่จะนำออกจากวัฏฏะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง มุ่งหมายตรัสไว้ ธรรมเหล่านั้น อันกุลบุตรเหล่านั้นเรียนดีแล้ว ย่อมเป็นไปได้ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสิ้นกาลนานแก่กุลบุตรเหล่านั้น ข้อนั้น เพราะอะไรเป็นเหตุ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อนั้นเพราะธรรมทั้งหลายอันกุลบุตรเหล่านั้นเรียนดีแล้ว⁷⁸

ทั้งนี้ พระพุทธองค์ตรัสเกี่ยวกับการศึกษาพระธรรมไว้ด้วยว่าควรเล่าเรียน อย่างไร หากเล่าเรียนผิวย่อมทำให้เกิดโทษได้ ดังที่ตรัสไว้ในอลคัททูปมสูตรว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุรุษเปล่า บางพวกในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมเล่าเรียนธรรมคือ สุตตะ เคายยะ เวยยาकरणะ คาทา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตก อัฏฐกธรรม เวทัลละ

⁷⁷ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต สิกขาสูตร

⁷⁸ พระวินัยปิฎก มหาวีกังค์

บุรุษเปล่าเหล่านั้น เล่าเรียนธรรมนั้นแล้ว ย่อมไม่ไตร่ตรองเนื้อความ
แห่งธรรมเหล่านั้นด้วยปัญญา ธรรมเหล่านั้น ย่อมไม่ควรซึ่งการเพ่งแก่บุรุษ
เปล่าเหล่านั้น ผู้ไม่ไตร่ตรองเนื้อความด้วยปัญญา

บุรุษเปล่าเหล่านั้นเป็นผู้มีความข่มผู้อื่นเป็นอาณิสส และมีการเปลื้องเสีย
ซึ่งความนิทาเป็นอาณิสส ย่อมเล่าเรียนธรรม

ก็กุลบุตรทั้งหลาย ย่อมเล่าเรียนธรรมเพื่อประโยชน์อันใด บุรุษเปล่า
เหล่านั้น ย่อมไม่ได้สวดยประโยชน์นั้นแห่งธรรมนั้น ธรรมเหล่านั้น อันบุรุษเปล่า
เหล่านั้นเรียนไม่ดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์สิ้น
กาลนาน ชื่อนั้นเป็นเพราะอะไร เพราะธรรมทั้งหลายอันตนเรียนไม่ดีแล้ว”⁷⁹

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงความละเอียดลึกซึ้งของพระธรรมวินัย
โดยทรงเตือนผู้ที่ศึกษาว่าต้องมีความละเอียดรอบคอบ ไตร่ตรองด้วยปัญญา
กล่าวคือพิจารณาเหตุและผลตามพระพุทธดำรัสที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้
โดยละเอียดดีแล้ว ไม่เชื่อความคิดเห็นของตนเองซึ่งยังหาด้วยกิเลสอกุศล
และความไม่รู้มากมาย จึงทำให้การศึกษาเล่าเรียนนั้นไม่เกิดประโยชน์ แต่
กลับจะเป็นโทษ

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการศึกษาเล่าเรียนขั้นปริยัตินี้ก็คือ การ
เล่าเรียนเพื่อเข้าใจความจริงของสภาพธรรมที่ทรงแสดงโดยละเอียดในความ
เป็นกุศล อกุศล และสภาพธรรมอื่นทั้งหลาย เพื่อให้เข้าใจถึงความจริงอันเป็น
ปรมัตถธรรม⁸⁰ ซึ่งไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขาใดๆ เลยทั้งสิ้น แต่เนื่องจาก
ความไม่รู้หรืออวิชชาที่สัตว์โลกสะสมมานานแสนนาน จึงหลงเข้าใจผิดว่ามีเรา

⁷⁹ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก อลคัฏฐพุมสูตร

⁸⁰ ปรมัตถธรรมมาจากคำว่า ปรม + อัตถ + ติมมะ หมายความว่าถึงสภาพธรรมะที่มีลักษณะเฉพาะ
ของตนจริงๆ ซึ่งใครจะเรียกอะไรก็ได้ ถ้าจะใช้คำภาษาไทยง่ายๆ ว่า ปรมัตถธรรมคือสิ่งที่มีจริง
ทุกอย่างที่มีจริงทั้งหมดเป็นปรมัตถธรรม เช่น เสียงมีจริง เสียงเป็นปรมัตถธรรม โลกะ ความ
โลภ ความติดข้อง เป็นสิ่งที่มีจริง เป็นปรมัตถธรรม ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ เป็นสิ่งที่มีจริง
เป็นปรมัตถธรรม ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ มีจริงเป็นปรมัตถธรรม

มีสัตว์ บุคคล ตัวตน มีของเรา ของเขา ซึ่งนำไปสู่ความเห็นผิดและความติดข้องทั้งหลาย และไม่พ้นไปจากความเดือดร้อน รำคาญใจ ทุกข์ใจ เสียใจ เมื่อไม่ได้ตามที่หวังหรือที่ปรารถนา

พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงในพระไตรปิฎกนั้นมีความลึกซึ้งมาก ท่านกล่าวว่า พระวินัยลึกซึ้งโดยกิจ พระสูตรลึกซึ้งโดยอรรถ และพระอภิธรรมลึกซึ้งโดยสภาวะ

พระวินัยลึกซึ้งโดยกิจ ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงความละเอียดลึกซึ้งของกิจต่าง ๆ ในพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้เพื่อการขัดเกลากิเลสอกุศลทั้งหลายทางกายและวาจา ไม่ว่ากิจเล็กกิจน้อยหรือกิจที่เป็นข้อสาระสำคัญที่ภิกษุพึงประพฤติปฏิบัติ แสดงถึงคุณประโยชน์ดังที่ทรงแสดงไว้ว่า พระวินัยเป็นไปเพื่อความดีและความผาสุกของสงฆ์ เพื่อกำราบภิกษุผู้ต่อต้าน เพื่อความผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อละอาสวะที่เกิดขึ้นแล้ว และป้องกันอาสวะกิเลสที่ยังไม่เกิด เพื่อความเลื่อมใสของชนที่ยังไม่ได้เลื่อมใส และความเลื่อมใสของชนให้เลื่อมใสมยิ่งขึ้น เพื่อความมั่นคงของพระสังฆธรรม และความมั่นคงของพระวินัยด้วย

พระสูตรลึกซึ้งโดยอรรถ เนื่องจากมีเนื้อความที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นของโลกียธรรมทั้งหลาย ลึกซึ้งไปจนถึงโลกุตระธรรม ไม่ใช่แสดงเพียงพญานาครีเอกราวบุคคลต่าง ๆ เป็นสำคัญ แต่ทรงแสดงธรรมโดยเป็นสมมติบัญญัติเพื่อให้เข้าใจสัจธรรมตามลำดับ

พระอภิธรรมลึกซึ้งโดยสภาวะ พระอภิธรรมปิฎกแสดงสภาวะของธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา โดยละเอียดยิ่ง เพื่อให้เข้าใจความเป็นสภาพธรรมอันเป็นปรมัตถธรรมที่เกิดขึ้นและดับไปด้วยเหตุปัจจัยที่ซับซ้อนและยากที่จะหยั่งรู้ได้ ผู้ที่ศึกษาโดยละเอียดรอบคอบย่อมเข้าใจความลึกซึ้งของธรรมด้วยปัญญา คือความเข้าใจถูกในความเป็นจริงของสภาพธรรมตามลำดับซึ่งถ้าปัญญาไม่เกิดก็ไม่เห็นความลึกซึ้งของพระธรรม

จากความลึกซึ้งดังกล่าวนี้ การศึกษาพระสัทธรรมคำสอนของ พระพุทธองค์จึงต้องไตร่ตรองด้วยปัญญาที่เข้าใจความเป็นอนัตตาจริงๆ มิฉะนั้น ย่อมเห็นผิด ดังที่ทรงแสดงไว้ในเรื่องของวิบัติ ๓ ประเภท ว่า

“อนึ่ง ภิกษุผู้ปฏิบัติผิดในพระวินัย เป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่มีโทษใน ผัสสะที่มีใจครองเป็นต้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามแล้ว โดยความเสมอ ด้วยสัมผัสเครื่องลาดและเครื่องนุ่งห่ม มีสัมผัสเป็นสุขเป็นต้นที่ทรงอนุญาต แล้ว เหมือนคำที่พระอริยฐานะกล่าวว่า เราย่อมรู้ทั่วถึงธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้า แสดงแล้ว โดยประการที่ธรรมทั้งหลายอันกระทำอันตรายที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้วนี้ ไม่สามารถทำอันตรายแก่ผู้เสพออยู่ได้ ดังนี้ ต่อจากนั้นเธอก็ถึงความเป็นผู้ทุศีล.

ภิกษุผู้ปฏิบัติผิดในพระสูตร ไม่รู้คำอธิบาย เหมือนในประโยคมีอาทิว่า ตูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔ จำพวกเหล่านี้มีอยู่ มีปรากฏอยู่ในโลก ดังนี้ เขาย่อมถือเอาผิด ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาตรัสไว้ว่า บุคคลผู้มีความเห็นอันตนเองถือเอาผิด ย่อมกล่าวตู่เราด้วย ย่อมชุด (ทำลาย) ซึ่งตนเอง ด้วย และย่อมประสบสิ่งมิใช่บุญเป็นอันมากด้วย ดังนี้ ต่อจากนั้นเธอก็ถึงความเป็นผู้มิจฉาทิฐิ

ภิกษุผู้ปฏิบัติผิดในพระอภิธรรมจะวิจารณ์ธรรมเกินไป ย่อมคิดแม้สิ่งที่ไม่ควรคิด (อจินไตย) ต่อจากนั้น ก็จะถึงความฟุ้งซ่านแห่งจิต สมกับพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ตูกร ภิกษุทั้งหลาย อจินไตย ๔ เหล่านี้ บุคคลไม่ควรคิด ซึ่งเมื่อคิดอยู่ ก็พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความเป็นบ้า แห่งความคับแค้น ดังนี้

ภิกษุผู้ปฏิบัติผิดในพระไตรปิฎกนี้ ย่อมถึงความวิบัติอันต่างด้วยความเป็นผู้ทุศีล ความมิจฉาทิฐิ และความฟุ้งซ่านแห่งจิตนี้ โดยลำดับด้วยประการฉะนี้”⁸¹

⁸¹ พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคินี ว่าด้วยวิบัติ ๓ ประเภท

การศึกษาพระธรรมวินัยทั้งสามปิฎกดังกล่าวจึงมีความละเอียดลึกซึ้ง และต้องใช้ความพินิจพิจารณาไตร่ตรองด้วยความละเอียดรอบคอบ และที่สำคัญ ด้วยความเคารพ โดยตระหนักว่า พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์เป็นพระสัทธรรม อันเลิศ ปุณฺชนไม่อาจคิดเอาเองได้เลย มิฉะนั้นย่อมถึงความวิบัติในการศึกษา ดังที่กล่าวข้างต้น

เมื่อพิจารณาถึงยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ถึงการศึกษาระบบใหม่เป็นไปตามที่ทรงแสดงไว้ข้างต้นหรือไม่ มีการจัดการศึกษาเป็นแผนกๆ มีแผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญคือวิชาทางโลกทั่วไป มีการให้วุฒิการศึกษาเป็นนักธรรม เปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาทางโลกชั้นประถมและมัธยม มีการเปิดมหาวิทยาลัยหลายแห่ง จัดตั้งปริญญาทางพุทธศาสตร์ ตรี โท เอก แสดงให้เห็นว่าการศึกษาพระธรรมวินัยกลายเป็นวิชาความรู้ที่คล้ายกับวิชาการทางโลก เรียนกันเพื่อวัดภูมิความรู้ด้วยวุฒิ ด้วยปริญญาบัตร มีการนำพระสัทธรรมมาเปรียบเทียบกับปรัชญาที่เป็นวิชาการทางโลกเหมือนนักปราชญ์ทั้งหลาย นำพระสัทธรรมอันเป็นพระพุทธพจน์มาเปรียบเทียบกับคำสอนของอาจารย์ยุคหลังของพุทธนิกายอื่น ๆ ทำให้เกิดความสับสนปนเปและบิดเบือนไปจากคำสอนของพระพุทธองค์ที่แท้จริง นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมให้ภิกษุเรียนวิชาการทางโลกในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ

ทั้งนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องวิชาทางโลกซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญหารู้แจ้งความจริงว่าเป็นดิรัจฉานกถา คือ เป็นเรื่องที่ขวางทางสวรรค์และนิพพาน เพราะเป็นเรื่องที่ไม่นำสัตว์ออกจากทุกข์⁸² และทรงแสดงว่าภิกษุไม่พึงเรียนดิรัจฉานวิชา รูปใดเรียนต้องอาบัติทุกกฏ⁸³

⁸² พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตรนิกาย ทสก-เอกาทสกนิบาต

⁸³ พระวินัยปิฎก จุลวรรค

ปัจจุบันจึงเห็นกันทั่วไปว่าภิกษุต่างมีวุฒิกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นนักธรรม เป็นมหาเปรียญ จบปริญญาทางโลก เป็นศาสตราจารย์ เป็นด็อกเตอร์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน เป็นภิกษุนักวิชาการ แต่จะมีการพิจารณา ไตร่ตรองและตระหนักบ้างหรือไม่ว่า การเรียนเช่นนี้ไม่พ้นไปจากความต้องการ ลาภสักการะชื่อเสียง ดังในอรรถกถาอลคัฏฐปมสูตร ท่านแสดงไว้ว่า

“ภิกษุใดเล่าเรียนพุทธวจนะ เหตุปรารถนาลาภสักการะว่า เราจักได้จีวร เป็นต้น หรือคนทั้งหลายจักรู้จักเราในท่ามกลางบริษัท ๔ อย่างนี้ ปริยัตินัน ของภิกษุนั้น ชื่อว่าอลคัฏฐปริยัติ

จริงอยู่ การไม่เล่าเรียนพุทธวจนะ แล้วนอนหลับเสีย ยังดีกว่าการ เล่าเรียนอย่างนี้.”⁸⁴

หลักการศึกษาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ดังที่กล่าวข้างต้น แตกต่าง ออกไปเป็นอย่างมากจากการศึกษาของสงฆ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะการศึกษา ของสงฆ์ตามพระธรรมวินัยนั้น ภิกษุต้องประพฤติตนให้บริสุทธิ์ตามพระวินัย บัญญัติ มีปัญญาเข้าใจพระสูตรด้วยความเห็นที่ถูกต้องเพื่อการขัดเกลากิเลส และอบรมเจริญปัญญาเป็นวิปัสสนาเข้าใจสภาวะธรรมอันเป็นอนัตตาที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวันตามที่ทรงแสดงไว้ในพระอภิธรรมปิฎก สมดังที่พระพุทธองค์ ทรงแสดงว่า

“เมื่อใด บัณฑิตย่อมเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรม ทั้งปวงเป็นอนัตตา เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ ความหน่ายในทุกข์ นั้นเป็นทางแห่งความหมดจด”⁸⁵

ปริยญาตามพระธรรมวินัยมีเช่นกัน แต่เป็นปริยญาจากความรอบรู้ แห่งปัญญา ๓ อย่าง ได้แก่ ญาตปริยญา คือ ปัญญาที่ประจักษ์ลักษณะของ

⁸⁴ อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก โอปัมมวรรค อลคัฏฐปมสูตร ว่าด้วยข้ออุปมาด้วย อสรพิษ

⁸⁵ พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท

นามธรรมและรูปธรรม ตีรณปริยญา คือ ปัญญาที่พิจารณาลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏโดยเสมอกัน ทำให้ประจักษ์การเกิดขึ้นและดับไปของนามธรรมและรูปธรรม และปหานปริยญา คือ ปัญญาที่รู้เพิ่มขึ้น ก็เริ่มคลายความยินดีในนามธรรมและรูปธรรม เพราะเห็นโทษของนามธรรมและรูปธรรมเพิ่มขึ้น เป็นปหานปริยญา เป็นต้นไป จนถึงมัคคญาณ⁸⁶ ดังนี้ ปริยญาทางธรรมจึงสูงค่ามากกว่าปริยญาทางโลกซึ่งไม่อาจนำมาเทียบเคียงกันได้เลย

การศึกษายุคนี้ของสงฆ์กลับเป็นไปเพื่อประโยชน์ตน เพื่อลาภยศสรรเสริญ จึงไม่พ้นที่จะเป็นไปเพื่อความชมผู้อื่นเป็นอานิสงส์ และมีการเปลื้องเสียซึ่งความนิทานว่าตนไม่มีความรู้ ไม่อาจแสดงธรรมได้ เป็นอานิสงส์จึงเล่าเรียนธรรม ซึ่งเป็นโทษแก่ผู้เล่าเรียนนั้น ดังที่ทรงแสดงเปรียบด้วยการจับงูพิษว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีความต้องการด้วยงูพิษเสาะหางูพิษ เที้ยวแสวงหางูพิษ เขาพึงพบงูพิษตัวใหญ่ พึงจับงูพิษนั้นที่ขนาบหรือที่หาง งูพิษนั้นพึงแว้งกัดเขาที่ข้อมือ ที่แขน หรือที่อวัยวะใหญ่น้อยแห่งใดแห่งหนึ่งเขาพึงถึงความตาย หรือความทุกข์ปางตาย มีการกัดนั้นเป็นเหตุ ข้อนั้นเป็นเหตุเพราะอะไรเพราะงูพิษตนจับไม่ดีแล้ว”⁸⁷

การศึกษาไม่ดีในยุคปัจจุบัน เป็นภิกษุนักวิชาการ มียศมีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์เป็นด็อกเตอร์ แต่ก็ยังเป็นศาสตราจารย์ ดร. อวิชชา เพราะไม่ได้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงใดๆ เลย และก็ยังเป็นผู้ทุศีลเพราะกระทำความผิดพระวินัยในหลายประการ เช่น รับเงินรับทอง ยุ่งเกี่ยวคลุกคลี ศึกษาเรื่องทางโลก เป็นต้น การศึกษาพระสูตรก็นั่นเป็นเรื่องราว เป็นประวัติศาสตร์ และฟุ้งซ่านด้วยความคิดในสิ่งที่คิดไม่ได้ แต่ท่องจำขึ้นใจในคำตามความเห็นของตน จึงเป็น

⁸⁶ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๗

⁸⁷ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก อลคัทธิปัมสูตร

ความวิบัติแก่คนที่ละเมิดพระวินัย ไม่เข้าใจพระสูตร และดูหมิ่นพระอภิธรรม และนำมาซึ่งความเสื่อมของพระธรรมวินัยทั้งสิ้น

ภิกษุนักประชาธิปไตย

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ฐานะของภิกษุมีเพียง ๒ คือ คณฤชระ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้เกิดความรอบรู้ด้วยความเห็นถูก เข้าใจถูก และวิปัสสนาธุระ คือ การอบรมเจริญปัญญาเพื่อขัดเกลากิเลสอกุศลไปตามลำดับ⁸⁸ กิจของภิกษุที่พึงทำมีเพียง ๓ คือ การสมาทานอธิศีลสิกขา ๑ สมาทานอธิจิตสิกขา ๑ และสมาทานอธิปัญญาสิกขา ๑⁸⁹ ภิกษุเป็นผู้สละชีวิตคฤหัสถ์เรื่องทางโลกทั้งสิ้นแล้ว มุ่งหน้าที่จะศึกษาหาความรู้อบรมเจริญปัญญาเพื่อขัดเกลากิเลสให้หมดสิ้นจนบรรลุความเป็นอรหันต์ พระพุทธองค์จึงกล่าวฐานะและกิจของภิกษุไว้ดังกล่าวนั้นเพื่อให้ตรงกับที่ภิกษุสละเพศคฤหัสถ์ออกบวชเป็นเพศบรรพชิต ดังนั้น การที่ภิกษุจะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของชาวบ้านอีก ย่อมไม่ใช่หน้าที่ของภิกษุแต่อย่างใด โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบ้านการเมือง พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงอย่าพูดติรัจฉานกถา ซึ่งมีหลายอย่าง คือ พูดเรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องทำน้ำ เรื่องคนที่ล่องล่ำไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะถ้อยคำนี้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่เป็นพรหมจรรย์เบื้องต้น ย่อมไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย ความดับ ความสงบ ความรู้ยิ่ง ความตรัสรู้ นิพพาน”⁹⁰

⁸⁸ อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ๑ ยมกวรรควรรณา ฐานะ ๒ อย่าง ในพระศาสนา

⁸⁹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต สมณสูตร

⁹⁰ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ตีรัจฉานกถาสสูตร ว่าด้วยการพูดติรัจฉานกถา

ปัจจุบันกษัตริย์บางพระองค์คลุกคลีกับเรื่องราวทางการเมือง วิชาการ วิจัย ค้นคว้า ทดลอง เรื่องของรัฐบาล เรื่องการเมือง การปกครอง กษัตริย์บางพระองค์กลายเป็นนักคิดนักวิจารณ์การเมืองเหมือนชาวบ้าน โดยอ้างว่าเป็นยุคประชาธิปไตย ทุกคนมีสิทธิมีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นได้ ไม่ควรห้ามการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ไม่ว่าเรื่องใด กษัตริย์บางพระองค์เข้าร่วมชุมนุม เข้าร่วมประท้วง เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างเปิดเผย และมีกษัตริย์จำนวนไม่น้อยที่ยังเกี่ยวข้องกับนักการเมือง ประจบประแจง เป็นหัวคะแนนให้นักการเมืองหวังผลในอนาคตว่าตนจะได้รับการสนับสนุนให้มียศมีสมณศักดิ์ที่สูงๆ ขึ้น เป็นต้น

กษัตริย์เหล่านี้ไม่เคารพและไม่สนใจพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์เลยแม้แต่น้อย ทั้งที่ทรงแสดงพระธรรมวินัยมิให้กษัตริย์คลุกคลีกับคฤหัสถ์ มิให้ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางโลก แม้แต่การพูดจาสนทนากันในเรื่องทางโลก ก็ทรงแสดงถึงความไม่มีประโยชน์ ความไม่มีสาระ ไม่เป็นไปเพื่อการขัดเกลา เพื่อละคลายความติดข้อง ความพยาบาท ความไม่รู้ทั้งหลาย ซึ่งมีแต่โทษทั้งสิ้นต่อสมณเพศ ผู้ทรงศีลโดยประการทั้งปวง กษัตริย์นักการเมือง กษัตริย์นักประชาธิปไตยเหล่านี้จึงเป็นกษัตริย์ผู้ไม่มีความละอายแม้แต่น้อย กระทำผิดละเมิดพระธรรมวินัยอย่างชัดแจ้ง นำความเสื่อมศรัทธามายังมหาชนทั้งหลายว่า กษัตริย์ในพระศาสนาไม่ได้มีความสำรวม ไม่มีความสงบ ไม่สันโดษ กษัตริย์พวกนี้จึงนำมาแต่ความเสื่อมในพระศาสนาอย่างแท้จริง

กษัตริย์ร่วมสมัย

แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไร กิเลสอกุศลย่อมไม่เปลี่ยนแปลง พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์จึงไม่มีทางจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะพระธรรมวินัยทรงแสดงไว้เพื่อการขัดเกลากิเลสอกุศลทั้งหลาย ซึ่งอกุศลธรรมเหล่านี้มิได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใด แต่ก็เป็นสภาพธรรมลักษณะเดียวกันทั้งนั้น การอ้างเหตุยุคสมัยมาเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยจึงเป็นเรื่องที่รับฟังไม่ได้

แม้แต่บ่อย

พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระมหาปชาบดีโคตมีว่า พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์นั้น ย่อมมีลักษณะที่เป็นไปเพื่อคลายความกำหนด เพื่อการละ ไม่สะสม มกน้อย สันโดษ สงัด ไม่คลุกคลี เป็นไปเพื่อความเพียร และเป็นไปเพื่อความเลื่องง่าย⁹¹ ธรรมใดที่เป็นไปในทางตรงข้าม ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด ย่อมไม่ใช่พระธรรมวินัยของพระพุทธองค์

ดังนั้น แม้ในยุคปัจจุบันจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย มีเทคโนโลยี เครื่องไม้เครื่องมือใหม่ ๆ หากสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความขัดเกลา การมีไว้ใช้สอยทำประโยชน์ใด ๆ ย่อมไม่ใช่เป็นไปตามพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ จะมาอ้างว่าจำเป็นเพียงไร จำเป็นอย่างไร ก็มีใช่พระธรรมวินัยอย่างแน่นอน

ทั้งนี้ต้องพิจารณาไตร่ตรองคำของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงไว้ว่า

“ภิกษุไม่อยู่ประพฤติเพื่อจะหลอกลวงชน ไม่อยู่ประพฤติเพื่อประจบคน ไม่อยู่ประพฤติเพื่ออานิสส คือ ลาภ สักการะ ความสรรเสริญ ไม่อยู่ประพฤติด้วยคิดว่า ชนจงรู้จักเราด้วยอาการอย่างนี้”

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ที่แท้พรหมจรรย์นี้ ภิกษุย่อมอยู่ประพฤติเพื่อการสำรวมและเพื่อการละ ฯ”⁹²

จากพระดำรัสดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า การบวชเป็นภิกษุเพื่อประพฤติพรหมจรรย์นั้น มีความบริสุทธิ์อย่างไร เป็นไปเพื่อการสำรวม และเพื่อการละเท่านั้น มิใช่การแสวงหาลาภ ยศ สรรเสริญ แต่อย่างใดเลย ดังนั้น การกระทำต่าง ๆ ที่อ้างว่าต้องตามยุคตามสมัยให้ทัน มิฉะนั้น

⁹¹ พระวินัยปิฎก จุลวรรค ลักษณะวินัยฉัยพระธรรมวินัย

⁹² พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิติวุตตกะ-สุตตนิบาต นกฺขนาสูตร

จะเข้ากับโลกไม่ได้ ต้องมีโทรศัพท์มือถือ มีคอมพิวเตอร์ มีกล้อง มีเครื่องมือ เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ต่าง ๆ นั้นเป็นไปเพื่อการสำรวม เพื่อความสงบ เพื่อการละ หรือเปล่า

ส่วนใหญ่จะมีข้ออ้างว่าเพื่อสะดวกในการติดต่อญาติโยม ทำกิจของพระศาสนา เผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ แต่การจะได้เครื่องมือเครื่องมือนี้นั้นไม่ว่าการประจบประแจงให้ได้มา เพราะภิกษุตามพระธรรมวินัยไม่มีเงินทอง หากมีเงินทองและซื้อหาเครื่องมือเครื่องมือมาก็ไม่ใช่ภิกษุผู้ละอาย

การอ้างกิจพระศาสนาก็ไม่ได้ เนื่องจากภิกษุมีกิจอยู่เพียงคันฉัตรและวิปัสสนาธุระเท่านั้น การติดต่อสื่อสารทำงานต่าง ๆ ย่อมเป็นไปในทางคลุกคลี ไม่เป็นไปในทางสำรวม สงบ ละคลาย แต่กลับเป็นการหลอกลวงว่าทำเพื่อพระศาสนา และก็ไม่ต้องแสวงหาเงินทองมาใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องมือ แสวงหาลาภยศสรรเสริญในกิจการงานนั้น ๆ อีกด้วย ไม่พ้นไปจากการไม่สำรวม ไม่สงบ และไม่ละสิ่งใด ๆ เลย

นอกจากนั้น ภิกษุร่วมสมัยมักจะมีข้ออ้างว่า เมื่อกาลสมัยเปลี่ยนไปจนถึงยุคปัจจุบัน เป็นยุคพัฒนาในทุกๆ ด้าน ภิกษุจึงต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันกับสังคม ดังนั้น การที่จะให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติเคร่งครัดเหมือนสมัยพุทธกาลนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ ใครที่จะให้ภิกษุเป็นแบบนั้น ย่อมเป็นบุคคลหลงยุคหลงสมัย การที่ภิกษุจะกระทำความผิดบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร เนื่องจากไม่ได้กระทำความผิดหนักที่ถึงกับทำให้ขาดจากการเป็นภิกษุ

ความคิดเห็นเช่นนี้ คงต้องพิจารณาตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เกี่ยวกับความเคร่งครัดในพระวินัยเพื่อให้เข้าใจถูกต้อง และตระหนักให้มันคงว่า ภิกษุคือใคร หากไม่เข้าใจจริงๆ แล้ว ย่อมทำให้หลงไปตามคำกล่าวข้างต้นว่าอย่ามาทำให้เป็นภิกษุหลงยุค

พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า

“อุทายี อย่างนั้นเหมือนกัน โมฆบุรุษบางพวกในธรรมวินัยนี้ เมื่อเรากล่าวว่า ‘จงละความผิดนี้เสียเถิด’ ก็กล่าวอย่างนี้ว่า ‘ความผิดเพียงเล็กน้อยนี้จะสำคัญอะไร พระสมณะรูปนี้ช่างเคร่งครัดนัก’ พวกเขาจึงไม่ละความผิดนั้น ทั้งที่ยังมีความยำเกรงในเราอยู่

อนึ่ง ความผิดเพียงเล็กน้อยของภิกษุทั้งหลายผู้ใคร่ในสิกขา ย่อมเป็นเครื่องผูกที่มีกำลัง มั่นคง แน่นแฟ้น ไม่เปื่อยเป็นเหมือนท่อนไม้ใหญ่ เปรี๊ยะเหมือนนางนกุลไถถูกผูกด้วยเถาหัวด้วน ย่อมรอเวลาที่จะถูกฆ่า เวลาที่จะถูกมัด หรือความตายในที่นั่นเอง

ผู้ใดจะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า ‘เครื่องดักคือเถาหัวด้วนที่เขาใช้ผูกนางนกุลไถซึ่งรอเวลาที่จะถูกฆ่า เวลาที่จะถูกมัดหรือความตายในที่นั้น เป็นเครื่องผูกไม่มีกำลัง บอบบาง เปื่อย ไม่มีแก่น’ ผู้นั้นเมื่อก่ออย่างนี้ชื่อว่ากล่าวถูกต้องหรือไม่”

ท่านพระอุทายีกราบทูลว่า “ไม่ พระพุทธเจ้าข้า เครื่องดักคือเถาหัวด้วนที่เขาใช้ผูกนางนกุลไถ ซึ่งรอเวลาที่จะถูกฆ่า เวลาที่จะถูกมัด หรือความตายในที่นั้นแลเป็นเครื่องผูกที่มีกำลัง มั่นคง แน่นแฟ้น ไม่เปื่อย เป็นเหมือนท่อนไม้ใหญ่ พระพุทธเจ้าข้า”

“อุทายี โมฆบุรุษบางพวกในธรรมวินัยนี้ก็อย่างนั้นเหมือนกัน เมื่อเรากล่าวว่า ‘จงละความผิดนี้เสียเถิด’ ก็กล่าวอย่างนี้ว่า ‘ความผิดเพียงเล็กน้อยนี้จะสำคัญอะไร พระสมณะรูปนี้ช่างเคร่งครัดนัก’ พวกเขาจึงไม่ละความผิดนั้น ทั้งที่ยังมีความยำเกรงในเราอยู่ อนึ่ง ความผิดเพียงเล็กน้อยของภิกษุทั้งหลายผู้ใคร่ในสิกขา ย่อมเป็นเครื่องผูกที่มีกำลัง มั่นคง แน่นแฟ้น ไม่เปื่อย เป็นเหมือนท่อนไม้ใหญ่” ⁹³

---

⁹³ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปัณณาสก์ ลกุทโถปมสูตร

ถ้าได้อ่านและพิจารณาไตร่ตรองพระคำรัสของพระพุทธรองค์ที่ตรัสกับ พระอุทายีแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า ในพระธรรมวินัยที่ว่าเล็กน้อยนั้น ไม่เล็กน้อยเลย ที่กล่าวถึงความเคร่งครัดนั้น ประมาทไม่ได้จริง ๆ สมดังที่ทรงแสดงไว้ สิกขาบท ของพระพุทธรองค์ละเอียดลึกซึ้งเป็นความจริงอย่างยิ่ง ผู้ประมาทคิดว่าบางเรื่อง บางราวเป็นสิ่งที่เล็กน้อย ละเสียก็ได้ ย่อมทำให้ตกลงไปในความไม่ดีแล้ว เหมือน กับถูกผูกมัดด้วยเชือกคือเถาหัวด้วนที่มั่นคง แน่นแฟ้น ไม่มีเปื่อย ไม่มีเน่า ไม่มีหุละหลวม รอเวลาที่จะตกไปสู่ความเสื่อม เหมือนนกมูลไถถูกมัดรอเวลาถูกฆ่า

ภิกษุในพระธรรมวินัยย่อมเคร่งครัดสม่ำเสมอเพราะเห็นภัยใหญ่ สิกขาบท เล็กน้อยไม่มี เพราะเป็นช่องแกลกิเลสอกุศลที่จะกำเริบและครอบงำ อาจทำให้ พ่ายแพ้ต่อเพศพรหมจรรย์ได้ในที่สุด จึงต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอันจะทำให้ ตกไปในความไม่ดีทั้งหลาย

ส่วนภิกษุร่วมสมัยย่อมประมาทในพระธรรมวินัย ไม่เคร่งครัด ละเลย สิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยคิดว่าสิ่งเล็กน้อยนี้จะไม่สำคัญไฉน จึงต้องถูกผูกมัด ด้วยความประมาทให้เสื่อมลงเสื่อมลง เหมือนนกมูลไถรอเวลาถูกฆ่าฉะนั้น

ภิกษุเศรษฐกิจหัวโหล้น

การดำรงชีพของภิกษุนั้น ท่านอาศัยเพียงปัจจัยสี่ ได้แก่ ผ้ากาสาวะ หม่มกาย ภัตตาหารที่ชาวบ้านผู้ศรัทธานำมาถวาย เสนาสนะที่พักพิง และ คิลานเภสัช ยารักษาโรคต่าง ๆ แม้ท่านจะมีเครื่องใช้สอย พระพุทธรองค์ทรง แสดงถึงอัฐบริขาร หรือบริขาร ๘ คือ ไตรจีวร บาตร มีดตัดไม้ชำระฟัน เข็ม ประคดเอว และผ้ากรองน้ำ ย่อมควรแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยความยินดี ปัจจัยตามมีตามได้อย่างนี้ สมจริงดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

“ไตรจีวร บาตร มีด เข็ม ประคดเอว
รวมทั้งผ้ากรองน้ำ เป็น ๘ เหล่านี้

“เป็นบริวารของภิกษุผู้ประกอบความเพียร”⁹⁴

เนื่องจากภิกษุสละแล้วซึ่งชีวิตคฤหัสถ์ ออกแล้วจากการเป็นเจ้าของสมบัติพัสถาน มุ่งหน้าเพื่อบำเพ็ญพรหมจรรย์ ขัดเกลากิเลสอกุศลอย่างยิ่ง ที่ชีวิตคฤหัสถ์ไม่อาจทำได้ ดังนั้น ชีวิตของภิกษุซึ่งเป็นผู้สันโดษย่อมไม่สะสมสิ่งใดที่เป็นปฏิกัษต่อการดำรงเพศที่ต้องรักษาความบริสุทธิ์ทั้งกายและวาจา

แม้ชีวิตภิกษุย่อมเบาสบาย ปราศจากความห่วงกังวลใดๆ สมจริงดังที่ อรรถกถาจารย์ท่านแสดงไว้ว่า

“ถือเอาเพียงบริวารทั้งหมดเท่านั้น ทำให้ติดตัวไป ไม่มีความห่วงใย หรือผูกพันว่า วิหาร บริเวณ อุปัฏฐากของเรา

เธอเหมือนลูกศรที่หลุดจากแสง และเหมือนช้างข้ามบันลือออกจากโคลง

บริโภคนาสนะตามที่ปรารถนา เป็นราวป่า โคนไม้ เจื่อมเขาในป่า รูปเดียวเท่านั้นยืน รูปเดียวเท่านั้นนั่ง รูปเดียวไม่มีเพื่อนในอิริยาบถทั้งปวง ย่อมถึงความเป็นผู้เหมือนนอแรดที่ท่านพรรณนาไว้อย่างนี้ว่า

ภิกษุยืนคืออยู่ด้วยปัจจัยตามมีตามได้ ย่อมไปได้ ๔ ทิศ

ไม่ติดขัด อดกลั้นต่ออันตรายทั้งหลาย ไม่หวาดหวั่น

คนเดียวเที่ยวไปเหมือนนอแรด ดังนี้”⁹⁵

ชีวิตภิกษุจึงประเสริฐเป็นอย่างยิ่งด้วยความดำรงเพศแห่งความสันโดษ ไม่ติดข้องต่อสิ่งใดๆ แต่ก็ยังมีภิกษุที่ชอบสะสม ซึ่งในอดีตภิกษุเริ่มสะสมของเล็กๆ น้อยๆ เช่น สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอนของหอม สะสมอามิสต่างๆ ที่คฤหัสถ์นำมาถวาย สะสมของฉัน เลือกของบริโภค ท่านถึงกล่าวว่า

⁹⁴ อรรถกถา ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค สามัญญผลสูตร

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน

“ภิกษุรูปนี้เรียกว่า มีชีวิตอยู่อย่างเศรษฐีหัวโล้น มิใช่มีชีวิตอยู่อย่างสมณะ ภิกษุแบบนี้ ย่อมชื่อว่าเป็นผู้สะสมอามิส”⁹⁶

ปัจจุบันภิกษุผู้ไม่รักษาพระธรรมวินัยไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ได้ และด้วยกิเลสอกุศลจึงเริ่มสะสมทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะแก่การดำรงชีพ ภิกษุเลย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ไม้สอย เกินจำเป็น มีวิทยุ ทีวี เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูปฯ ไปจนถึงทรัพย์สินราคาแพง เช่น หุ่น รถยนต์ ที่ดิน ฯลฯ ซึ่งมีได้แตกต่างไปจากชาวบ้านทั่วไปที่สะสมทรัพย์สินเหล่านี้ หรือแม้แต่บางครั้งชาวบ้านยังไม่สามารถจะหาทรัพย์สินเหล่านั้นมาเป็นของตนได้เลยด้วยซ้ำไป

ภิกษุบางจำพวกสะสมไม่เฉพาะทรัพย์สินแต่สะสมเงินทองอีกด้วย ทั้งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทพระวินัยเรื่องเงินและทองไว้ชัดเจนแล้ว ว่าภิกษุในธรรมวินัยไม่รับและไม่ยินดีในเงินและทอง โดยทรงบัญญัติว่า “ภิกษุใดรับก็ดี ให้รับก็ดี ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทอง เงินอันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสัลลคฺคิยาจิตฺตีย์” แล้วพระองค์ทรงเตือนไว้ว่า

“ดูกร โฆฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนเธอจึงได้รับอุปัชฌาย์แล้ว การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว”⁹⁷

ในยุคปัจจุบัน กลับกลายเป็นว่าภิกษุสะสมทรัพย์สินเงินทองและร่ำรวยกว่าชาวบ้านมากมาย บางพวกมีเงินในบัญชีหลายร้อยล้านบาท มีบ้าน มีที่ดิน

⁹⁶ อรรถกถา ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พรหมชาลสูตร วรรณนามัชฌิมศีล

⁹⁷ พระวินัยปิฎก มหาวีกังค์ โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘ เรื่องพระอุปัชฌาย์ทศกัณฐะ

หลายแปลง ซึ่งทั้งหมดย่อมมาจากการเลี้ยงชีพที่มีขอบ ภิคุเหล่านี้ไม่อาจ
ขัดเกลากิเลสอย่างหยาบทางกายทางวาจาได้ จึงไม่มีคุณสมบัติใดๆ ที่จะเข้าใจ
ความลึกซึ้งในพระธรรมวินัย และไม่อาจมีความเห็นที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ
พอที่จะเข้าใจในพระสัทธรรม และถ่ายทอดบอกสอนแก่พุทธบริษัทให้ละคลาย
กิเลสอภิสสได้ ตรงกันข้ามกลับใช้ชีวิตเลี้ยงชีพเยี่ยงชาวบ้าน สมดังที่พระพุทธองค์
ตรัสว่าเป็น เศรษฐีหัวโล้น ไม่ใช่ภิกษุในพระธรรมวินัยเลย

ภิกษุมหาโจร

คำว่า “ภิกษุมหาโจร” เป็นพระพุทธพจน์ คนทั่วไปฟังคำนี้แล้วย่อมคิด
กันว่า เป็นถ้อยคำที่รุนแรง ภิคุเหล่านี้ต้องประพฤติดสิ่งที่ไม่ดีอย่างร้ายแรง และ
คงต้องประพฤติดอกุศลมาเนิ่นนานด้วย ต้องมีสันดานเป็นโจรทำลายผู้อื่น
และทรัพย์สินที่เขาเป็นเจ้าของ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวใหญ่ให้เห็นกันทั่วไปถึงภิกษุ
ที่ทุจริตยักยอกฉ้อโกงหลอกลวงทรัพย์สินของรัฐหรือผู้อื่นที่ศรัทธามาเป็น
ประโยชน์ของตน กระทำผิดอกุศลมาเนิ่นนานหลายข้อหาหมาย

แต่ในพระธรรมวินัยนั้น ความประพฤติดของภิกษุย่อมต้องสะอาด
หมดจดจากความไม่ดี โดยมีพระวินัยบัญญัติเป็นเครื่องพิจารณาขัดเกลา
อาสวะกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วให้น้อยลง มิให้กิเลสที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ภิคุย่อม
เป็นที่เคารพของอุบาสกอุบาสิกาเนื่องจากเป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นไป
ด้วยการขัดเกลากิเลส สำรวม และละสิ่งที่ทำให้เกิดความติดข้อง ภิคุจึงต้อง
อาศัยพระธรรมวินัยเป็นเครื่องอยู่เพื่อบำเพ็ญสมณวิสัย ซึ่งทรงแสดงว่าเป็น
ปฏิปทาที่เป็นเพื่อความสงบ ละกามทั้งหลาย ละการกระทำปาณาติบาต
มีความปรารถนาล้น ไม่โลภ เลี้ยงง่าย สันโดษ สำรวมจิต เพื่อบรรลุทุกข⁹⁸

---

⁹⁸ พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต โมณยปฏิปทา นาลกสูตร

ภิกษุจึงทรงไว้ซึ่งคุณธรรมหลายประการที่ทำให้อุบาสกอุบาสิกาเลื่อมใสศรัทธา แต่หากภิกษุมิได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นการประพฤติพรหมจรรย์ กลับประกาศตนว่าเป็นภิกษุ พระพุทธองค์จึงแสดงว่าเป็นการหลอกลวงชาวบ้าน หลอกลวงพระศาสนา สร้างความไม่ดีที่ร้ายแรงต่อเพศพรหมจรรย์ ดังนั้น ภิกษุไม่ต้องกระทำการที่ร้ายแรงถึงเป็นความอาญาบ้านเมือง แต่การละเมิดพระวินัยนั้นก็เปรียบความผิดไม่ต่างไปจากโจรผู้กระทำความผิดที่คอยหลอกลวงเพื่อทรัพย์สินเงินทอง หรือเพื่อลาภยศสรรเสริญต่าง ๆ

พระพุทธองค์จึงทรงแสดงความเป็นมหาโจรของภิกษุ ๕ จำพวก^{๙๙} ได้แก่

“ภิกษุลามกรรวบรวมบริวารแล้วจาริกไปในย่านหมู่บ้าน นิคม เมือง เพื่อแสวงหาลาภสักการะจากคฤหัสถ์ เป็นมหาโจรจำพวกหนึ่ง

ภิกษุลามกเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์แล้ว ประกาศว่าเป็นของตน เป็นมหาโจรจำพวกที่สอง

ภิกษุลามกกล่าวโทษภิกษุผู้ประพฤติดี โดยปราศจากมูลความจริง เป็นมหาโจรจำพวกที่สาม

ภิกษุลามกประจบคฤหัสถ์ด้วยสิ่งของของสงฆ์ เป็นมหาโจรจำพวกที่สี่

และภิกษุลามกอดอุตริมนุสธรรมอันไม่มีอยู่จริง เป็นยอดของมหาโจรในจำพวกที่ห้า”

อาการของความเป็นโจรเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความไม่เคารพในพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้แม้แต่น้อย เพราะหากภิกษุเคารพและเข้าใจ่องแท้ในพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ภิกษุแล้ว ภิกษุเหล่านี้ย่อมไม่ล่วงพระธรรมวินัย ไม่อาศัยเพศสมณะหลอกลวงชาวบ้านให้

^{๙๙} พระวินัยปิฎก มหาวีถัมค มหาโจร ๕ จำพวก

ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เยี่ยงขโมยเช่นนี้ พระพุทธรองค์ทรงแสดงโทษไว้น่ากลัว
สำหรับภิกษุลามกนี้ว่า

“ภิกษุใด แสดงตัวเองซึ่งความจริงเป็นอย่างหนึ่ง ให้คนอื่นเข้าใจ
เป็นอย่างอื่นไป บริโภคปัจจัยด้วยอาการแห่งขโมยของเธอนั้น เป็นเช่นเดียวกับ
นายพราน ผู้ล่อลวงดักสัตว์กิน ฉะนั้น

คนเป็นอันมาก ที่มีผ้ากาสาวพัสตร์คลุมคอ แต่มีความลามก ขาดการ
สำรวม พวกคนลามกเหล่านั้น ต้องไปเกิดในนรก เพราะการกระทำความ
อันหยาบช้า การกลืนกินก้อนเหล็ก ซึ่งเปรียบด้วยเปลวไฟอันร้อนจัด ยังจะ
ดีกว่า คนทุศีล ไม่มีการสำรวม บริโภคก้อนข้าวของชาวเมือง เป็นการ
ไม่เหมาะสมเลย”

นอกจากนั้น ภิกษุลามกสันดานโจรแบบนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดง
ว่า เป็นบุคคลที่ไม่ควรคบหาสมาคม เพราะจะทำให้บุคคลที่คบหานั้นเสื่อมเสีย
ชื่อเสียงไปด้วย โดยตรัสว่า บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นคนทุศีล มีธรรมเลวทราม
ไม่สะอาด มีความประพฤติน่ารังเกียจ มีการงานลึกลับ ไม่ใช่สมณะ แต่ปฏิญาณ
ตนว่าเป็นสมณะ ไม่ใช่พรหมจารีบุคคล แต่ปฏิญาณตนว่าเป็นพรหมจารีบุคคล
เนาในภายใน ชุ่มด้วยราคะ เป็นเหมือนหยากเยื่อ บุคคลเห็นปานนี้ควรเกลียด
ไม่ควรเสพ ไม่ควรคบ ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้¹⁰⁰

ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะแม้บุคคลจะไม่ถึงทิฏฐานุคติ (แบบอย่าง)
ของบุคคลเห็นปานนี้ก็จริง แต่กิตติศัพท์ที่ไม่ดีของเขา ก็ย่อมระบือไปว่า เป็น
ผู้มีคนชั่วเป็นมิตร มีคนชั่วเป็นสหาย มีคนชั่วเป็นเพื่อน เปรียบเหมือนงูที่จุ่ม
อยู่ในคู ถึงแม้จะไม่กัดแต่ก็ทำให้เปื้อนได้ฉับใด ฉะนั้นเหมือนกัน แม้บุคคล
จะไม่ถึงทิฏฐานุคติของบุคคลเห็นปานนี้ก็จริงแต่กิตติศัพท์ที่ไม่ดีของเขา ย่อม
ระบือไปว่า เป็นผู้มีคนชั่วเป็นมิตร มีคนชั่วเป็นสหาย มีคนชั่วเป็นเพื่อน

¹⁰⁰ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทก-ติกนิบาต ชิกขณสูตร

ฉะนั้น บุคคลเห็นปานนี้ จึงน่าเกลียด ไม่ควรเสพไม่ควรคบ ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้

แม้ในชาติก พระพุทธร่องค์ทรงแสดงถึงอดีตกรรมว่า การไม่ประพฤติตามพระธรรมวินัยของภิกษุทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน แม้เทวดาก็ทนไม่ได้ ต้องหาอุบายมาทำให้ภิกษุผู้ทุศีลเหล่านี้เห็นโทษภัยในการกระทำความผิด จึงแสดงถึงสุนัขดุร้ายที่จะปล่อยมาทำร้ายแต่ก็เฉพาะภิกษุทุศีล เมื่อชาวเมืองเห็นสุนัขสีดำตัวใหญ่เขี้ยวยาวออกมาเล่นพานในนิคม จึงร้องต่อพระราชา พระราชาจึงเสด็จออกมาดูและตรัสถามเทวดาผู้บังคับสุนัขว่า

“ดูกร ท่านผู้มีความเพียร สุนัขตัวนี้ดำจริง ดุร้าย มีเขี้ยวขาว มีความร้อนพุ่งออกจากเขี้ยวท่านผูกไว้ด้วยเชือกถึง ๕ เส้น สุนัขของท่านจะทำอะไร

ดูกร พระเจ้าอุสินนระ สุนัขนี้มีได้มาเพื่อต้องการกินเนื้อ แต่มาเพื่อจะกินมนุษย์ทั้งหลาย เมื่อใด จักมีมนุษย์ทำความพินาศให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย เมื่อนั้น สุนัขดำตัวนี้ก็จะหลุดไปกินมนุษย์ เมื่อใด คนทั้งหลายผู้ปฏิญาณตนว่า เป็นสมณมีบาตรในมือ ศีรษะโล้น คลุมผ้าสังฆาฏิ จักทำไร้ไถนาเลี้ยงชีพ เมื่อนั้น สุนัขดำตัวนี้ก็จะหลุดไปกินคนเหล่านั้น”¹⁰¹

นอกจากความเป็นมหาโจรของภิกษุที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงไว้ข้างต้น จากความประพฤติที่ไม่เคารพ ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย เป็นการแสวงหาลาภสักการะ ชื่อเสียงต่างๆ แล้ว พระองค์ได้ทรงแสดงความเป็นมหาโจรของภิกษุอีกประเภทหนึ่งที่มีความเสียหายร้ายแรงต่อพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อใดที่มีผู้กล่าวว่า พระปริยัติธรรมหรือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธร่องค์ ไม่สำคัญ ไม่ต้องศึกษา พระปริยัติธรรมไม่สามารถทำให้เกิดผลได้ ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ นี่ย่อมทำให้เห็นว่า ภิกษุนั้นมิได้เคารพพระธรรมวินัยแม้แต่น้อย เพราะปริยัติคือพระธรรมวินัยที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงไว้ดีแล้วนั่นเอง เรื่องนี้ ท่านจึงกล่าวไว้ว่า

¹⁰¹ พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก มหากัณ्हชาดก

“แม้ผู้มีปัญญาทราบดี ก็จะนั่งในท่ามกลางแห่งอุปัฏฐากทั้งหลาย กล่าวอยู่ว่า เราย่อมสละปริยัติ ดังนี้ เป็นต้น ด้วยคำว่า เมื่อเราตรวจดูหมวดสามแห่งธรรมอันยังสัตว์ให้เนิ่นช้าในมัชฌิมนิกายอยู่ มรรคนั้นแหละมาแล้วพร้อมด้วยฤทธิ์ ชื่อว่าปริยัติ ไม่เป็นสิ่งที่กระทำได้โดยยากสำหรับพวกเรา การสนใจในปริยัติ ย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ ดังนี้ ย่อมแสดงซึ่งความที่ตนเป็นคนมีปัญญามาก ก็เมื่อภิกษุนั้นกล่าวอยู่อย่างนี้ ชื่อว่า ย่อมทำลายพระศาสนา ชื่อว่า มหาโจรเช่นกับบุคคลนี้ ย่อมไม่มี เพราะว่า บุคคลผู้ทรงพระปริยัติ ชื่อว่า ย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ หามีไม่”¹⁰²

จากถ้อยคำดังกล่าวนี้ เป็นการแสดงไว้อย่างชัดเจนของภิกษุผู้ไม่เข้าใจพระธรรมคำสอน มีปัญญาทราบดี คิดว่าพระปริยัติของพระพุทธองค์ไม่สำคัญ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องง่าย ไม่ได้ทำให้พ้นไปจากทุกข์ใด ๆ อีกทั้งอวดตนว่ามีปัญญามาก การกระทำเช่นนี้เป็นการทำลายพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ท่านกล่าวว่า เป็นมหาโจรที่ไม่มีใครจะมาเปรียบเทียบกับได้เลย

ภิกษุสันดานกา

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงความชั่วร้ายของอุปนิสัยที่ทำให้เกิดความเสื่อม ความไม่เจริญไว้ โดยเฉพาะผู้ที่บวชเข้ามาเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ควรที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ให้สมกับที่เข้ามาเป็นสมณศากยบุตรของพระพุทธองค์ แต่เมื่อยังมีภิกษุที่ยังไม่สามารถขัดเกลากิเลสและมีความประพฤติที่เหมาะสมได้ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงโทษของความประพฤติผิดเช่นนั้น ๆ หลายประการ โดยทรงอุปมาอุปมัยให้เห็นได้ชัดถึงลักษณะอาการของอุปนิสัยความไม่ดีเหล่านั้น แม้แต่กับสัตว์ที่มีนิสัยสันดานที่ไม่ดี

¹⁰² พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ ปาปิณณทานิเทศ อธิบายความปรารถนาลามก

ทั้งนี้ย่อมเป็นพระมหากรุณาที่จะให้ภิกษุทั้งหลายได้ระมัดระวังไม่หลงไปตามนิสัยเช่นนั้น ส่วนที่หลงไปมีนิสัยสันดานเช่นนั้นก็ควรกลับตัวกลับใจหันมาประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงอุปนิสัยที่เป็นไปในทางไม่ชอบ เป็นอสังกรรม ทำให้ไม่เกิดความเจริญในธรรมไว้เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจแก่เหล่าภิกษุสงฆ์ เป็นถ้อยคำที่แรง เพื่อย้ำเตือนมิให้เป็นเช่นนั้นไว้ โดยทรงแสดงว่า

“ภิกษุใด ประกอบด้วยอสังกรรม ๑๐ ประการ คือ ทำลายความดีเป็นคนคนอง ทะเยอทะยาน กินจุ หยาบคาย ไม่มีความกรุณาปราณี เป็นคนทรพล ชอบร้องเสียงอื้ออึง ไม่มีสติ สะสมของกิน

เปรียบได้ดั่งนิสัยสันดานกาที่ชอบทำลายความดี เป็นสัตว์คนอง ทะเยอทะยาน กินจุ หยาบคาย ไม่มีความกรุณา เป็นสัตว์ทรพล ชอบร้องเสียงอื้ออึง ปล่อยสติ ชอบสะสมของกิน เป็นสัตว์เลวทราม”¹⁰³

เป็นข้อเตือนใจแสดงให้เห็นอุปนิสัยการกระทำที่ไม่ดี หากกระทำได้เช่นที่ทรงแสดงย่อมเป็นไปเพื่อความเสื่อม การที่ภิกษุประพฤติผิดพระวินัยบัญญัติ ย่อมเป็นการทำลายความดี เพราะพระวินัยเป็นเครื่องขัดเลาะความไม่ดีทั้งหลาย

การที่ภิกษุรับเงินรับทอง สะสมทรัพย์สิน กระทำเดรัจฉานวิชา ทำเครื่องรางของขลัง ทำพิธีกรรมนอกพระศาสนา ย่อมเป็นการทำลายความดี ผู้ไม่สำรวม ชอบคลุกคลีกับชาวบ้าน ชอบสร้างเรื่องราว โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จัก ยังมีเรื่องมากยิ่งชอบ จึงเป็นภิกษุคนอง เมื่อต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ สมณะศักดิ์ ก็ทะเยอทะยานแสวงหา แม้แต่อาหารการกิน ก็ชอบกิน ชอบเลือก เป็นผู้กินจุ มีวาจาหยาบคาย เสียดสี ไม่เคารพผู้อื่น ทำตัวน่ารังเกียจ ไม่มีเมตตา ทำความไม่ดี เอะอะโววายวายน ไม่อยู่นิ่ง ไม่มีสติประคอง

¹⁰³ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสก-เอกทสกนิบาต กากสูตร

ความเป็นสมณะเพศ สะสมของทุกอย่าง จึงทรงแสดงถึงสันดานของกาที่เป็นสัตว์น่ารังเกียจ ผู้เป็นภิกษุที่มีอุปนิสัยเช่นนี้จึงเป็นผู้ไม่เจริญ ไม่อาจนำพาความดีให้แก่พระศาสนาได้

ภิกษุลามกเป็นผู้สิ้นหวัง

ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงการสนทนาเรื่องภิกษุในอนาคต โดยพระปุสสเถระกล่าวตอบปัญหสถามถึงกาลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า

“ท่านขอเชิญฟังคำของอาตมา จงจำคำของอาตมาให้ดี อาตมาจะบอกซึ่งข้อความที่ท่านถามถึงอนาคต คือ ในกาลข้างหน้า ภิกษุเป็นอันมากจักเป็นคนมักโกรธ มักผูกโกรธไว้ ลบหลู่คุณท่าน หัวดื้อ โอ้อวด ริษยา มีวาตะต่างๆ กัน จักเป็นผู้มีมานะในธรรมที่ยังไม่รู้ทั่วถึง คิดว่าตนในธรรมที่ลึกซึ้ง เป็นคนเบา ไม่เคารพธรรม ไม่มีความเคารพกันและกัน

ในกาลข้างหน้า โทษเป็นอันมากจักเกิดขึ้นในหมู่สัตว์โลก ก็เพราะภิกษุทั้งหลายผู้ไร้ปัญญา จักทำธรรมที่พระศาสดาทรงแสดงแล้วนี้ให้เศร้าหมอง ทั้งพวกภิกษุที่มีคุณอันเลว โวหารจัด แกล้งกล้า มีกำลังมาก ปากกล้า ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ก็จักมีขึ้นในสังฆมณฑล ภิกษุทั้งหลายในสังฆมณฑล แม้ที่มีคุณความดี มีโวหารโดยสมควรแก่เนื้อความ มีความละอายบาป ไม่ต้องการอะไรๆ ก็จักมีกำลังน้อย

ภิกษุทั้งหลายในอนาคตที่ทรมานปัญญา ก็จะถูกกันยินดีเงินทอง ไร่นา ที่ดิน แพะ แกะ และคนใช้หญิงชาย จักเป็นคนโง่เง่าแต่จะยกโทษคนอื่น ไม่ดำรงมั่นอยู่ในศีล ถือตัว โหดร้าย เทียบยินดีแต่การทะเลาะวิวาท จักมีใจฟุ้งซ่าน นุ่งห่มแต่จีวรที่ย้อมสีเขียวแดง เป็นคนลวงโลก กระด้าง เป็นผู้เล้าหาแต่ลาภผล เทียวชู้เขา คือมานะ ทำตนดังพระอริยเจ้าท่องเที่ยวไปอยู่”¹⁰⁴

¹⁰⁴ พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา

ที่ท่านพยากรณ์ไว้นั้น ดูจะเหมือนว่าได้เกิดขึ้นจริง ๆ ในยุคนี้ เมื่อ ภิษุลามกไม่เคารพพระธรรมวินัย ย่อมไม่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตน ให้ถูกต้องในอันที่จะขัดเกลาภิเลศอกุศลได้แม้ทางกายและวาจา ดังนั้น ภิเลศ อกุศลที่นอนเนื่องอยู่ในใจยิ่งละเอียดและยากที่จะขัดเกลา หากไม่มีปัญญาที่ เข้าใจความจริงของสภาพภิเลศอกุศลทั้งหลาย ก็ไม่มีหนทางใด ๆ เลยที่จะ เจริญในทางธรรม

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ภิษุทุศีลนี้เรียกว่า ผู้หมดหวัง เปรียบเหมือน คนเกิดในตระกูลต่ำ ยากจน แร้นแค้น ผิพรรณทราม เมื่อได้ยินข่าวว่า จะมี การอภิเษกษัตริย์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็คิดถึงตัวเองว่า ไม่มีหวัง ภิษุทุศีล ก็เช่นกัน หมดหวังในการบรรลุธรรมและดับภิเลศ จึงเรียกว่า ผู้หมดหวัง ดังนี้¹⁰⁵

เมื่อภิษุผู้ไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ย่อมไม่มีทางที่จะ เจริญปัญญาอันเป็นเหตุแห่งการดับภิเลศจนพ้นออกไปจากทุกข์ได้ ท่านจึง กล่าวว่าเป็นผู้สิ้นหวังโดยสิ้นเชิง เป็นไปไม่ได้แม้เพียงแต่คิด จึงเป็นภิษุผู้ที่ น่าสงสารด้วยเหตุแห่งความไม่รู้ ไม่สนใจ ไม่ศึกษาพระธรรมวินัยให้กระจ่างชัด ไม่ประสงค์จะขัดเกลาภิเลศอย่างแท้จริงนั่นเอง

ภิษุลามกนี้ ท่านกล่าวว่าเป็นผู้สิ้นหวัง แต่เมื่อผู้สิ้นหวังมีมากขึ้น ย่อม ทำความเดือดร้อนให้แก่ชนผู้มีความเห็นถูกต้องมีความเข้าใจถูกต้องในการศึกษา พระธรรมวินัย และไม่ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชนทั้งหลาย กระทำให้พระธรรมวินัย เสื่อมสูญลง คราใดที่ภิษุทุศีลมีกำลัง หมุ่ภิษุผู้มีศีลเป็นที่รักย่อมเสื่อมกำลัง จำต้องนั่ง เงียบเขยิบอยู่ในท่ามกลางสงฆ์ หรือหลีกเลี่ยงไปอยู่ตามชนบท¹⁰⁶ เปรียบ เหมือนพวกโจรมีกำลัง พระราชา มหาอำมาตย์ พราหมณ์ คฤหบดีเสื่อมกำลัง หมดความผาสุก หมดความสะดวกที่จะเข้าออกนอกในติดต่อชายแดนชนบท

¹⁰⁵ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ว่าด้วยความหวังทางโลกและทางธรรม

¹⁰⁶ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต สมจิตตวรรคที่ ๔

ภิกษุผู้ทูลและสั่นหวั่นนี้จึงนำความลบเลือนเสื่อมสูญของพระธรรมวินัยมาสู่
พระศาสนาโดยตรง

ทำทานกับภิกษุทูลไร้อาณิสส

ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา อุบาสกอุบาสิกาจึงบำรุงสงฆ์ด้วยปัจจัย
เครื่องไทยธรรมต่าง ๆ โดยเข้าใจว่าเป็นการทำนุบำรุงพระศาสนา แต่หากภิกษุ
เหล่านั้นมิได้ประพฤติปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย มีความประพฤติ
ที่เศร้าหมองด้วยความโลภ โกรธ หลง ทั้งหลาย การบำรุงภิกษุเหล่านี้ย่อมไม่
เกิดประโยชน์ใดๆ แก่พระศาสนา กลับจะเป็นการส่งเสริมบำรุงภิกษุทูลให้เจริญ
เติบโตมีกำลังสะสมสมัคพรศวกที่กระทำการที่ไม่ใช่ตามพระธรรมวินัยยิ่งๆ ขึ้น
เป็นการบั่นทอนพระธรรมวินัย และทำลายพระศาสนาไปในที่สุด

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุไม่ว่าจะเป็นพระนวกะ (อายุพรรษา
ระหว่าง ๑ ถึง ๕ พรรษา) พระมัชฌิมะ (อายุพรรษาระหว่าง ๕ ถึง ๑๐ พรรษา)
หรือพระเถระ (อายุพรรษาตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป) แต่หากเป็นคนทูล
เป็นอยู่อย่างเลวทราม ไม่รักษาพระวินัย ย่อมเปรียบเหมือนผ้าเปลือกไม้
ถึงจะใหม่ก็สีไม่งาม มีเนื้อหยาบ ราคาถูก หากเป็นผ้าใช้แล้ว สีก็เก่าคร่ำ เนื้อก็
หยาบ ราคายิ่งถูก การเป็นผ้าเก่า ยิ่งเก่าคร่ำครี เนื้อยิ่งหยาบกระด้าง ไม่มี
ราคา คนใช้เช็ดหม้อข้าว หรือทิ้งตามกองขยะ พระพุทธองค์ตรัสว่า

“ภิกษุก็เช่นกัน หากเป็นผู้ทูล ย่อมไม่น่าคบ ไม่น่าเข้าใกล้ ไม่เกิดสิ่ง
อันเป็นประโยชน์ มีแต่ทุกข์ ตลอดกาลนาน จนใดให้ท่านมีจีวร บิณฑบาต
เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แก่ภิกษุเหล่านี้ ย่อมไม่เกิดผลใหญ่
อาณิสสใหญ่ เพราะภิกษุเหล่านี้มีค่าน้อยเหมือนผ้าเปลือกไม้มันเอง”¹⁰⁷

ภิกษุผู้ไม่ศึกษาพระธรรมวินัย ย่อมไม่อดทน ไม่สัจรวม เมื่อเห็นรูป
ทางตา ได้ยินเสียงทางหู ได้กลิ่น ลิ้มรส กระทบสัมผัสด้วยกายแล้ว ติดใจ ยินดี

¹⁰⁷ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ตักกนิบาต

ไม่อาจตั้งจิตเป็นกลางอยู่ได้ ชื่อว่า ไม่อดทนต่ออารมณ์ ดังข้อความที่กล่าวไว้ว่า ภิกษุใดเป็นเช่นนี้ ย่อมไม่ควรแก่การบูชา ไม่ควรแก่ของต้อนรับ ไม่ควรแก่ของทำบุญ ไม่ควรทำอัญชลี ไม่เป็นเพื่อนาบุญของโลก¹⁰⁸

พระพุทธองค์ตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ชัดเจนว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุที่พราหมณ์คบดีเหล่านี้ ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่มิตร ไม่ใช่ลูกหนี้ของเธอทั้งหลาย โดยที่แท้แล้ว เขาต้องการผลพิเศษ โดยเข้าใจว่า สมณะเหล่านี้เป็นผู้ประพฤติชอบ ปฏิบัติชอบ บุญที่เรทำทั้งหลาย ทำในสมณะเหล่านี้ จักมีผลานิสงส์มากดังนี้ จึงทะนุบำรุงเธอทั้งหลายด้วย ปัจจัย ๔ มีจีวร เป็นต้น

ฉะนั้น เธอทั้งหลายควรให้ความประสงค์นั้นของพวกเขาเต็มเปี่ยม ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด แม้ธรรมเทศนาที่จะงดงามและควรน้อมรับ สำหรับเขาเหล่านั้น ผู้ทำตามอยู่นั้นแหละ ไม่ใช่สำหรับคนเหล่านี้ นอกจากนี้ เธอทั้งหลายพึงทำความเข้าใจว่า ไม่ประมาทในสัมมาปฏิบัติ ดังที่พรรณนามานี้แล”¹⁰⁹ พระพุทธองค์ทรงเตือนภิกษุให้ตระหนักถึงข้าวปลาอาหารและปัจจัยอื่น ๆ ที่เขานำมาถวาย ไม่ใช่ด้วยความเป็นหนี้ แต่ด้วยความเลื่อมใส ศรัทธา ในความประพฤติของภิกษุ จักทำให้คฤหัสถ์ได้รับอานิสงส์มาก หากภิกษุประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อีกทั้งสามารถสอนธรรมะได้ถูกต้องเพื่อให้คฤหัสถ์ปฏิบัติตามได้ อีกด้วย ไม่เช่นนั้นย่อมไม่เกิดประโยชน์อันใดแก่เหล่าคฤหัสถ์นั้นเลย ภิกษุทุศีลจึงไม่มีอานิสงส์จากการถวายปัจจัยใด ๆ

ในครั้งพุทธกาล มีนายพรานคนหนึ่งถวายทานแก่ภิกษุผู้ทุศีล แล้วอุทิศส่วนกุศลให้ญาติทั้งหลายที่ตายไปแล้ว นายพรานทำทานแล้วอุทิศถึง ๓ ครั้ง ในครั้งที่ ๓ เปเรตร้องขึ้นว่า ภิกษุทุศีลปล้นฉันทน์ ภิกษุทุศีลปล้นฉันทน์ คราวต่อมา

¹⁰⁸ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปยจกนิบาต

¹⁰⁹ อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ จุตตกนิบาต พุทฺธการสูตร

นายพรานถวายทานแก่ภิกษุผู้มีศีลรูปหนึ่งที่มาถึง ผลของทักษิณาก็ถึงแก่เปรต
นั้น ผลของทานเกิดขึ้นเพราะฝ่ายผู้รับทานเป็นผู้มีศีลนั้น¹¹⁰

ด้วยเหตุนี้อานิสงส์ของทาน จึงยากที่จะสมบูรณ์ด้วยภิกษุผู้ทุศีล

อุบาสก อุบาสิกาจันทรกาล ย่อมนำมาซึ่งวิกฤติ

พระพุทธองค์ทรงพระมหากรุณาแสดงสิ่งที่สมควรและสิ่งที่ไม่สมควร
ในส่วนของเพศภิกษุซึ่งมีพระวินัยบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เพื่อขัดเกลา
กิเลสอกุศลทางกายและวาจา หากไม่ประพฤติปฏิบัติตามที่ทรงบัญญัติไว้ ย่อมนำ
ความเสื่อมมาสู่พระศาสนาดังที่กล่าวไปแล้ว

ในส่วนของคุณุศล พระพุทธองค์ทรงแสดงความเป็นอุบาสก อุบาสิกา
ที่ดีและไม่ดีไว้ด้วย เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ไตร่ตรองพิจารณาว่า คุณุศลบริษัท
ซึ่งเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ ควรประพฤติปฏิบัติอย่างไรให้สมกับความเป็น
พุทธบริษัทในพระศาสนา

สำหรับคุณุศลที่เป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ไม่ดี ไม่มีคุณธรรม ชั้นเหล่านั้น
พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ชัดเจนในจันทรกาลสูตร โดยตรัสถึงความวิบัติแห่งศีล
และอาชีวะของอุบาสก อุบาสิกา อุบาสกนั้นเป็นคนจันทรกาลและเศร้าหมอง
ด้วยมลทินต่างๆ ด้วยวิบัติอันใด แม้วิบัตินั้นก็พึงทราบว่าเป็นวิบัติของอุบาสก
นั้นๆ และความเป็นคนจันทรกาลนั้น เมื่อว่าโดยความหมายก็ได้แก่ธรรม ๕ ประการ
มีความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา เป็นต้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ เป็น
อุบาสกจันทรกาล เป็นอุบาสกเศร้าหมอง และเป็นอุบาสกนารังเกียจ ธรรม ๕
ประการ อะไรบ้าง คือ

¹¹⁰ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย อุปริปัณณาสก ที่ ๔

๑. เป็นผู้ไม่มีศรัทธา

๒. เป็นผู้ทุศีล

๓. เป็นผู้ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกองคล ไม่เชื่อกรรม

๔. แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้

๕. ทำอุปการนอกศาสนาก่อน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล เป็นอุบาสกจันฑาล เป็นอุบาสกเศร้าหมอง และเป็นอุบาสกนารังเกียจ”¹¹¹

อุบาสก อุบาสิกา เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในพระพุทธศาสนา เปรียบเหมือนกับทหารในกองทัพ หากมีแต่ทหารเลว กองทัพก็ล้มเหลว หากในพระศาสนามีแต่อุบาสก ๗ เลวทราม เศร้าหมอง นารังเกียจ พระศาสนาย่อมเสื่อมสลาย เนื่องจากไม่มีผู้จะรักษาพระธรรมวินัยอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาไว้ได้

ธรรม ๕ ประการ ของอุบาสกจันฑาลจึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาพิจารณาให้กระจ่างว่าเป็นอย่างไร และในปัจจุบันมีอุบาสก อุบาสิกาประเภทใดในพระศาสนา

อุบาสกเพียงแต่ชื่อ

ปัจจุบันชาวพุทธส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธเพียงแค่อ้าง หรือเพียงแต่ปรากฏในทะเบียนบ้าน ในประวัติการสมิครงาน ฯลฯ แต่มิได้มีความรู้ความเข้าใจและมีศรัทธาในพระธรรมวินัยที่แท้จริงเลย จะรู้จักพระพุทธศาสนาก็เพียงแต่ในประวัติศาสตร์ และคำสอนเพียงบางเรื่องเท่านั้น ดังนั้น ชาวพุทธประเภทนี้จึงมิได้ยึดมั่นรัยต่อพระพุทธศาสนา เพราะมองไม่เห็นถึงประโยชน์ใดๆ เมื่อมีการกระทำใดที่เป็นภัยต่อพระพุทธศาสนาก็มิได้สนใจใส่ใจ เพราะแท้จริงก็มิรู้

¹¹¹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉัททวนิบาต จันฑาลสูตร ว่าด้วยอุบาสกจันฑาล

ด้วยซ้ำว่าพระพุทธศาสนาสำคัญอย่างไร

แม้จะมีบางคนรู้ว่า พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ “ให้ละความชั่ว ไม่ทำบาป ทำแต่ความดี” แต่จะมีกี่คนที่คิดว่า คำสอนเรื่อง ไม่ทำความชั่ว ทำความดี มีใจเมตตา ให้ทาน ถือศีล ทำสมาธิ ทำใจให้สงบ บริสุทธิ์ เพื่อการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ทำให้ผู้อื่นและสังคมเดือดร้อนก็มีอยู่ในคำสอนของศาสนาอื่นๆ เหมือนกัน

แล้วพระพุทธศาสนาจะแตกต่างไปจากศาสนาอื่นๆ ได้อย่างไร

หากไม่เข้าใจว่า พระธรรมวินัยมีความละเอียดลึกซึ้งยิ่ง มิใช่เป็นคำสอนง่าย ๆ ธรรมดา ๆ เพียงให้ละความชั่ว ทำความดี ทำใจให้สงบ เท่านั้น เขาก็ย่อมไม่เห็นความแตกต่างใดๆ จากศาสนาอื่น นอกจากชื่อเท่านั้น

แต่เมื่อได้ศึกษาพระธรรมวินัยโดยละเอียดจึงเข้าใจได้ว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงสภาพธรรมโดยละเอียดของความชั่ว สภาพธรรมโดยละเอียดของความดี สภาพธรรมโดยละเอียดของความไม่ดีไม่ชั่ว ไปจนถึงสภาพธรรมที่แท้จริงของความสงบ และทรงแสดงถึงเหตุแห่งการเกิดขึ้นและดับไปของสภาพธรรมเหล่านั้น อันเป็นหลักสำคัญของความเป็นอนัตตา¹¹² คือ สภาพธรรมทั้งหลาย ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ของเรา ของเขา อีกทั้งไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร แต่ก็มีใช่เป็นไปอย่างอิสระเพราะต้องเป็นไปตามเหตุและปัจจัยซึ่งมีความละเอียดลึกซึ้งยากที่จะคิดเองได้ แสดงให้เห็นความแตกต่างไปจากศาสนาอื่นอย่างไม่อาจเปรียบเทียบกันได้

นอกจากนั้น คำสอนของพระพุทธองค์ไม่ใช่การสั่ง (Prescriptive) ให้ใครไปทำอะไร ไม่ได้สั่งให้เชื่อ ไม่ได้สั่งให้ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตให้สงบ เนื่องจากไม่มีทางที่จะทำให้เกิดขึ้นได้หากไม่มีเหตุและปัจจัยที่จะทำให้

---

¹¹² พระวินัยปิฎก มหาวรรค ทรงแสดงอนัตตลักษณะสูตร

สภาพธรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นได้จริง การที่บางครั้งบางคนสามารถจะละเว้นความชั่วได้ ก็เพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น เมื่อต้นเหตุแห่งความชั่วนั้นยังมีอยู่ เมื่อเหตุปัจจัยพร้อม อกุศลหรือความชั่วนั้นก็ย่อมเกิดขึ้นอีก

คำสอนของพระพุทธองค์เป็นคำสอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจถูกในสิ่งที่ มีจริง (Descriptive) จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ละคลายกิเลสอกุศลสิ่งไม่ดีทั้งหลาย ไปตามความเข้าใจหรือปัญญาที่เพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้น จนในที่สุดสามารถละความชั่ว ได้หมดสิ้น

ดังนั้น ไม่มีใครสามารถจะไปละอะไรได้หากไม่มีปัญญาที่เข้าใจสภาพธรรม นั้นโดยละเอียดจริง ๆ การคิดห้ามหรือการให้ทำสิ่งใดจึงเป็นการบังคับบัญชา ด้วยความเป็นตัวตนด้วยความอยากความต้องการและความไม่รู้ นี่จึงมีใช้หลัก คำสอนที่จะนำพาให้ออกจากสังสารวัฏได้เลย

พระพุทธศาสนาจึงแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ อย่างมาก เป็นสิ่งที่ชาวพุทธ ต้องเริ่มต้นเข้าใจพระธรรมวินัยให้ถูกต้องจึงจะเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง เป็นอุบาสก อุบาสิกาที่มีศรัทธาอันแท้จริง และสามารถดำรงอยู่ในศีลในธรรมได้ด้วยปัญญา ที่เข้าใจคำสอนของพระพุทธองค์ถูกต้องเพิ่มขึ้น ๆ ตามลำดับ

ในทางตรงกันข้าม หากอุบาสก อุบาสิกาไม่สนใจพระธรรมวินัย ก็ย่อม ไม่มีศรัทธาที่จะศึกษาพระธรรมวินัย เมื่อไม่มีเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดปัญญา กิเลสอกุศลที่สะสมมามากมายถึงเวลาที่จะเกิดย่อมเกิดขึ้นประทุษร้ายจิตใจ ตนเอง และอาจก้าวล่วงออกมาทางกายและวาจา เป็นทุจริตประการต่าง ๆ จึงเป็นอุบาสกอุบาสิกาจฉันทาล คือ เป็นผู้เลวทรามจริง ๆ

อุบาสกบำบุญ

“บุญ” จะเป็นเรื่องของอุบาสก อุบาสิกาประเภทนี้ อะไรก็ตาม ที่ใครบอกว่า “นี่เป็นบุญใหญ่” อุบาสก ๆ ประเภทนี้จะสนใจเป็นอย่างยิ่ง

และพร้อมที่จะทำบุญโดยไม่ได้พิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุและผลว่าสิ่งที่ทำนั้นก่อให้เกิดบุญจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการแสวงหา ลากสักการะของภิกษุที่หนักอามีสงฆ์ที่กล่าวไปแล้วในบทก่อนๆ

เมื่ออุบาสกอุบาสิกาไม่รู้จักรว่า “บุญ” คือ อะไร และไม่สนใจศึกษาหาความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระธรรมคำสอน จึงต้องถูกหลอกลวงจากภิกษุผู้เลี้ยวชีพด้วยเดรัจฉานวิชา ที่อวดอ้างคุณวิเศษ ความศักดิ์สิทธิ์ อาณิสสใหญ่ของการทำบุญในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งไม่พ้นไปจากการต้องบริจาคทรัพย์สินเงินทองให้หมดไปกับสิ่งนั้น ๆ ส่วนหนึ่งแน่นอนว่า ย่อมต้องเข้าห่อเข้าปกของภิกษุเหล่านั้น อุบาสกฯ ไม่รู้เลยว่าการกระทำเช่นนั้น ไม่ได้รับอาณิสสใด ๆ เลย แต่กลับกลายเป็นการบำรุงภิกษุทุศีล ทำให้ภิกษุเหล่านั้นกำเริบเสิบสานกระทำการผิดพระธรรมวินัยต่อ ๆ ไปมากขึ้นมากขึ้น นำความเสื่อมมาให้แก่ตนและพระศาสนาเป็นอันมาก ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ถึงการบำรุงพระเทวทัตย่อมทำให้เกิดความเสื่อมยิ่งขึ้นว่า

“ภิกษุทั้งหลาย อชาติศัตรุกุมารจะไปบำรุงพระเทวทัตในเวลาเย็น เวลาเช้า พร้อมด้วยวราขร ๕๐๐ คัน จะนำภัตตาหาร ๕๐๐ สำหรับ ไปได้สักกวัน ภิกษุทั้งหลาย ความเสื่อมจากกุศลธรรมเป็นอันเทวทัตหวังได้ ความเจริญอย่าได้หวัง ลากสักการะและสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตก็เพื่อฆ่าตนเอง ลากสักการะและการสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัต เพื่อความเสื่อม เหมือนคนเอา ดินหมักที่จุ่มลูกสุนัขดู ลูกสุนัขก็จะเพิ่มความดุยิ่งขึ้น

ภิกษุทั้งหลาย ลากสักการะและการสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อฆ่าตนเอง ลากสักการะและการสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อความเสื่อม เหมือน ต้นกล้วยออกปลีเพื่อฆ่าตนเอง ออกปลีเพื่อความเสื่อม”¹¹³

¹¹³ พระวินัยปิฎก จุลวรรค เทวทัตตัตถุ เรื่องลากสักการะย่อมฆ่าคนชั่ว

อุบาสก อุบาสิกาที่ไม่เข้าใจพระธรรมวินัย ก็จะไม่รู้จักบุญที่แท้จริงว่า เป็นอย่างไร จึงกระทำทุกอย่างเพื่อให้ได้บุญมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องตามที่ตนเชื่อ หรือตามที่คนอื่นหรือภิกษุบอกให้กระทำ โดยมีได้ไตร่ตรองพิจารณาด้วยเหตุผล ว่าเป็นบุญจริงหรือไม่

ในยุคปัจจุบัน ชาวพุทธต่างเข้าใจว่าการให้เงินทองแก่ภิกษุเป็นบุญ อีกทั้งเป็นเรื่องสะดวกที่คฤหัสถ์จะทำบุญด้วยเงินให้แก่ภิกษุ เพื่อภิกษุจะนำไป จับบ่ายใช้สอยซื้อหาของใช้เอง โดยต่างฝ่ายต่างไม่ได้สนใจว่าการทำเช่นนี้เป็น บุญจริงหรือ และพระธรรมวินัยกล่าวไว้อย่างไรบ้าง

ซึ่งความไม่รู้และไม่สนใจพระวินัยบัญญัติของภิกษุเรื่องเงินทองนี้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาในอดีตเช่นกัน ดังจะยกตัวอย่างเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยต้น รัตนโกสินทร์ ขรรวาสินยอมให้เงินทองแก่ภิกษุ ซึ่งทำให้ภิกษุอาบัติและเสียหาย แก่พระศาสนา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงทรงออก กฎพระสงฆ์ห้ามมิให้กระทำเช่นนี้ โดยทรงมีพระดำรัสที่ชัดเจนว่า

“...แลภิกษุทุกวันนี้ บวชเข้ามามิได้กระทำตามพระวินัย ปฏิบัติเหน็ด จะเลี้ยงชีวิตรผิตธรรม ให้มีแต่เนื้อหนังบริบูรณ์ ประดุจโคกระบือ มีแต่บริโภค อาหารให้จำเรียวเนื้อหนัง จะได้จำเรียวสติปัญญานั้นหาไม่ได้ เปนภิกษุสามเณร ลามกในพระศาสนา ฝ่ายขรรวาสก็ปราศจากปัญญา มิได้รู้จะทำทานฉนี้ จะเกิด ผลมากน้อยแก่ตนหาไม่ได้ มักพอใจทำทานแก่ภิกษุสามเณรอันผสมผสาน ทำการงานของตนจึงทำทาน บางคนยังมั่งง่าย ถวายเงินทองของอันเปน อะภิปะ มิควรแก่สมณะ สมณะก็มีใจโลภสังสมทรัพย์ เลี้ยงชีวิตรผิตพระพุท บัญญัติฉนี้ ได้ชื่อว่าขรรวาสหุนั้น ให้กำลังแก่ภิกษุโจรอันปล้นพระศาสนา ทานนั้นหาผลมิได้ ชื่อว่าทำลายพระศาสนา...”¹¹⁴

¹¹⁴ กฎพระสงฆ์ ฉบับที่ ๖ ให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือนแปด ขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักขัตตเบญจศกฯ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงเข้าพระทัยในพระธรรมวินัยเป็นอย่างดีและมั่นคงเป็นอย่างยิ่ง ท่านจึงมีพระราชโองการดังกล่าวอย่างชัดเจนให้แก่คณะสงฆ์ทั่วประเทศว่า เงินทองไม่เหมาะสมแก่สมณะ การที่ฆราวาสนำเงินทองให้ภิกษุ นั่นเป็นเรื่องมั่งง่าย ไม่รู้เรื่องพระวินัยบัญญัติ ส่วนภิกษุเองก็ยัรับและสะสมเงินทอง เป็นการเลี้ยงชีพผิดพระวินัย เปรียบดังโจรปล้นพระศาสนา ฆราวาสก็ให้กำลังแก่โจร ต่างคนต่างทำลายพระศาสนาให้เสียหายเลยทีเดียว

ในทางตรงข้าม หากอุบาสกอุบาสิกาได้ศึกษาพระธรรมวินัยบ้าง ย่อมต้องเข้าใจและมั่นคงในสภาพธรรมว่า “บุญ” หมายถึง สภาพจิตที่เป็นกุศล เมื่อจิตเป็นกุศลเมื่อใด บุญย่อมเกิด โดยพระพุทธร่องค์ทรงแสดงบุญกิริยาวัตถุว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปุญญกิริยาวัตถุ ๓ ประการนี้ ๓ ประการเป็นไฉน คือ

ทานมัยปุญญกิริยาวัตถุ ๑

ศีลมัยปุญญกิริยาวัตถุ ๑

ภาวนามัยปุญญกิริยาวัตถุ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปุญญกิริยาวัตถุ ๓ ประการนี้แล ฯ”¹¹⁵

และบุญกิริยาวัตถุดังกล่าวนี้ สามารถสังเคราะห์บุญกิริยาวัตถุอีก ๗ อย่างเหล่านี้เข้ากับบุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่างข้างต้น

“อธิบายว่า บรรดาบุญกิริยาวัตถุทั้ง ๗ อย่างนั้น

ความอ่อนน้อม (อปจายนมัย) ความชวนชวาย (เวยยาวัจจมัย) สงเคราะห์เข้าในศีลมัย

การเพิ่มให้ซึ่งส่วนบุญ (ปัตติทานมัย) และการพลอยอนุโมทนาส่วนบุญ (อนุโมทนามัย) สงเคราะห์เข้าในทานมัย

¹¹⁵ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิติวุตตกะ-สุตตนิบาต ปุญญกิริยาวัตถุสูตร

การแสดงธรรม (ธัมมเทศนามัย) และการฟังธรรม (ธัมมัสสวนนัย)
สงเคราะห์เข้าในภาวนามัย

(ส่วน) ความเห็นตรง (ทิวฐิขุกรรม) สงเคราะห์เข้าในบุญกิริยวัตถุ
ทั้ง ๓ อย่าง”¹¹⁶

จะเห็นได้ว่ากุศลที่เกิดขึ้นทำให้จิตผ่องใสเป็นบุญนั้นมีถึง ๑๐ ประเภท
ด้วยกัน ไม่ใช่เฉพาะทานเท่านั้น แต่เหตุที่พุทธบริษัทรู้จักว่าบุญคือการทำทาน
เป็นหลักนั้น ก็เนื่องจากการถูกปลูกฝังสืบต่อๆ กันมา และถูกล้างสมองด้วย
คำโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ เพื่อให้เพียรทำทานบริจาคทรัพย์จึงเป็นบุญกุศล แต่ก็
ไม่พ้นผลประโยชน์แอบแฝงอยู่ในการสอนสั่งให้ทำทานนั้น

นอกจากนั้นในเรื่องบุญนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า

“เมื่อทำบุญอย่างใดอย่างหนึ่ง บุญนั้นก็จะมีผลมาก เพราะเหตุที่วิฐิ
ทั้งหลายตรงนั่นเอง”¹¹⁷

พระพุทธองค์ตรัสถึงวิฐิที่ตรง คือ สัมมาทิฐิอันเป็นเหตุให้บุญมอันสงส์
เนื่องจากการกระทำที่เป็นไปด้วยความเห็นถูกต้องความเข้าใจถูกต้องในการ
กระทำที่มุ่งแก่ประโยชน์จากกุศลกรรมที่กระทำ มิได้เกิดด้วยความอยาก
ความต้องการ อันเป็นโลภะ กิเลสซึ่งทำให้จิตไม่ผ่องใสขณะที่กระทำกิจอันเป็น
บุญกิริยวัตถุนั้นๆ บุญย่อมไม่สำเร็จด้วยความเจือของอกุศลดังกล่าว

ในเรื่องของบุญที่เกิดจากทานก็เช่นกัน เนื่องจากทานในพระพุทธศาสนา
ต้องประกอบด้วยวิฐิที่ตรงนั้นคือประกอบด้วยปัญญานั้นเอง มิฉะนั้น ย่อมไม่

¹¹⁶ อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ดิกนิบาต ทุติยวรรค บุญกิริยวัตถุสูตร

¹¹⁷ เรื่องเดียวกัน

¹¹⁸ จาคสัมปทา เป็นอย่างไร คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้มีใจปราศจากความตระหนี่อันเป็น
มลทินมีจาคะอันสละแล้ว มีฝ่ามือชุ่ม ยินดีในการสละ ควรแก่การขอ ยินดีในการให้ทานและ
การจำแนกทาน อยู่ครองเรือน นี้เรียกว่า จาคสัมปทา (พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย
จตุกนิบาต ปัตตกัมมสูตร)

ต่างไปจากการบริจาคของศาสนาอื่นๆ แน่

ทานในพระพุทธศาสนา จึงเป็นการสละออกเพื่อขัดเกลากิเลสอกุศลทุกประการ เป็นจาคสัมปทา¹¹⁸ โดยรู้ว่าแต่ละคนมีกิเลสอกุศลอยู่มากมาย มีโลภะ ความติดข้องในทุกสิ่งทุกอย่าง การสละด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องย่อมปราศจากความหวังความต้องการใด ๆ ในทานนั้น ๆ ไม่ว่าทำไปด้วยหวังในความสุข ความเจริญ ความมั่งมีศรีสุข แม้แต่หวังในบุญ หวังในกุศล ตลอดไปจนสวรรค์ นิพพาน เพราะนั่นก็เป็นโลภะความติดข้องต้องการอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่การขัดเกลากิเลสอกุศลอย่างแท้จริง มิได้เห็นในความดีของทานที่เกิดจากการขัดเกลากิเลสอกุศลที่แท้จริง และการสละออกซึ่งทรัพย์สินทั้งหลายนั้น ก็ต้องพิจารณาด้วยเหตุและผลด้วยว่า สละให้แก่ผู้ใด มีเหตุผลที่เป็นประโยชน์อันแท้จริงหรือไม่ หรือเป็นโทษแก่ผู้อื่น เช่นนี้ จึงจะสมบูรณ์ในทานการสละอันเป็นการขัดเกลากิเลสประกอบด้วยวิธีที่ตรง

แต่ทานที่ปรากฏอยู่ทั่วไปที่ชาวพุทธนิยมทำกันโดยเข้าใจว่าเป็นบุญตามที่มีการโฆษณาเรียรายกันนั้น เป็นทานในพระธรรมวินัยหรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องควรแก่การพิจารณาอย่างยิ่ง มิฉะนั้น ที่ทำไปก็ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ เลย

อุบาสกหลงคุณวิเศษ

อุบาสก อุบาสิกาประเภทนี้ชอบเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ดังนั้น จึงไม่สนใจว่าคำสอนของพระพุทธองค์จะตรัสเรื่องนี้ไว้อย่างไรบ้าง แต่อุบาสกๆ เหล่านี้จะแสวงหาบุคคลหรือวัตถุที่รำลือว่ามีคุณวิเศษ มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถจะดลบันดาลสิ่งใดๆ ให้ได้ตามที่บูชาอ้อนวอน

¹¹⁸ จาคสัมปทา เป็นอย่างไร คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้มีใจปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทินมีจาคะอันสละแล้ว มีฝ่ามือชุ่ม ยินดีในการสละ ควรแก่การขอ ยินดีในการให้ทานและการจำแนกทาน อยู่ครองเรือน นี้เรียกว่า จาคสัมปทา (พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต ปัตตกัมมสูตร)

ดังนั้น เขาเหล่านี้จะกราบไหว้บูชาพระพุทธรูป พระเครื่องต่าง ๆ โดยมีได้ประสงค์สิ่งอื่นใด นอกไปจากต้องการความเป็นสิริมงคลแก่ตน หรือหวังว่าจะได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากสิ่งชั่วร้าย หรือแม้กระทั่งอ้อนวอนขอสิ่งต่าง ๆ ที่ตนปรารถนา ในขณะที่เดียวกัน พุทธบริษัทเหล่านี้ก็มีได้นับถือพระรัตนตรัยอันมีพระพุทธองค์เป็นประมุขในพระพุทธศาสนา แต่นับถือสิ่งที่เขาเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ แม้ในศาสนาอื่นก็ไม่เว้น เรียกว่าอะไรก็ได้ที่ศักดิ์สิทธิ์ นับถือได้ทั้งหมด ว่ากันไปตั้งแต่กุมารทอง ตุ๊กตาเทพ เทพเจ้าต่างๆ ไปจนถึงสัตว์ และต้นไม้แปลก ๆ ทั้งหมด

อุบาสก อุบาสิกาเหล่านี้ไม่สนใจเล่าเรียนศึกษาพระธรรมวินัย จึงไม่เชื่อและมั่นคงเรื่องของกรรมและกฎแห่งกรรม แต่มีความเชื่อว่า ความปรารถนาใดๆ จะสำเร็จได้เมื่อมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาล ที่สำคัญเนื่องจากความรักตัวเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เขาเหล่านี้จึงตกเป็นเหยื่อของผู้หลอกลวงทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในผ้าเหลืองหรือนอกผ้าเหลือง ยินยอมพร้อมใจที่จะเสียเงินเสียทองให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นเครื่องรางของขลัง ผ้ายันต์ ตะกรุด ฯ เพื่อนำมากราบไหว้บูชาอ้อนวอน หรือแม้กระทั่งการทำพิธีตรองต่างๆ เพื่อสะเดาะเคราะห์ ขจัดปัดเป่าภัยร้าย เสริมดวงชะตา ฯลฯ ทุกอย่างเพื่อตนเองเป็นสำคัญ

เมื่ออุบาสก อุบาสิกาต้องการสิ่งเหล่านี้ จึงเข้าทางภิกษุผู้ที่ไม่อยู่ในพระธรรมวินัยเริ่มที่จะประจบศุภุสสั จัดหาสิ่งที่เหล่าอุบาสกอุบาสิกาต้องการ แลกเปลี่ยนกับปัจจัยทรัพย์สินเงินทองต่างๆ พวกนี้เป็นพุทธบริษัทที่เลวทรามขาดปัญญาพิจารณาเหตุและผลตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้โดยละเอียด

อุบาสก อุบาสิกาที่ขาดความเข้าใจในพระธรรม ย่อมมีความหวั่นไหวต่ออนาคตของตน กลัวอุปสรรคอะไรๆ ก็ตามที่จะเกิดขึ้นกระทบหน้ที่การงาน ธุรกิจ การค้าการขาย หรือต่อวิถีการดำรงชีวิต ดังนั้น จึงต้องหาวิธีการต่างๆ ที่เชื่อกันว่าจะมีอิทธิฤทธิ์ให้ความคุ้มครองได้ ทำพิธีทั้งพุทธ ทั้งพราหมณ์เพื่อ

ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพ พรหม เทวดาอารักษ์

พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นพุทธบริษัทได้เข้าใจถึงเรื่องนี้ไว้ว่า การดลบันดาลไม่มีในโลก โดยทรงแสดงว่า

“ธรรม ๕ ประการ ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก คือ อายุ วรรณะ สุขะ ยศ สวรรค์ ตถาคตมิได้กล่าวว่าจะพึงได้เพราะเหตุแห่งความอ่อนน้อม หรือเพราะเหตุแห่งความปรารถนาเลย มิฉะนั้น ใครจะพึงเสื่อมจากอะไรได้”¹¹⁹

พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้อย่างชัดเจนว่า ใครจะดลบันดาลสิ่งใดให้ตามที่ต้องการร้องขอตามความอยากความปรารถนาเป็นไปไม่ได้ มิฉะนั้นแล้วทุกคนก็ย่อมไม่มีความเสื่อมใดๆ เลย เพราะแต่ละคน ต่างคนก็ต่างขอ ต่างอ่อนน้อมให้สำเร็จได้ทั้งสิ้น บุคคลจึงไม่มีทางเสื่อมจากลาภ ยศ สรรเสริญเลย ซึ่งไม่มีทางเป็นไปได้เลยทีเดียว แต่พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องกรรมและผลของกรรมว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ฐานะ ๕ ประการนี้ อันสตรี บุรุษ คฤหัสถ์หรือบรรพชิตควรพิจารณาเนื่องๆ

๕ ประการเป็นไฉน คือ สตรี บุรุษ คฤหัสถ์หรือบรรพชิต ควรพิจารณาเนื่องๆ ว่า

เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ ๑

เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้ ๑

เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ ๑

เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น ๑

เรามีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด

¹¹⁹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจก-นักกนิบาต อิมฺมสุตฺต

มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง จักทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เราจะเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น ๑”¹²⁰

หากชาวพุทธมั่นคงในเรื่องของกรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระสูตรนี้ เขาย่อมละทิ้งความเชื่อที่เกิดจากความเห็นผิดต่าง ๆ อันเป็นมงคลต้นข่าวนั้นได้ และมุ่งแต่จะทำความดีเพราะย่อมทราบดีว่า ผลกรรมแห่งความดีย่อมเกิดขึ้นมีขึ้นแน่ ดังที่ทรงแสดงถึงความที่กรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม เกิดมาก็ด้วยกรรม มีเชื้อวงศ์เผ่าพันธุ์อย่างไรก็ตามกรรม กรรมดีเป็นที่พึ่งได้ เพราะทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว เมื่อได้รับผลดี มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ย่อมต้องเกิดจากความดีที่ทำแล้ว เมื่อได้รับผลชั่ว เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนินทา ได้รับทุกข์ ย่อมต้องเกิดจากความชั่วที่ทำไว้แล้วเช่นกัน ไม่มีทางผิดไปจากนี้ได้เลย นับอะไรกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะดลบันดาลสิ่งใดให้เกิดขึ้นได้เล่า

อุบาสกเจ้าพิธี

ปัจจุบันชาวพุทธมีพิธีกรรมทางศาสนามากมายทีเดียว ไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์ในโอกาสต่าง ๆ แม้กระทั่งสวดมนต์ข้ามปี มีพิธีกรรมการปฏิบัติธรรมเจริญกุศล เช่น นั่งสมาธิ เดินจงกรม เดินธุดงค์ มีพิธีกรรมทางศาสนาอื่น ๆ เช่น ไหว้พระ ๙ วัด หล่อพระ ยกช่อฟ้า ตัดลูกนิมิต ฝังลูกนิมิต สรงน้ำพระ รดน้ำพระ ทำบังสุกุลเป็นบังสุกุลตาย ไปจนถึงพิธีกรรมแปลก ๆ ตามวัฒนธรรม ประเพณีอีกหลายอย่าง เช่น การบวงสรวง การบวชลูกแก้ว การแห่นาค ฯลฯ

อุบาสก อุบาสิกาที่ขอบพิธีตรองเหล่านี้ มีความเชื่อเป็นอย่างมากว่าเป็นพิธีกรรมที่เป็นมงคล ทำให้เกิดบุญกุศลมหาศาล ทำให้จิตใจผ่องแผ้ว

แม้ในบางครั้งพิธีตรองที่ทํากันก็หวังเพียงเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์งานทางศาสนา และบางทีเล็งถึงผลประโยชน์ทรัพย์สินเงินทองมากมายที่จะเกิด

¹²⁰ พระสูตรต้นตปิฎก อังคตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต ฐานสูตร

มีขึ้นเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์อื่นที่เน้นเรื่องความเข้าใจพระธรรมวินัยแต่อย่างใดเลย

หลายครั้งชาวพุทธทำพิธีเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย ที่เห็นเป็นข่าวมาก ๆ คงจะเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานหรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นราชการหรือเอกชน จะต้องมีการทำพิธีสารพัดไม่ว่าทางสงฆ์และทางพราหมณ์ มีอยู่ครั้งหนึ่ง หน่วยงานราชการแห่งหนึ่งทำพิธีไล่ความชั่วร้ายในกระทรวงดังกล่าวเป็นข่าวใหญ่โตที่คนวิจารณ์กันทั้งบ้านทั้งเมือง แสดงถึงความไม่รู้และมกมายในเรื่องมงคลตื่นข่าวนี้เป็นอย่างมาก และกลายเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ชาวพุทธสังคมไทย

ในเรื่องฤกษ์ยามความเป็นสิริมงคลนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้อย่างชัดเจนว่า

“บุคคลประพฤตินชอบในเวลาใด เวลานั้นชื่อว่า เป็นฤกษ์ดี มงคลดี สว่างดี รุ่งดี ชะงืดดี ยามดี เป็นการบูชาดีแล้ว ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย” ¹²¹

พระพุทธพจน์นี้แสดงความตรงกันข้ามกับความเชื่อทางโหราศาสตร์โดยสิ้นเชิง เป็นคำจริงที่แสดงให้เห็นว่าการประพฤติกุศลดีนั้น เมื่อเกิดขึ้นในเวลาใด ย่อมดีเมื่อนั้น เมื่อทำดี ดี เมื่อทำชั่ว ชั่ว ไม่ได้เกี่ยวข้องกับฤกษ์ยามต่างๆ แม้แต่น้อย หากเป็นชาวพุทธที่มั่นคงต้องไม่ละเลยพิจารณาคำสอนของพระผู้มีพระภาคในข้อนี้

เรื่องความเป็นมงคลเหล่านี้ พระพุทธองค์จะตรัสไว้อย่างไรอีกบ้าง เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากทราบได้ชัดเจนว่า อะไรคือมงคลตามที่ทรงแสดงแล้ว การกระทำนั้น ๆ ย่อมเป็นกุศลและมีความประเสริฐแน่นอน มิใช่สิ่งที่คิดกันไปเอง หรือทำตามกันมาเพราะเป็นความเชื่อแบบมงคลตื่นข่าว หรือเป็นเพียงธรรมเนียมประเพณีที่สืบ ๆ กันมา

---

¹²¹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต สุปฺพพันธุสูตร

เรื่องนี้พระพุทธร่องค์ทรงแสงดงมงคล ๓๘ ไว้ว่า

“สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล ครั้นปฐมยาม ล่วงไป เทวดาตนหนึ่งมีรัศมีงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างไสว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

เทวดาและมนุษย์เป็นอันมาก ผู้หวังความสุขสวัสดิ์ ได้พากันคิดมงคลทั้งหลาย ขอพระองค์จงตรัสอุดมมงคล

พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถาตอบว่า

การไม่คบคนพาล ๑ การคบบัณฑิต ๑ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การอยู่ในประเทศอันสมควร ๑ ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในกาลก่อน ๑ การตั้งตนไว้ชอบ ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

พาหุสัจจะ ๑ ศิลปะ ๑ วินัยที่ศึกษาดีแล้ว ๑ วาจาสุภาषิต ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การบำรุงมารดา ๑ การบำรุงบิดา ๑ การสงเคราะห์บุตรภรรยา ๑ การงานอันไม่อาภูล ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

ทาน ๑ การประพฤติธรรม ๑ การสงเคราะห์ญาติ ๑ กรรมอันไม่มีโทษ ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การงดการเว้นจากบาป ๑ ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา ๑ ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

ความเคารพ ๑ ความประพฤติถ่อมตน ๑ ความสันโดษ ๑ ความกตัญญู ๑ การฟังธรรมตามกาล ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

ความอดทน ๑ ความเป็นผู้ว่าง่าย ๑ การได้เห็นสมณะทั้งหลาย ๑
การสนทนาธรรมตามกาล ๑ นี่เป็นอุดมมงคล

ความเพียร ๑ พรหมจรรย์ ๑ การเห็นอริยสัจ ๑ การกระทำนิพพาน
ให้แจ้ง ๑ นี่เป็นอุดมมงคล

จิตของผู้ใดอันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ๑
ไม่เศร้าโศก ๑ ปราศจากอริ ๑ เป็นจิตเกษม ๑ นี่เป็นอุดมมงคล

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทำมงคลเช่นนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ปราศัยใน
ข้าศึกทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน นี่เป็นอุดมมงคลของเทวดา
และมนุษย์เหล่านั้น”¹²²

พระพุทธองค์ทรงแสดงมงคลสูตรโดยกล่าวถึงสิ่งที่เป็นมงคลต่างๆ
โดยละเอียด มิได้ทรงกล่าวถึงพิธีกรรมใดๆ ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่าเป็นมงคล
นำมาซึ่งโชคลาภ ความเจริญทั้งหลายมาให้ได้จริง ๆ แต่มงคลที่พระพุทธองค์
ทรงแสดงทุกเรื่องย่อมประกอบด้วยกุศลธรรมทุกประการ ปราศจากพิธีตรอง
ใดๆ เพราะพระพุทธศาสนาไม่มีพิธีกรรม มีแต่สังฆกรรมตามพระธรรมวินัย
เมื่อชาวพุทธได้เข้าใจให้ถูกต้องย่อมสามารถกระทำสิ่งที่เป็นมงคลแก่ตนได้
อย่างแท้จริง ไม่สูญเสียเวลาไปโดยไม่มีประโยชน์จากพิธีกรรมเหล่านั้น

อุบาสกร่วมสมัย

ชาวพุทธสมัยใหม่ มีหัวก้าวหน้า มีความรู้สมัยใหม่ตามความเจริญ
และพัฒนาการของโลก บ้างก็เป็นนักประชาธิปไตย เป็นนักปรัชญา ชาวพุทธ
หลายคนเป็นนักคิด เป็นนักประยุกต์ ชอบนำแนวคิดต่างๆ ที่ดี ๆ มาใช้กับชีวิต
นำแนวทางจากปรัชญาของวิชาการและศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งแนวคิดของศาสนา
อื่นๆ แม้กระทั่งพุทธนิกายอื่นมาผสมผสาน แต่งถ้อยคำสละสลวยน่าสนใจน่าฟัง

¹²² พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิติวุตตกะ-สุตตนิบาต มงคลสูตร

ชาวพุทธเหล่านี้จะมีได้สนใจและศึกษาพระธรรมวินัยโดยละเอียดรอบคอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง บางคนก็คิดว่าคำสอนของพระพุทธองค์ล้ำสมัย นำมาใช้ในชีวิตปัจจุบันไม่ได้ สังคมสมัยใหม่เป็นประชาธิปไตย ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน คำสอนของพระพุทธองค์ในบางเรื่องมิได้เป็นประชาธิปไตย จำกัดสิทธิของบุคคล เช่น การห้ามบวชภิกษุณี เป็นการกีดกันสิทธิเสรีภาพสตรี เป็นต้น

ชาวพุทธร่วมสมัยเหล่านี้จึงละทิ้งที่จะทำความเข้าใจคำสอนอันแท้จริงของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่กลับไปสนใจคำอื่น ๆ ที่มีผู้คิดผู้แต่งขึ้น แม้ถ้อยคำเหล่านั้นดูเสมือนว่าน่าจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ได้ และทำให้เกิดความดี ความสงบสันติได้เช่นกัน

แต่เขาเหล่านั้นลืมไปว่า คำสอน แง่คิด ปรัชญานั้น ๆ เป็นสิ่งที่ปุถุชนที่อ้างว่าเป็นนักปราชญ์นักวิคิดอ่านขึ้นจากสภาพแวดล้อมและสังคมที่หล่อหลอมให้เกิดความคิดนั้น ๆ ขึ้น เป็นถ้อยคำที่อาจจะจริงในบางยุคบางสมัย และอาจเปลี่ยนแปลงไปในบางยุคบางสมัย อาจเป็นถ้อยคำที่จริงในสังคมบางแห่ง เป็นถ้อยคำที่ใช้ไม่ได้ในสังคมอีกแห่ง แต่ถ้อยคำเหล่านั้น ไม่อาจแสดงให้เห็นได้ถึงสภาพธรรมที่แท้จริงได้ ไม่อาจแสดงความคิดที่แท้จริง ความชั่วอันแท้จริง สภาพธรรมแท้จริงอื่นๆ ที่ประกอบกัน จนทำให้เข้าใจได้จนถึงที่สุด

แต่คำสอนของพระพุทธองค์ตามพระธรรมวินัยนั้นเกิดด้วยการตรัสรู้จากพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์ ไม่ใช่เกิดขึ้นจากการตรึกนึกคิด การตรัสรู้¹²³

¹²³ พระนครสาวัตถี “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดในอดีตกาล ตรัสรู้แล้วตามความเป็นจริง พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดนั้นตรัสรู้แล้วซึ่งอริยสัจ ๔ ตามความเป็นจริง ถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดเหล่าหนึ่งในอนาคตกาล จักตรัสรู้ตามความเป็นจริง พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดแล้ว จักตรัสรู้ซึ่งอริยสัจ ๔ ตามความเป็นจริง ถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใดเหล่าหนึ่งในปัจจุบัน ตรัสรู้อยู่ตามความเป็นจริง พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดนั้น ตรัสรู้ซึ่งอริยสัจ ๔ ตามความเป็นจริง” (พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค อรหันตสูตร ว่าด้วยพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า)

¹²⁴ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค

หมายถึง การรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งอริยสัจธรรมทั้งหลาย พระปัญญาของพระพุทธองค์
ย่อมรู้ในความจริงทุกสิ่ง ดังที่กล่าวไว้ว่า

“บทธรรมที่พระตถาคตไม่ทรงเห็นแล้ว ไม่มีในโลกนี้
อนึ่ง บทธรรมน้อยหนึ่งที่ควรรู้ พระตถาคตไม่ทรงรู้แล้ว ไม่มี
พระตถาคตทรงทราบยิ่ง ซึ่งธรรมเป็นเครื่องนำไปทั้งปวง
เพราะเหตุนั้น พระตถาคตจึงเป็นพระสมันตจักขุ (ผู้ทรงเห็นทั่ว) ฯ” ¹²⁴

เมื่อพระพุทธองค์เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริง เมื่อจะกล่าวคำใด คำนั้นย่อมเป็น
ประโยชน์อย่างแท้จริง เป็นวาจาัสจจะ ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยกาลเวลา
และสถานที่ ทรงแสดงเรื่องของสภาพธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่ว่า
จะเป็นสภาพของกุศล สภาพของอกุศล สภาพธรรมอื่น ๆ โดยละเอียด
ถ้อยคำของพระพุทธองค์จึงแสดงความจริงที่ไม่มีแปรเปลี่ยนไป แตกต่างไปจาก
ถ้อยคำของบุคคลอื่น ๆ แม้จะเป็นมหาปราชญ์ มหาบัณฑิต ก็ไม่มีทางรู้แจ้ง
เห็นจริงได้ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ ไม่ว่าจะค้นคิดตรึกไตร่ตรองมาอย่างไร
ก็ไม่ถึงสภาพความจริงอันลึกซึ้งของอรรถของธรรมตามพระธรรมวินัยซึ่งไม่อาจ
หาถ้อยคำใดมาเปรียบเทียบได้ และความจริงเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด
ประโยชน์อย่างแท้จริงในที่สุดจริง ๆ

ทั้งนี้พระพุทธองค์ได้ทรงเห็นอนาคตแล้วว่า บุคคลในกาลภายภาคหน้า
จะไม่ตั้งใจฟัง ไม่ตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัยของพระองค์ เพราะมีความลึกซึ้ง
และเข้าใจได้ยาก แต่กลับจะไปชื่นชมชื่นชอบในถ้อยคำของนักกวีนักปราชญ์
นอกพระศาสนา ซึ่งมีได้เป็นคำที่สามารถนำเหล่าสัตว์นั้นออกจากทุกข์ได้
อย่างแท้จริง พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ก็จะเสื่อมสูญไป ดังที่ทรง
อุปมาอุปมัยตะโพกเก่าไว้ว่า

¹²⁴ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปิฎกสัมภิตามรรค

“พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ...

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ตะโพนชื่ออานกะของพวกกษัตริย์ผู้มีพระนามว่าทสารหะได้มีแล้ว เมื่อตะโพนแตก พวกทสารหะได้ดอกลีมนั้นลงไป สมัยต่อมาโครงเก่าของตะโพนชื่ออานกะก็หายไป ยังเหลือแต่โครงลึมนั้น แม้ฉันใด

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกภิกษุในอนาคตกาล เมื่อเขากล่าวพระสูตรที่ตถาคตกล่าวแล้ว อันลึกมีอรรถอันลึก เป็นโลกุตระ ประกอบด้วยสัจธรรมอยู่ จักไม่ปรารถนาฟังจักไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อรู้ และจักไม่สำคัญธรรมเหล่านั้นว่าควรเล่าเรียน ควรศึกษา แต่ว่าเมื่อเขากล่าวพระสูตรอันนักปราชญ์รจนาไว้ อันนักปราชญ์ร้อยกรองไว้ มีอักษรอันวิจิตร มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นของภายนอก เป็นสาวกภาษิตอยู่ จักปรารถนาฟังด้วยดี จักเจียโลดลงสดับ จักเข้าไปตั้งใจซึ่งจิตเพื่อรู้ และจักสำคัญธรรมเหล่านั้น ว่าควรเรียน ควรศึกษา ฯ”¹²⁵

การที่เหล่าอุบาสก อุบาสิการ่วมสมัยแสวงหาคำสอนนอกศาสนา กระทำกิจตามยุคสมัยนิยม อันเป็นเรื่องนอกศาสนา จึงเป็นต้นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ไม่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยจึงลบลือนลงไปตามลำดับ

พุทธบริษัทที่ไม่ใส่ใจพระธรรมวินัย เป็นบริษัทที่ต่อต้าน

จากที่กล่าวถึงภิกษุสามเณร อุบาสกจันฑาล เป็นเช่นนี้เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย ไม่เคารพ ไม่นอบน้อม ไม่ศึกษาเล่าเรียนให้เกิดความเข้าใจถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงถึงพุทธบริษัทเหล่านั้นว่า เป็นผู้ต่อต้าน เพราะไม่ใคร่ฟัง ไม่ใคร่ศึกษา สอบถามคำสอนของ

¹²⁵ พระสูตรต้นตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค อาณิสสูตร

พระพุทธองค์ แต่กลับไปฟังคำกล่าวของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นครูบาอาจารย์ทั้งหลาย แม้จะกล่าวคำที่สละสลวย ไพเราะ เพราะพริ้ง เพียงใด ก็มีใช้คำจริงของพระพุทธองค์แม้น้อย และถึงแม้พุทธบริษัทจะศึกษาเล่าเรียน แต่ก็ไม่ได้ตรองด้วยปัญญา ไม่สอบถาม ไม่ทำให้ข้อธรรมกระจ่างขึ้น ไม่สามารถคลายข้อสงสัยในธรรมได้ พระองค์ก็ทรงแสดงว่าเป็นบริษัทที่ต่อต้านเช่นกัน ดังที่แสดงไว้ดังนี้

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บริษัท ๒ จำพวกนี้ ๒ จำพวกเป็นไฉน คือ

บริษัทที่ต่อต้านไม่ได้รับการสอบถามแนะนำ ๑

บริษัทที่ได้รับการสอบถามแนะนำไม่ต่อต้าน ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็บริษัทที่ต่อต้านไม่ได้รับการสอบถามแนะนำเป็นไฉน ภิกษุในบริษัทใดในธรรมวินัยนี้ เมื่อผู้อื่นกล่าวพระสูตรที่ตาคตภาษิตไว้ซึ่งลึกล้ำ มีอรรถอันลึกล้ำ เป็นโลกุตระ ปฏิสังยุตด้วยสุญญตธรรม ไม่ตั้งใจฟังให้ดี ไม่เสียหุลงสดับ ไม่เข้าไปตั้งจิตไว้เพื่อจะรู้ทั่วถึง

อนึ่ง ภิกษุเหล่านั้นไม่เข้าใจธรรมที่ตนควรเล่าเรียนท่องขึ้นใจ แต่เมื่อผู้อื่นกล่าวพระสูตรที่ภิกษุได้รจนาไว้ เป็นคำกวี มีอักษรวิจิตร มีพยัญชนะวิจิตร มีในภายนอก ซึ่งสาวกได้ภาษิตไว้ ย่อมตั้งใจฟังเป็นอย่างดี เสียหุลงสดับ เข้าไปตั้งจิตไว้เพื่อจะรู้ทั่วถึง

อนึ่ง ภิกษุเหล่านั้นย่อมเข้าใจธรรมที่ตนควรเล่าเรียน ท่องขึ้นใจ ภิกษุเหล่านั้นเรียนธรรมนั้นแล้ว ไม่สอบสวน ไม่เที่ยวไต่ถามกันและกันว่า พยัญชนะนี้อย่างไร อรรถแห่งภาษิตนี้เป็นไฉน ภิกษุเหล่านั้นไม่เปิดเผยอรรถที่ลึกลับ ไม่ทำอรรถที่ลึกซึ้งให้ตื้น และไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยหลายอย่างเสีย

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บริษัทนี้เรียกว่าบริษัทที่ต่อต้านไม่ได้รับการสอบถาม
แนะนำ”¹²⁶

พระพุทธองค์ทรงแสดงความต่อต้านไว้อย่างชัดเจน ๒ ประการ สำคัญ
คือ ต่อต้านเพราะไม่ฟังไม่ศึกษาพระธรรมวินัย แต่กลับสนใจคำของผู้อื่น
ประการหนึ่ง ต่อต้านเพราะไม่พิจารณาสอบถามอรรถและธรรมให้กระจ่าง
ให้เกิดความเข้าใจที่แท้จริง เป็นไปเพื่อจักได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง
ตั้งตนไว้โดยชอบในหลักในธรรม เมื่อไม่ละเอียดรอบคอบ ไม่พิจารณาธรรม
ให้ถี่ถ้วน ย่อมนำไปสู่ความเห็นผิด เป็นผู้ที่ต่อต้านไม่เคารพพระธรรมวินัย
นำมาแต่ความเสื่อมในตน ประการหนึ่ง

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุผู้ต่อต้านย่อมประกอบกรรมทางกาย
วาจา ใจ ไม่สะอาด ย่อมเปรียบดุจตั้งป่าช้าผิติดิบ เมื่อกรรมที่ไม่สะอาดแผ่
สะพัดไป ย่อมเปรียบดุจกลิ่นเหม็น ภิกษุผู้ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมเว้นให้
ห่างไกลจากภยันนี้ ภิกษุชั่วช้ามาอยู่รวมกันกระทำเหมือนกัน ย่อมเป็นป่าช้า
ผิติดิบอันเป็นที่อาศัยของอมนุษย์ที่ชั่วร้าย ชนจำนวนมากร้องไห้พิโรธพินอย¹²⁷
ความต่อต้านย่อมนำมาแห่งอันตรายในตน ที่ผู้อื่นย่อมไม่ปรารถนาจะเข้าใกล้

แม้ผู้เตือนก็ไม่ฟัง

ความต่อต้านนี้ย่อมเกิดแม้กระทั่งมีผู้อื่นเตือน ภิกษุเมื่อถูกภิกษุ
ทั้งหลายโจทหาว่าอับติ หรือถูกฆราวาสเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่าไม่ประพฤติ
ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ภิกษุนั้นก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟ ว่ากล่าวภิกษุอื่นหรือ
ฆราวาสทั้งหลายต่าง ๆ นานา ว่าเข้ามายุ่งเรื่องของผู้อื่น แม้เป็นภิกษุก็ไม่ควร
ติเตียนกัน ส่วนฆราวาสมีศีลน้อยกว่าไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของพระ พุดจา
กลบเกลื่อน ซักออกนอกทาง แล้วแสดงความโกรธและไม่ยำเกรงต่อภิกษุที่

¹²⁶ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก

¹²⁷ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต

โจทชน พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุพวกนี้เป็นผู้ประทุษร้ายสมณะ เป็นสมณะกลับ สมณะหยากเยื่อ เปรียบเป็นเมล็ดข้าวลีบ เมล็ดข้าวตายรวง เป็นเปลือกหัก ลีบ เป็นต้น ไม้ผุ ชุ่มน้ำ เปื่อยยุ่ย ข้างในกลวง สมควรแก่การกำจัดออก ขับออก และพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

“เพราะการอยู่ร่วมกัน ฟังรู้ได้ว่า ผู้นี้มีความปรารถนาลามก มักโกรธ มักกลบหลู่ หัวดี้อ ตีเสมอ ริษยา ตระหนี่ โอ้อวด

บางคนในท่ามกลางประชุมชน พุดไฟเพราะ ดังพระสมณะ พุดปิดบัง ความชั่วที่ตัวทำ มีความเห็นลามกไม่เอื้อเพื่อ พุดเลอะเลือน พุดเท็จ

เธอทั้งหลายทราบบุคคลนั้นว่าเป็นอย่างไรแล้ว จงพร้อมใจกันทั้งหมด ขับบุคคลนั้นเสีย จงกำจัดบุคคลที่เป็นดังหยากเยื่อ จงถอนบุคคลที่เสียในออกเสียแต่นั้น จงนำคนกลับ ผู้มิใช้สมณะแต่ยังนับว่าเป็นสมณะออกเสีย

เธอทั้งหลาย เมื่อต้องอยู่ร่วมกับคนดีและคนไม่ดี ครั้นกำจัดคนที่มีความปรารถนาลามก มีอาจาระและโคจรลามกออกแล้ว จงเป็นผู้มีสติแต่นั้น เธอทั้งหลายเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นผู้มีปัญญารักษาตน จักกระทำที่สุดทุกขได้ ฯ”¹²⁸

ภิกษุทั้งหลายอย่าพอใจเมื่อถูกคฤหัสถ์เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาตามพระธรรมวินัย ด้วยจิตอนุเคราะห์ต่อบุคคลนั้น เพื่อให้เห็นโทษตามความเป็นจริง และเพื่อดำรงไว้ซึ่งคำสอนที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา ด้วยการแสดงสิ่งที่ถูกต้อง ปฏิเสธสิ่งที่บิดเบือนพระธรรมวินัยที่ผู้อื่นกล่าวแสดงผิดและกระทำในสิ่งที่ผิด

“เพ่งโทษ” คือ เมื่อเห็นความประพฤติใดที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ก็กล่าวให้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้องตามพระวินัยนำมาซึ่งโทษแก่พระศาสนาและภิกษุผู้ประพฤติไม่ดี

¹²⁸ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตก-อฏฐก-นวกนิบาต กรณทวารสูตร

“ติเตียน” คือ ตำหนิ เพื่อเตือนให้เกิดสติ สำนึก ระลึกได้ว่า กำลังประพฤตีส่ิงที่ผิด เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องและพ้นจากโทษนั้น

“โพทนะนา” คือ พุดให้กว้างขวางออกไป กระจายข่าวให้แพร่สะพัดไปในที่ทุกสถาน ให้ทราบโดยทั่วกัน โดยชี้แจงให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่า สิ่งใดผิด สิ่งใดถูก เพื่อที่จะช่วยกันดำรงรักษาความถูกต้องต่อไป

ทั้งหมดเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทที่จะต้องช่วยกันดำรงรักษาพระธรรมวินัย ไม่ละเลย เพิกเฉย โดยเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่หรือเกรงกลัว เพราะเข้าใจผิดว่า คฤหัสถ์ไม่ควรตำหนิพระภิกษุบุคคลแม้ว่าภิกษุจะประพฤติผิด เพราะแท้ที่จริงแล้ว การตำหนิดังกล่าวไม่ใช่การตำหนิความเป็นพระภิกษุ แต่ตำหนิความประพฤติที่ไม่ใช่ภิกษุ ด้วยกุศลจิตที่ปรารถนาดีให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและแก้ไขอย่างสุภาพ ตามกาลเทศะ ตามความเหมาะสม ต่างจากการกล่าวร้ายด้วยอกุศลจิตที่มุ่งประทุษร้ายผู้อื่นให้เสียหาย เตือดร้อน ความผิดใด ๆ ย่อมไม่เกิดมีขึ้นอย่างแน่นอนในการกล่าวให้ได้เข้าใจถูก เห็นถูก ตามพระธรรมวินัย ดังกล่าว

ในสมัยพุทธกาล คฤหัสถ์ผู้มีปัญญา เป็นบัณฑิต เมื่อเห็นการกระทำของภิกษุไม่ดี ย่อมรู้นั่นคือ ความไม่ดี จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาด้วยจิตอนุเคราะห์ หวังดี เพื่อให้รู้ว่าเป็นโทษ ภิกษุนั้นจะได้ประพฤตีส่ิงที่ถูกต้อง รวมทั้งพระพุทเจ้าก็เพ่งโทษ ติเตียน ภิกษุผู้กระทำไม่ดี ดังเช่นที่พระพุทเจ้าทรงแสดงพระธรรม กล่าวติเตียน พระเทวทัตว่า โมฆบุรุษ แต่พระเทวทัตเมื่อได้รับฟัง ก็เกิดความพยายาบท เกิดกุศลร้ายแรง แม้แต่คำของพระพุทเจ้า ตักเตือน เพราะฉะนั้น ก็เป็นเรื่องของแต่ละคน สำคัญที่ว่า จะดำรงพระพุทธศาสนา ชี้โทษด้วยจิตอนุเคราะห์และเพื่อรักษาพระธรรมวินัยไว้ ตามที่พระพุทองค์ตรัสไว้ว่า

“ผู้ถูกตักเตือนจะแค้นเคืองหรือไม่แค้นเคืองก็ตามเกิด จะเสียทั้งเหมือนโปรยเกลบทั้งก็ตาม เมื่อเขากล่าวคำเป็นธรรมอยู่ ขึ้นชื่อว่าบาปย่อมไม่ประอะเปื้อน” ¹²⁹

พระดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ชัดว่า หากกล่าวตักเตือนด้วยคำเป็นธรรมอยู่ แม้ผู้ที่ถูกตักเตือนจะแค้นเคืองหรือไม่ บาปย่อมไม่เกิดแก่ผู้ตักเตือนนั้น

แต่ภิกษุผู้สืบล้มก็จะเกิดความแค้นเคือง เมื่อตนถูกเพ่งโทษ ถูกติเตียน โพนทะนา ดังนั้น จึงมักโกรธและกล่าวหาว่าร้ายกลับต่อผู้ตักเตือน โดยมีได้พิจารณาว่าคำตักเตือนนั้นเป็นพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงไว้ด้วยพระมหากรุณา เป็นการช่วยให้ภิกษุผู้สืบล้มได้พิจารณาไตร่ตรองเพื่อให้สำนึกทั้งหมดยอมยังประโยชน์แก่ภิกษุผู้ถูกตักเตือนนั้น

ภิกษุผู้สืบล้มจะไม่สำนึกและตอบโต้ไม่ว่าด้วยวาจาที่ชั่วหยาบ มุ่งร้ายด้วยประการต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะกล่าวอ้างว่า การตำหนิติเตียนภิกษุระวิงจะบาป จะตจนรก เวลาตายก็อย่าเอาเข้าวัด เป็นต้น แต่ทั้งหมดทั้งปวงควรเป็นเรื่องที่ภิกษุต้องพิจารณาภายในตนเสียก่อน

พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องนี้ไว้ในคราวหนึ่งที่พระสุธรรมซึ่งเป็นเจ้าอาวาสไม่พอใจจิตตคหบดีที่แต่ก่อนเคยนิมนต์พระสุธรรมมาฉันก่อนพระรูปอื่น แต่คราวนี้กลับมานิมนต์ทีหลัง พระสุธรรมไม่พอใจจึงไม่ยอมรับนิมนต์ และกล่าวเรื่องขมที่ไม่มีเตรียมไว้ด้วยคำที่ไม่เป็นธรรม จิตตคหบดีซึ่งเป็นพระอรียบุคคลจึงกล่าวคำตักเตือนว่า เมื่อพระพุทธพจน์มีมากมาย แต่พระคุณเจ้าไม่นำมากล่าวกล่าวแต่คำเล็กน้อยเรื่องขมเท่านั้น แล้วอุปมาเสมือนไก่ของชาวชนบทที่ผสมสุกับพอกา เมื่อออกลูกมา คราวใดลูกไก่นั้นปรารถนาจะร้องอย่างกา คราวนั้นย่อมร้องเสียงการะคนเสียงไก่ คราวใดปรารถนาจะขันอย่างไก่ คราวนั้นย่อมขันเสียงไก่การะคนเสียงกา ฉนใด เมื่อพระพุทธพจน์มากมายมีอยู่ พระคุณเจ้า

¹²⁹ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดา คันธารชาดก

สุธรรมมากล่าวว่า ขนมหี้นั้นเป็นคำเล็กน้อย ก็ฉันนั้นเหมือนกัน พระสุธรรม
โกรธและกล่าวหาจิตตคหบดีว่าด่าอาตมา บริภาษอาตมา จึงเข้าเฝ้าพระผู้มี
พระภาค แล้วถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วกราบทูลถ้อยคำ
ที่ตนกับคหบดีโต้ตอบกัน ให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบทุกประการ ฯ แต่
พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงกลับติเตียนพระสุธรรมว่า

“ดูกร โมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร
มิใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ จิตตคหบดีผู้มีศรัทธาเลื่อมใส เป็นทายก
กับปิยการก บำรุงสงฆ์ โฉนเธอจึงได้พูดก่ พุดข่ม ด้วยถ้อยคำอันเหลวเล้า

ดูกร โมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกับพระภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุ
ทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จึงทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุสุธรรม คือ ให้เธอ
ขอมาจิตตคหบดี”

เห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงพระมหากรุณาชี้ความถูกต้องให้พระสุธรรม
ได้คิดพิจารณาว่า การตักเตือนนั้นเป็นประโยชน์ เพื่อเป็นการขัดเกลตาตนเอง
เหตุใดจึงโกรธผู้ตักเตือนเล่า การโกรธต่อคฤหัสถ์นั้นไม่เหมาะสม ไม่ควร
อย่างยิ่ง เพราะคฤหัสถ์ช่วยบำรุงสงฆ์ ไม่มีคฤหัสถ์ช่วยบำรุง ภิกษุก็อยู่บำเพ็ญ
สมณธรรมได้ลำบาก จึงทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสแก่คฤหัสถ์ทั้งหลายเกิด ซึ่ง
พระสุธรรมได้สำนึกและขอมาต่อจิตตคหบดี

วิกฤติพระพุทธศาสนาที่มองไม่เห็นเป็นอันตรายกว่าวิกฤติใดๆ

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทก่อน ๆ กรณีที่ภิกษุประพฤติดุศีลพระธรรม
วินัย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่มีการแสดงออกทางกายและวาจา จึงทำให้สามารถ
เห็นเหตุการณ์ความเป็นไปถึงความเสื่อมที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมและเรื่องราว

ตามข่าวที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ที่เห็นกันเป็นประจำ บ่งบอกความวิกฤติได้อย่างชัดเจนว่า ทุกหนแห่งเกิดความเสื่อมจากการที่ภิกษุและคฤหัสถ์ไม่เคารพและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมากมายเพียงใด

แต่มีความวิกฤติของพระพุทธศาสนาอีกเรื่องหนึ่งที่มองเห็นได้ยาก ไม่ชัดเจนเหมือนวิกฤติข้างต้น จะรู้ว่าเสื่อมอย่างไรต้องใช้การพิจารณาไตร่ตรอง และต้องเทียบเคียงพระธรรมวินัยอันเป็นคำสอนของพระพุทธองค์เป็นสำคัญ จึงจะทราบได้ว่าสถานการณ์เข้าขั้นวิกฤติอย่างไร

วิกฤติดังกล่าวนั้นคือ วิกฤติคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง!

เมื่อพุทธบริษัทแท่น้อยลง พุทธบริษัทเทียมเพิ่มขึ้น จึงพากันทำสิ่งที่ไม่ใช่พระธรรมวินัย ไม่ได้เป็นไปเพื่อการละ การขัดเกลา แต่เป็นไปเพื่อการสะสม เพื่อลาภยศสรรเสริญ ไม่สันโดษ จึงไม่อาจเป็นผู้นำเผยแผ่พระสัทธรรมให้เกิดปัญญาแก่ชนทั้งหลาย ไม่สามารถอธิบายเหตุและผลของความจริง ความลึกซึ้งของพระธรรมวินัยให้แก่ชนทั้งหลาย โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่

แต่ผู้ไม่รู้พระธรรมวินัย บอกกล่าวได้เพียงแต่ว่า ต้องทำ ต้องปฏิบัติ เน้นให้เชื่อตาม เห็นตาม ให้เป็นคนเชื่อง่าย ไม่ต้องคิดมาก ไม่ต้องพิจารณา ด้วยเหตุและผล และไม่ยกข้อความที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในเกสปุตตสูตร สอนชาวกาลามโคตร ที่เคลือบแคลงสงสัยในคำสอน โดยพระพุทธองค์ตรัสว่า

“ท่านทั้งหลายอย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา

อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำสืบๆ กันมา

อย่าได้ยึดถือโดยตื่นข่าวว่า ได้ยินอย่างนี้

อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา

อย่าได้ยึดถือโดยเดาเอาเอง

อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน

อย่าได้ยึดถือโดยความตรึกตามอาการ
อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่าต้องกันกับทิวฐิของตัว
อย่าได้ยึดถือโดยเชื่อว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อได้
อย่าได้ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา”¹³⁰

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า จงพิจารณาไตร่ตรองให้รู้จริงด้วยตนเองว่า สิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดผิด สิ่งใดเป็นธรรมที่เป็นกุศล สิ่งใดเป็นธรรมที่เป็นอกุศล สิ่งใดเป็นธรรมที่บัณฑิตสรรเสริญ เมื่อประพฤติปฏิบัติแล้วมีแต่ประโยชน์ ไม่มีโทษ เป็นไปเพื่อความสุข พิจารณาเหตุและผล ไม่สมควรยึดถือตามๆ กัน ไม่ว่า จะยึดถือมาจากแหล่งใด นำเชื่อถือเพียงใด แม้กระทั่งเป็นครูบาอาจารย์ก็ตาม

การอธิบายพระธรรมวินัยก็ย่อมไม่ต่างกันในหลักการข้างต้น กล่าวคือ ต้องอธิบายด้วยเหตุและผลให้ผู้ฟังรู้จริงด้วยตนเองในแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องของ ทาน ก็ต้องอธิบายคำว่า “ทาน” ตามพระธรรมวินัยให้ชัดเจน โดยละเอียด มิใช่ ยกถ้อยคำขึ้นเพื่อบรรยายโดยมีอานิสงส์ของทานเป็นเครื่องล่อ นั้นมิได้ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจและรู้จริงด้วยตนเองแต่อย่างใดเลย

เพราะขาดความลึกซึ้งของพระธรรมวินัย การเทศนาธรรมของอาจารย์ ส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามรูปแบบเดิมๆ โดยหาหนทางทำให้พระธรรมวินัยเข้าใจ ง่าย ๆ ด้วยถ้อยคำทันสมัยที่สละสลวย เน้นอามิสบูชา ให้ทำบุญทำทาน ก่อสร้างศาสนวัตถุมาก ๆ เพื่อกอบกู้หัวใจบูชา บอกให้เชื่อว่าจะได้อานิสงส์ ผลบุญใหญ่ ชาติหน้าจะได้สุขสบาย

และก็มีไม่น้อยที่นิยมสอนให้ถือศีล ให้สวดมนต์ ให้นั่งสมาธิ โดยให้ ทำตามไป แล้วจะเกิดประโยชน์ขึ้นเอง พูดกันติดปากว่าจะรู้เองเห็นเอง หรือเป็นปัจเจกตัดัง เพราะผู้ไม่รู้ธรรมไม่สามารถให้ความละเอียดอันจะนำไปสู่ การพิจารณาไตร่ตรองให้รู้ว่สิ่งเหล่านั้นพระพุทธร่องค์ทรงแสดงความจริงไว้

¹³⁰ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต เกสสปุตตสูตร

อย่างไร อธิบายได้เพียงเป็นเรื่องเป็นราว เหมือนกับคำสอนของศาสนาอื่นหรือปรัชญาของลัทธิอื่น ๆ ซึ่งก็มีเรื่องของศีล เรื่องของสมาธิ เหมือนกัน ทั้งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมที่มีความลึกซึ้งของศีล สมาธิ และความเข้าใจความจริงอันนำมาสู่ปัญญาไว้มากมาย แต่เนื่องจากอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา จึงอธิบายอะไรไม่ได้ชัดเจน ย่อมทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ขนรุ่มใหม่ จึงละทิ้งความสนใจในพระพุทธศาสนา กลับไปยึดมั่นถือศาสนาอื่น

พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเป็นอริยสัจธรรมที่ทรงตรัสรู้ด้วยพระญาณ ไม่ใช่ใครก็ได้สามารถที่จะตรัสรู้ได้ ดังนั้น พระธรรมวินัยที่ทรงแสดงแก่เหล่าพุทธบริษัทย่อมเป็นคำสอนที่ไม่อาจมีผู้ใดที่จะมาปรับเปลี่ยนให้ง่ายขึ้น เพราะผู้นั้นไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ภิกษุผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยด้วยความเคารพอ่อนน้อมและด้วยความละเอียดรอบคอบถี่ถ้วน ท่านย่อมถ่ายทอดพระธรรมวินัยของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าถูกต้องสมบูรณ์ และที่สำคัญด้วยสัมมาทิฐิ เป็นความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง

ในขณะที่ภิกษุผู้ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยด้วยความเคารพด้วยความละเอียดรอบคอบ ใช้ความคิดความเห็นของตน วินิจฉัยและตัดสินพระธรรมวินัย ย่อมทำให้เกิดความเห็นผิด เข้าใจผิด โดยเฉพาะเรื่องความเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เป็นสัkkายทิฐิ¹³¹ เนื่องจากพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ละเอียดลึกซึ้ง ยากแก่การเข้าใจ พระพุทธองค์จึงทรงเตือนว่า ผู้ศึกษาพระวินัยไม่ดี ย่อมทุศีล ผู้ศึกษาพระสูตรไม่ดี ย่อมเกิดความเห็นผิด ผู้ศึกษาพระอภิธรรมไม่ดี ย่อมฟุ้งซ่าน

การเล่าเรียนพระธรรมวินัยนั้นหากไม่ไตร่ตรองเนื้อความแห่งธรรมโดยละเอียดรอบคอบ เป็นการศึกษาเล่าเรียนโดยหวังว่าตนจะเป็นผู้รู้ เป็นผู้

---

¹³¹ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชันธวรรค สักกายทิฐิสสูตร

ฉลาดกว่าผู้อื่น หวังลาภสักการะชื่อเสียง พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นการเรียนธรรมของบุรุษเปล่า ซึ่งจะไม่มีทางได้ประโยชน์จากธรรมเหล่านั้นเลย เป็นการเรียนไม่ดี เป็นไปเพื่อความไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์สิ้นกาลนาน¹³² อรรถกถาจารย์ท่านถึงกับแสดงว่า การศึกษาแบบนี้ นอนหลับเสียยิ่งกว่า¹³³ ดังที่กล่าวไปแล้ว

เมื่อภิกษุผู้ทุศีลซึ่งไม่เคารพยำเกรงพระธรรมวินัยศึกษาเล่าเรียนธรรมก็เพื่อลาภยศสรรเสริญ ไม่ศึกษาเล่าเรียนด้วยความละเอียดรอบคอบ ภิกษุนั้นย่อมไม่ได้สาระของพระธรรม เมื่อเขาถ่ายทอดพระธรรมแก่ผู้อื่นย่อมไม่พ้นไปจากทิฐิและความเห็นผิด เป็นอธรรมและอวินัย เป็นผลเสียแก่ชนทั้งหลาย เนื่องจากไม่ได้รับฟังพระธรรมที่ถูกต้องของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังที่พระองค์ตรัสว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลคนเดียว เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล ไม่เป็นความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความพินาศมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย

บุคคลคนเดียวคือใคร คือ บุคคลผู้เป็นมิฉาหาทิฐิ มีความเห็นวิปริต เขาทำให้คนเป็นอันมากออกจากลัทธิธรรมแล้ว ให้ตั้งอยู่ในอสังฆธรรม

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลคนเดียวนี้แล เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลไม่เป็นความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความพินาศ

¹³² พระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ บุรุษเปล่าเรียนธรรม

¹³³ ปรียัติมี ๓ คือ อลคัททปรียัติ นิตรณปรียัติ ภณชาคาริกปรียัติ บรรดาปรียัติทั้ง ๓ นั้น ภิกษุใดเล่าเรียนพุทธวจนะ เหตุปรารถนาลาภสักการะว่า เราจักได้จีวรเป็นต้นหรือคนทั้งหลาย จักรู้จักเราในท่ามกลางบริษัท ๔ อย่างนี้ ปรียัตินั้นของภิกษุนั้น ชื่อว่าอลคัททปรียัติ จจริงอยู่ การไม่เล่าเรียนพุทธวจนะ แล้วนอนหลับเสีย ยิ่งดีกว่าการเล่าเรียนอย่างนี้ ส่วนภิกษุใดเล่าเรียนด้วยคิดว่า เล่าเรียนพุทธวจนะ บาเพญศีลในฐานะที่ศีลมาถึงเข้า ให้ถือเอาห้องสมาธิในฐานะที่สมาธิมาถึงเข้า เริ่มตั้งวิปัสสนาในฐานะที่วิปัสสนามาถึงเข้า ทำมรรคให้เกิด ทำให้แจ้งผลในฐานะที่มรรคผลมาแล้ว ปรียัตินั้นของภิกษุนั้น ชื่อว่านิตรณปรียัติ ปรียัติของพระชินาสพ ชื่อว่าภณชาคาริกปรียัติ (อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ โอปมมวรรค อลคัททูปมสูตร ว่าด้วยข้ออุปมาด้วยอสรพิษ)

มิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทพยดาและมนุษย์ทั้งหลายฯ”¹³⁴

เมื่อขาดการศึกษาพระธรรมวินัยที่ถูกต้อง การกล่าวธรรมย่อมเป็น
อธรรมและอวินัย หรืออีกนัยหนึ่งคือ ธรรมวินัยที่กล่าวไว้ชั่ว ดังที่ตรัสว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ผู้ที่ชักชวนเข้าในธรรมวินัยที่กล่าวไว้ชั่ว ๑ ผู้ที่ถูก
ชักชวนแล้วปฏิบัติเพื่อความเป็นอย่างนั้น ๑ คนทั้งหมดนั้นย่อมประสบกรรม
มิใช่บุญเป็นอันมาก ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะธรรมท่านกล่าวไว้ชั่ว ฯ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ผู้ที่ปรารภความเพียรในธรรมวินัยที่กล่าวไว้ชั่ว
ย่อมอยู่เป็นทุกข์ ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะธรรมท่านกล่าวไว้ชั่ว ฯ”¹³⁵

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงภิกษุผู้ไม่ใคร่ต่อการศึกษา ไม่สรรเสริญ
การสมาทานการศึกษา เขาย่อมจะไม่ชักชวนภิกษุอื่น ๆ ให้ใคร่ต่อการศึกษา
และไม่แสดงคุณที่มีจริงเป็นจริงของภิกษุรูปอื่น ๆ ที่ใคร่ต่อการศึกษาตามกาล
พระพุทธองค์ไม่สรรเสริญภิกษุประเภทนี้ เพราะภิกษุอื่น ๆ จะพึงคบหาภิกษุ
เหล่านี้โดยเห็นว่า พระศาสดาสรรเสริญเขา ภิกษุพวกที่คบหาภิกษุนั้น พึงถือ
เอาภิกษุนั้นเป็นแบบอย่าง ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อทุกข์แก่เขา
ทั้งหลาย สิ้นกาลนาน¹³⁶ ไม่ใคร่ที่จะศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์

นอกจากนั้นภิกษุที่มีอายุมากก็มีไช้จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นเสมอไป
หากไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยมาแล้วอย่างถูกต้อง ก็ไม่อาจเป็นผู้แสดงธรรม
ที่ถูกต้องของพระพุทธองค์ได้ ดังที่ทรงแสดงว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความปริวิตกนี้ได้มีแก่เราว่า ท่านเหล่านี้ย่อมไม่รู้
ซึ่งเถระ หรือธรรมอันกระทำให้เป็นเถระ ถ้าแม้บุคคลผู้เฒ่ามีอายุ ๘๐ ปี ๙๐ ปี
หรือ ๑๐๐ ปี แต่เกิดมา แต่เขามีปรกติพูดในกาลไม่สมควร พูดไม่จริง พูดไม่

¹³⁴ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต

¹³⁵ เรื่องเดียวกัน

¹³⁶ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ปังกาสสูตร

เป็นประโยชน์ พุดไม่เป็นธรรม พุดไม่เป็นวินัย กล่าววาทะที่ไม่ควรจดจำไว้ ไม่มีหลักฐาน ไม่มีขอบเขต ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ โดยกาลไม่ควร เขาย่อมถึงซึ่งกาลนั้นว่าเป็นเถระผู้เลาโดยแท้¹³⁷

ภิกษุแม้จะมีความเป็นเถระ แต่ความเป็นเถระมีทั้งชาติเถระ คือ ภิกษุที่บวชมานาน สมมติเถระ คือ ภิกษุที่บวชตอนแก่ เเถระทั้งสองนี้ หากไม่มีความเห็นที่ถูกต้อง คือ ไม่เป็นสัมมาทิฐิ ย่อมนำความเห็นผิดมาให้แก่ผู้ที่ฟังความเห็นนั้นของเขา ทำให้พระสัทธรรมเสื่อมไปจากความเข้าใจที่แท้จริงได้ พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เถระประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อไม่เกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช้สุขแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช้ประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ธรรม ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. เป็นรัตตัญญู บวชมานาน

๒. เป็นผู้มิชื่อเสียง มียศ มีบริวารมาก ปรากฏแก่พวกคฤหัสถ์และบรรพชิต

๓. เป็นผู้ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร

๔. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สังสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังมากซึ่งธรรมทั้งหลาย ที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิบริบูรณ์ครบถ้วน แล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดดีด้วยทิลี

๕. เป็นมิจฉาทิฐิ มีความเห็นวิปริต บุคคลนั้นทำให้คนหมู่มากออกจากสัทธรรมให้ตั้งอยู่ในอสังขธรรมคนหมู่มากพากันตามอย่างเธอด้วยคิดว่า ‘เป็นภิกษุเถระ เป็นรัตตัญญู บวชมานาน’ บ้าง ‘เป็นภิกษุเถระ มีชื่อเสียง

¹³⁷ พระสุตตันตปิฎก อังคตตรนิกาย จตุกกนิบาต อรุณาสุตต

มียศ มีบริวารมาก ปรากฏแก่พวกคฤหัสถ์และบรรพชิต’ บ้าง ‘เป็นภิกษุเถระ ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร’ บ้าง ‘เป็นภิกษุเถระ เป็นพหูสูตรทรงสูตระ สังสมสูตระ’ บ้าง

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เถระประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อไม่เกื้อกูลประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช่สุขแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช่ประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ¹³⁸

การไม่เกื้อกูลประโยชน์แก่คนหมู่มาก ไม่ใช่สุขแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ใช่ประโยชน์แก่คนหมู่มาก ทรงมุ่งถึงประโยชน์อันสูงสุดคือการได้เกิดความเข้าใจ ที่ถูกต้องอันเป็นปัญญาที่เห็นตามความเป็นจริงในสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญบารมีมานานแสนนานเพื่อนำความรู้อันเป็นอริยสัจธรรมนี้มาสั่งสอนเหล่าชนหมู่มากทั้งหลาย เมื่อบุคคลผู้ที่อ้างว่าเป็นเถระมากไปด้วยอายุ ชื่อเสียง ลาภยศ ปัจจัย แม้กระทั่งความรู้ปัญหะในธรรมเป็นแม้กระทั่งพหูสูตร แต่ถ้าไม่มีความเห็นถูกเป็นสัมมาทิฐิแล้ว ย่อมนำพาชนทั้งหลายออกไปห่างจากพระธรรมวินัยที่ถูกต้อง โดยชนทั้งหลายต่างเชื่อต่างศรัทธาในความเป็นผู้มีอายุ มีชื่อเสียง เกียรติยศ และลาภสักการะทั้งหลาย โดยไม่ได้คิดไม่ได้ไตร่ตรองเลย ว่า สิ่งที่คุณคนนั้นกล่าวเป็นธรรมแท้จริงหรือไม่ หรือเป็นสัทธรรมบัญญัติที่เกิดจากความเห็นผิดของตน

ในยุคปัจจุบันจะเห็นความจริงเหล่านี้ได้ชัดเจน โดยภิกษุที่บวชมานาน มียศศักดิ์ มีชื่อเสียง มีลาภสักการะ แม้จะมีความรู้ได้เปรียญธรรมต่าง ๆ ผู้คนต่างเคารพนับถือเชื่อฟังในคำของภิกษุเหล่านี้ ไม่ว่าจะกล่าวอะไรก็เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่มิได้ไตร่ตรองและพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนว่า พระธรรมวินัยกล่าวเรื่องนี้ไว้อย่างไร ถูกต้องเป็นเหตุเป็นผลหรือไม่

¹³⁸ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต เถรสูตร

พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องของการที่บุคคลแสดงธรรมที่ไม่ถูกต้อง เป็นตัวอย่างให้พิจารณาหลายเรื่อง ทรงแสดงเรื่องของคนตาบอดมองไม่เห็น มีชายคนหนึ่งเอาผ้าเนื้อหยาบเปื้อนน้ำมันมาลงว่า เป็นผ้าผืนขาวผ่องงดงาม ยิ่งนัก ไม่สกปรก สะอาดสะอาด เขาให้ผ้านั้นแก่คนตาบอด คนตาบอด ย่อมไม่รู้ความ ต่อเมื่อแพทย์รักษาตาให้ดีแล้วจึงเห็นด้วยตนเองว่า ผ้ดังกล่าว เป็นผ้าเนื้อหยาบเปื้อนน้ำมัน เขาถูกบุรุษดังกล่าวล่อลวงให้หลงผิดด้วยผ้า ดังกล่าวแล้ว¹³⁹

พระพุทธองค์ทรงแสดงว่าอัญญเดียรฉิยเป็นคุณคนตาบอด ไม่มีจักขุ ไม่รู้จักประโยชน์ ไม่รู้จักความพินาศมิใช่ประโยชน์ ไม่รู้จักธรรม ไม่รู้จักสภาพมิใช่ธรรม จึงเถียงกันโดยไม่เกิดประโยชน์ เหมือนคนตาบอดคลำช้าง ย่อมบอกลักษณะของช้างแต่ในส่วนที่ตนคลำว่าเป็นเช่นนั้นเช่นนั้น ลักษณะเหมือน สิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่อาจบอกลักษณะของช้างได้อย่างแท้จริง เพราะไม่เห็นจริงไม่รู้จริง ชักพาให้คนอื่นเห็นผิดไปด้วย¹⁴⁰

พระสัทธรรมปิฎก

พระพุทธองค์ตรัสเรื่องที่พระธรรมวินัยของพระองค์จะถูกดัดแปลง แก้ไขให้เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต จึงทรงแสดงต้นเหตุไว้ เมื่อครั้งที่ท่าน พระมหากัสสปะกราบทูลถามพระพุทธองค์ว่า เมื่อก่อนสิกขาบทมีน้อย และภิกษุ ตั้งอยู่ในพระอรหัตผลมีมาก แต่บัดนี้สิกขาบทมีมาก และภิกษุตั้งอยู่ใน พระอรหัตผลมีน้อย เหตุอันนี้เป็นไปด้วยเหตุผลใด พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ดูกร กัสสปะ ชื่อนั้นเป็นอย่างนี้ คือ เมื่อหมู่สัตว์เลวลง พระสัทธรรม กำลังเลือนหายไป สิกขาบทจึงมีมากขึ้น ภิกษุที่ตั้งอยู่ในพระอรหัตผลจึงน้อยลง

¹³⁹ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ มัคคัณตียสูตร

¹⁴⁰ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิติวุตตกะ-สุตตนิบาต กิรสูตร

สัทธรรมปฏิรูปยังไม่เกิดขึ้นในโลกตราบใด ตราบนั้นพระสัทธรรมก็ยังไม่เลือนหายไป และสัทธรรมปฏิรูปเกิดขึ้นในโลกเมื่อใด เมื่อนั้นพระสัทธรรมจึงเลือนหายไป

ทองเทียมยังไม่เกิดขึ้นในโลก ตราบใด ตราบนั้นทองคำธรรมชาติก็ยังไม่หายไป และเมื่อทองเทียมเกิดขึ้น ทองคำธรรมชาติจึงหายไป ฉนใด

พระสัทธรรมกัณณนั้น สัทธรรมปฏิรูปยังไม่เกิดขึ้นในโลกตราบใด ตราบนั้นพระสัทธรรมก็ยังไม่เลือนหายไป เมื่อสัทธรรมปฏิรูปเกิดขึ้นเมื่อใด เมื่อนั้นพระสัทธรรมจึงเลือนหายไป” ¹⁴¹

ทรงแสดงให้เห็นว่า เมื่อยังไม่มีพระสัทธรรมเทียม พระสัทธรรมแท้ก็จะมั่นคงดำรงอยู่ แต่เมื่อใดที่พระสัทธรรมเทียมเกิดขึ้น เมื่อนั้นถึงเวลาที่พระสัทธรรมแท้เริ่มเสื่อมเลือนหายไปทุกทีทุกที

พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นชัดเจนว่า สิ่งที่ทำให้พระสัทธรรมเลือนหายไปนั้นไม่ใช่ใครที่ไหน แต่เป็นพุทธบริษัทในพระศาสนานี้เองที่ทำให้พระสัทธรรมเสื่อมสูญ ด้วยการไม่เคารพยำเกรงในพระรัตนตรัย ไม่ศึกษาพระธรรมวินัยด้วยความเคารพ ไม่เคารพในสมาธิตามคำของพระพุทธองค์ตามลำดับ แต่กลับคิดสมาธิตามแนวต่าง ๆ ใหม่ ทำให้สมาธิเป็นเรื่องง่ายและใช้ประโยชน์ทางโลก จึงกลายเป็นสัทธรรมปฏิรูป เป็นมิจฉาสมาธิเนื่องจากมิใช่สมาธิประกอบด้วยปัญญาที่เป็นปัจจัยในการละคลายกิเลสอภิสกฺข พระพุทธองค์ตรัสว่า

“ดูกร กัสสปะ ธาตุดินยังพระสัทธรรมให้เลือนหายไปไม่ได้ ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ก็ยังพระสัทธรรมให้เลือนหายไปไม่ได้ ที่แท้โมฆบุรุษในโลกนี้ต่างหาก เกิดขึ้นมาก็ทำให้พระสัทธรรมเลือนหายไป เปรียบเหมือนเรือจะอับปางก็เพราะต้นหนเท่านั้น พระสัทธรรมยังไม่เลือนหายไปด้วยประการฉะนี้”

¹⁴¹ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค สัทธรรมปฏิรูปกสูตร

ดูกร กัสสปะ เหตุฝ่ายต่ำ ๕ ประการเหล่านี้ ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความพ้นเพื่อน เพื่อความเลือนหายแห่งพระสัทธรรม เหตุฝ่ายต่ำ ๕ ประการเป็นไฉน คือ ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ ไม่เคารพยำเกรงในพระศาสดา ๑ ในพระธรรม ๑ ในพระสงฆ์ ๑ ในสิกขา ๑ ในสมาธิ ๑ เหตุฝ่ายต่ำ ๕ ประการเหล่านี้แล ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความพ้นเพื่อน เพื่อความเลือนหายแห่งพระสัทธรรมฯ”

เนื่องจากทรงเห็นเหตุการณ์ในอนาคต พระผู้มีพระภาคจึงตรัสเรื่องพระสัทธรรมเลือนหายและเสื่อมสูญไว้ให้พุทธบริษัททั้งหลายได้พิจารณา โดยเหตุสำคัญ คือ การขาดความเคารพอย่างแท้จริงของพุทธบริษัทในพระรัตนตรัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เคารพพระธรรมวินัย ไม่ศึกษาเล่าเรียนให้เกิดปัญญาความเข้าใจตามลำดับ ทำให้ชาวพุทธส่วนใหญ่ทำสิ่งที่ผิด ไม่ใช่พระธรรมวินัย แต่เป็นของเทียม เป็นสัทธรรมปฏิรูป ตามเรื่องสำคัญที่กล่าวไปแล้วคือการปฏิบัติ การทำสมาธิ ที่เป็นที่ยกย่องในสำนักปฏิบัติทั้งหลาย อันเกิดจากอาจารย์ยุคหลังที่นิยมเผยแพร่และเป็นผู้นำเรื่องเหล่านี้ จึงเปรียบเสมือนต้นหนเรือที่ไม่ฉลาด นำเรือไปสู่การอัปปางในที่สุด เรื่องนี้จึงเป็นเหตุสำคัญของการทำให้เกิดวิกฤติพระพุทธศาสนาในที่สุด

สำนักปฏิบัติทำลายพระพุทธศาสนา

ตัวอย่างสำคัญเรื่องหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงสัทธรรมปฏิรูป เกิดจากความเห็นผิดเป็นมิจฉาทิฐิ เป็นการกล่าวดูสิ่ง que พระพุทธองค์มิได้ทรงแสดง มิได้ตรัสไว้ ว่าพระพุทธองค์ทรงแสดงหรือตรัสไว้¹⁴²

¹⁴² พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก์

สำนักปฏิบัติ ไม่มีในสมัยพุทธกาล มีแต่สำนักของพระสมณะเชื้อสาย ศากยบุตร¹⁴³ สำนักของภิกษุ¹⁴⁴ สำนักภิกษุวิกลจริต¹⁴⁵ สำนักภิกษุนานาสังวาสก์ สำนักภิกษุผู้อยู่เสมาต่างกัน¹⁴⁶ เป็นต้น ตามพระธรรมวินัยไม่มีสำนักปฏิบัติ

คำว่า “สำนัก” หมายถึงที่อยู่หรือที่อาศัยของบุคคล ในอดีตกาล พระสารีบุตรหรือพระโมคคัลลานะท่านพำนักอยู่ที่ใด ที่นั้นก็เป็นสำนักของท่าน ไม่มีการจัดเป็นสำนักเป็นสถานที่เพื่อรวบรวมคนให้เป็นหมู่คณะเพื่อที่จะให้มา ปฏิบัติธรรมเหมือนสมัยนี้

การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมเกิดขึ้นจากอาจารย์ยุคหลังที่มีความเห็นว่าการปฏิบัติคือส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของพุทธศาสนา และต้องเน้นเรื่องการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจน แต่มีได้ไตร่ตรองคำของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงในเรื่องของการศึกษาพระธรรมวินัยว่า ต้องเป็นไปตามลำดับ ตั้งแต่ปริยัติการ ฟังการศึกษาพระธรรมวินัยให้รอบรู้เพื่อให้เกิดปัญญาเป็น **สุตมยปัญญา** ก่อนเมื่อพิจารณาไตร่ตรองเข้าใจสภาพธรรมด้วยปัญญาที่สะสมจากการฟังการศึกษานั้นเป็น **จินตามยปัญญา** ความเข้าใจรอบรู้อย่างมั่นคงเป็นสัจจญาณ เป็นปัจจัยให้ปัญญากระทำกิจญาณ คือ สติเกิดขึ้นระลึกรู้เฉพาะลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏพร้อมกับปัญญา เป็นปฏิบัติธรรม จนกว่าจะแทงตลอดความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ที่กำลังปรากฏเป็นวิปัสสนาญาณตามลำดับการอบรมเจริญปัญญาทั้งหมดเพื่อรู้แจ้งความจริงของธรรมถึงการดับกิเลสเป็นพระอริยบุคคลนั้นเป็นปฏิเวธธรรม ทั้งหมดนี้เป็น **ภาวนามยปัญญา**

การศึกษาเพื่อเข้าใจธรรมโดยลำดับนี้เปรียบดั่งว่า การสร้างปราสาท ย่อมปรากฏมีการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ การปฏิบัติโดยลำดับ

¹⁴³ พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๑ อภยวราณวาร

¹⁴⁴ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต อวฺกขชิตาสุตฺต

¹⁴⁵ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค ภาค ๑ ลักษณะสิกขาที่ไม่เป็นอันบอกคิน

¹⁴⁶ พระวินัยปิฎก ปวิวาร การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรมอีกนัยหนึ่ง

คือ เริ่มจากโครงร่างของบันไดขั้นล่าง พวกพราหมณ์ก็มีการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ การปฏิบัติโดยลำดับ คือ ในเรื่องการเล่าเรียนก่อน พวกนักบวชก็มีการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ การปฏิบัติโดยลำดับ คือ ในเรื่องใช้อาวุธ นักค่านวณก็มีการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ การปฏิบัติโดยลำดับ คือ ในเรื่องนับจำนวนตั้งแต่หนึ่ง สอง สาม ไป พระธรรมวินัยก็เช่นกัน มีการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ การปฏิบัติโดยลำดับ เปรียบเหมือนคนฝึกม้าผู้ฉลาด ได้ม้าอาชาไนยตัวงามแล้ว เริ่มต้นให้ทำสิ่งควรให้ทำในบังเหียน ต่อไปจึงให้ทำสิ่งที่ควรให้ทำยิ่งๆ ขึ้นไป ฉะนั้น พระธรรมวินัยย่อมมีการศึกษาโดยลำดับ การกระทำโดยลำดับ การปฏิบัติโดยลำดับ โดยสมนาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายให้เห็นภัยในโทษแม้เพียงเล็กน้อยด้วยการสำรวมระวังไปตามลำดับ¹⁴⁷

ความเจริญขึ้นของปัญญาย่อมเป็นไปตามลำดับไม่มีการก้าวกระโดด เปรียบเหมือนฝั่งทะเลที่ต้องลาดลุ่มลึกลงจากชายฝั่งไปตามลำดับ ไม่มีลี้กโกรกชันลงไปทันที ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงความอัศจรรย์ของการศึกษาพระธรรมวินัยไว้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ในธรรมวินัยนี้ มีธรรมที่นำอัครรรยอันไม่เคยมีมา ๘ ประการ ที่ภิกษุทั้งหลายเห็นแล้วๆ ย่อมอมิภรมย์ ธรรม ๘ ประการเป็นไฉน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาสมุทรลาด ลุ่ม ลีกลงไปโดยลำดับ หาได้โกรกชันเหมือนเหวไม่ ฉะนั้น ในธรรมวินัยนี้ ก็ฉะนั้นเหมือนกัน มีการศึกษาไปตามลำดับ มีการกระทำไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ มิใช่ว่าจะมีการบรรลุอรหัตผลโดยตรง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ข้อที่ในธรรมวินัยนี้ มีการศึกษาไปตามลำดับ มีการกระทำไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ มิใช่ว่าจะมีการบรรลุ

¹⁴⁷ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ คณกโมคคัลลานสูตร

อรหัตผลโดยตรง

นี่เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์อันไม่เคยมีมาประการที่ ๑ ในธรรมวินัยนี้
ที่ภิกษุทั้งหลายเห็นแล้วๆ จึงอภิมมยอยู่”¹⁴⁸

พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบการสร้างปราสาทซึ่งต้องวางก่ออิฐจากฐาน
ทีละก้อนก่อนขึ้นไป เริ่มจากพื้นบันไดขั้นแรก ปราสาท ๗ ชั้นไม่อาจสร้างได้
เพียงวันเดียว แต่ปรากฏการกระทำโดยลำดับ เริ่มแต่การแผ้วถางพื้นที่ แล้วยก
ตั้งเสา จนกระทั่งเขียนภาพจิตรกรรมในปราสาทนั้น¹⁴⁹ ฉะนั้น การปฏิบัติจึง
เป็นไปไม่ได้หากขาดความเข้าใจรอบรู้ในขั้นปริยัติ คือ การฟังการศึกษาจนเป็น
สัจญาณก็เช่นกันฉะนั้น

คำว่า “ปฏิบัติธรรม” ตามพระบาลี คือ พระพุทฺธพจน์ นั้น หมายถึง
การถึงเฉพาะซึ่งสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นปฏิบัติ
สัทธรรมที่จะเกิดขึ้นด้วยปัจจัยของปริยัติสัทธรรม หากความรอบรู้ในปริยัติ
ไม่เกิดขึ้นเป็น สัจญาณ ธรรมชั้นปฏิบัติย่อมไม่มีทางเกิดขึ้นเป็น กิจญาณ และ
ไม่มีทางที่ปฏิเวธสัทธรรม ซึ่งเป็นกตญาณ คือ การรู้แจ้งแทงตลอดอริยสัจธรรม
จะเกิดขึ้นได้เลย¹⁵⁰

ดังนั้น สำนักปฏิบัติ ที่ชักนำให้พากันมากระทำบางสิ่งบางอย่าง อ้างว่า
เป็นการปฏิบัติธรรม เช่น นั่งสมาธิ เดินจงกรมฯ ตามที่อาจารย์ยุคหลังนิยม
ประยุกต์มาใช้สอน จึงมิใช่การเจริญความรู้ความเข้าใจตามลำดับตามพระธรรม
วินัย แต่ชนทั้งหลายกลับนิยมชมชอบ เพราะไม่รู้จึงละทิ้งการศึกษาพระธรรม
ให้เข้าใจไปตามลำดับ ไปทำสิ่งซึ่งเป็นสัทธรรมปฏิรูป เป็นการกล่าวดูสิ่งที่มีได้
ทรงแสดงไว้ประการหนึ่ง

¹⁴⁸ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตก-อฏฺฐก-นวกนิบาต อุโปสถสูตร

¹⁴⁹ อรรถกถา มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ เทวทหรรค คณกโมคคัลลานสูตร

¹⁵⁰ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง การที่สำนักปฏิบัติทั้งหลายแนะนำให้ผู้ปฏิบัติกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยบางครั้งยกข้อความในพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงบุคคลต่าง ๆ ปฏิบัติธรรม ปฏิบัติกรรมฐาน ไปสู่ป่า ไปสู่โคนไม้ ไปสู่เรือนว่าง ๆ โดยไม่แสดงให้ได้เข้าใจถูกต้องว่า บุคคลทั้งหลายนั้นหาไม่ได้อยู่ไม่ เป็นแต่สมมติบัญญัติ การไม่อธิบายให้เข้าใจธรรมจึงเป็นการกล่าวดูพระพุทธรูป

“เป็นการแสดงพระสูตรตันตะที่มีอรรถเงาพื้งนำไปว่า พระสูตรตันตะมีอรรถนำไปแล้ว”¹⁵¹

มีข้อความที่อธิบายไว้อย่างละเอียดให้เข้าใจได้ว่า ในพระสูตรทั้งหลายที่แสดงบุคคลนั้น ความจริงแล้วไม่มีสัตว์บุคคลโดยปรมาตม¹⁵² มีแต่สภาวะธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นด้วยเหตุด้วยปัจจัยเท่านั้น การไม่อธิบายพระพุทธรูปให้เห็นว่าไม่มีสัตว์บุคคลตัวตนจริง ๆ จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดหลงผิด

สำนักปฏิบัติจึงแสดงการปฏิบัติด้วยความเป็นตัวตนจากต้นหา ทิฐิและมานะ เพราะมิได้เริ่มแสดงให้เห็นความเป็นปรมาตมและความเป็นอนัตตาให้เข้าใจชัดเจน แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อเรา เป็นการปฏิบัติของเรา เป็นการปฏิบัติด้วยความเป็นตัวเป็นตนของเรา จึงเป็นเครื่องเน้นซ้ำ¹⁵³ ไม่อาจละคลายกิเลสออกสู่ได้อย่างแท้จริง ตรงกันข้ามกับอรรถกถาจารย์ที่ท่านแสดงไว้ว่า

“ทุกขนั้นแหละมียู่ แต่ผู้เป็นทุกขหาไม่,
การกระทำมียู่ แต่ผู้ทำหาไม่,
นิพพานมียู่ แต่คนผู้นิพพานไม่มี,
ทางก็มีอยู่ แต่ผู้เดินทางไม่มี”¹⁵⁴

¹⁵¹ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก์

¹⁵² พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ปฐมปัณณาสก์ พาลวรรคที่ ๓

¹⁵³ พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ ว่าด้วยธรรมเครื่องเน้นซ้ำ

¹⁵⁴ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาคปัญญา ปริเฉท ๑๖ อินทริยสังจนิเทศ

ดังนั้น สำนักปฏิบัติจึงเป็นสัทธรรมปฏิรูปซึ่งทำลายพระธรรมคำสอน
ของพระพุทธองค์ และทำลายพระพุทธศาสนา

วิกฤติสมาธิ

ความหมายของ “สมาธิ” ตามพระธรรมวินัย หมายถึง ความตั้งมั่น
ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์ใดของนามธรรมซึ่งเป็นเจตสิกประเภทหนึ่งที่ประกอบ
กับจิต สมาธิจึงเกิดขึ้นกับจิตทุกขณะ และย่อมเกิดขึ้นได้กับจิตที่เป็นกุศล
ก็ได้ เป็นอกุศลก็ได้

การเจริญสมาธิตามพระธรรมวินัยที่เป็นการเจริญสมถภาวนานั้น
เป็นการเจริญความสงบจากกิเลสด้วยปัญญาที่เข้าใจความต่างของจิตที่เป็น
กุศลและอกุศล เป็น*กุศลสมาธิ*¹⁵⁵ การเจริญสมถภาวนานี้ ต้องมีปัญญาเห็นโทษ
ของกิเลสซึ่งเนื่องกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และมีความเข้าใจถูกในการ
อบรมเจริญปัญญาขึ้นสมถภาวนาจึงจะสามารถอบรมเจริญสมถภาวนาได้
การเจริญสมถภาวนาเป็นปัญญาที่ระงับสภาพธรรมที่เป็นอกุศลได้ชั่วคราว
แต่หากไม่เข้าใจเรื่องการเจริญสมถภาวนาและไม่มีปัญญาแล้ว ก็ทำให้หลงไป
ทำสิ่งที่ผิดและไม่ใช่นิสมถกรรมฐานตามพระธรรมวินัย

การทำสมาธิในปัจจุบันเป็นไปตามอาจารย์ยุคหลัง ที่เข้าใจกันเอาเอง
ว่าสมาธิต้องมีการปฏิบัติด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง จึงวางกฎเกณฑ์และแนวทาง
ขึ้นหลายวิธี มีทั้งการกำหนดลมหายใจ เข้าออก การพิจารณาอาการทางกาย
ต่างๆ การภาวนาด้วยคำต่างๆ เพื่อให้เกิดความตั้งมั่นของจิต เพราะเข้าใจผิด
ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสมถภาวนา

เมื่อไม่เข้าใจสภาพธรรมที่เป็นกุศลจิตและอกุศลจิต จึงมีความตั้งใจผิด
และทำสมาธิด้วยความไม่รู้ จึงเป็น*มิชฌาสมาธิ*¹⁵⁶ ไม่ใช่สัมมาสมาธิที่เกิดกับกุศลจิต

¹⁵⁵ พระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ มหาจิตตารีสกสูตร

¹⁵⁶ พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ อกุศลธรรม

ที่ประกอบด้วยปัญญา ซึ่งเป็นสมาธิที่เป็นสมถภาวนาถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัย

ปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีการโฆษณาชวนเชื่อเรื่องสมาธิกันอย่างมากมาย แนะนำสั่งสอนกันหลากหลายวิธี ปะปนสับสนกันไปหมด ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีตามศาสนาต่าง ๆ หรือตามวิทยาศาสตร์ แม้ในต่างประเทศก็มีข่าวว่า มีการจัดให้เด็กในโรงเรียน หรือพนักงานในหน่วยงานต่าง ๆ นั่งสมาธิกันอย่างแพร่หลาย และมีการเผยแพร่ทั่วไปว่า ศาสนาพุทธคือการสอนนั่งสมาธิ เพื่อทำให้ดูน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น นั่นทำให้เกิดความสับสนหลงผิดเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพระธรรมวินัยมิได้สรรเสริญมิจฉาสมาธิที่ปุถุชนทั้งหลายนิยมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางโลก

สมาธิในพระพุทธศาสนาแตกต่างไปจากมิจฉาสมาธิดังกล่าวเป็นอย่างมาก เมื่อคนส่วนใหญ่สนใจมิจฉาสมาธิที่เป็นที่นิยมกัน จะทำให้ละเลยความสนใจที่จะเข้าใจว่าสมาธิในพระธรรมวินัยเป็นอย่างไร และไม่เห็นคุณค่าเนื่องจากเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งและยาก เมื่อไม่เข้าใจหรือมีปัญหาไม่เพียงพอก็จะทำมิจฉาสมาธิเหล่านั้น และคิดว่าเป็นการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้พระธรรมวินัยที่แท้จริงลบเลือนไป เป็นวิกฤตสมาธิจริงๆ

รู้จักว่าปฏิบัติผิดจึงจะปฏิบัติถูก

อรรถกถาจารย์ท่านอธิบายเรื่องการปฏิบัติผิดว่า

“บทว่า มิจฉาปฏิบัติ คือ ไม่ปฏิบัติตามเป็นจริง”¹⁵⁷

การปฏิบัติผิดทำให้ละเลยการสะสมปัญญาจากการฟังการศึกษา ละเลยพระปริยัติธรรม สำนักปฏิบัติจึงบันทึกพระธรรมวินัยอันเป็นคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

¹⁵⁷ อรรถกถา สังยุตตนิกาย มหาวรรค มัคคสังยุตต์ ปฏิบัติวรรคที่ ๔ ปฏิบัติสูตร

ข้อความในกัฎฐกัมมัฏฐาน พระพุทธองค์ทรงแสดงการตั้งอยู่ในอิริยาบถ
ไว้ว่า

“การตั้งอยู่หรือหัตถผล ด้วยการไปครั้งแรกเท่านั้นหาไม่ได้ แต่ย่อมมีได้
ด้วยการศึกษาโดยลำดับ ด้วยการกระทำโดยลำดับ ด้วยการปฏิบัติโดยลำดับ
ภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรในธรรมวินัยนี้ เกิดศรัทธาแล้ว ย่อมเข้าไปใกล้ เมื่อ
เข้าไปใกล้ ย่อมนั่งใกล้ เมื่อนั่งใกล้ ย่อมเจียโลตลง เมื่อเจียโลตลงแล้ว ย่อมฟัง
ธรรม ครั้นฟังธรรม ย่อมทรงธรรมไว้ ย่อมพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรง
ไว้แล้ว เมื่อพิจารณาเนื้อความอยู่ ธรรมทั้งหลายย่อมทนได้ซึ่งความพินิจ เมื่อ
ธรรมทนความพินิจได้อยู่ ฉันทะย่อมเกิด เมื่อเกิดฉันทะแล้ว ย่อมอุตสาหะ ครั้น
อุตสาหะแล้ว ย่อมไตร่ตรอง ครั้นไตร่ตรองแล้ว ย่อมตั้งความเพียร เมื่อตั้งความ
เพียร ย่อมทำให้แจ้งชัดซึ่งบรมสัจจะด้วยกาย และย่อมแทงตลอดเห็นแจ้งบรม
สัจจะนั้น ด้วยปัญญา”

และทรงแสดงไว้ด้วยว่า หากไม่เป็นไปตามลำดับข้างต้นแล้ว

“เธอทั้งหลายย่อมเป็นผู้ปฏิบัติพลาด ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติผิด ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย โมฆบุรุษเหล่านี้ ได้หลีกไปจากธรรมวินัยนี้ ไกลเพียงไร”

ตามพระพุทธพจน์ข้างต้น แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การที่จะเข้าใจ
พระธรรมวินัยอันนำมาสู่การรู้แจ้งความจริงอันเป็นสัจธรรมจนกระทั่งถึงที่สุด
แห่งทุกข์ ด้วยการสำเร็จหรือหัตถผลอันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรง
แสดงคำสอนไว้ทั้งหมดนั้น ต้องเป็นไปตามลำดับ ตั้งแต่การฟังธรรม พิจารณา
ไตร่ตรอง จนกระทั่งปัญญากระทำให้แจ้งชัดในสัจธรรม และแทงตลอดใน
สัจธรรมนั้นด้วยปัญญาที่เป็นไปตามลำดับ การที่มีสำนักปฏิบัติไม่ใช่อารยธรรม
เจริญปัญญาตามลำดับ จึงนำไปสู่การปฏิบัติพลาด ปฏิบัติผิด หลีกไปจาก
พระธรรมวินัย ไกลแสนไกล

เมื่อเกิดสำนักปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น ๆ จึงเป็นวิกฤติที่ทำลายพระธรรมวินัย

ตามข้อความที่ปรากฏในพุทฺธิยปฏิปทาสูตร ดังนี้ ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราไม่สรรเสริญมิจฉาปฏิปทาของคฤหัสถ์หรือ
บรรพชิต คฤหัสถ์หรือบรรพชิตปฏิบัติผิดแล้ว ย่อมไม่ยังอายุธรรมอันเป็นกุศล
ให้สำเร็จ เพราะความปฏิบัติผิดเป็นเหตุ

ก็มีฉาปฏิปทาเป็นไฉน ความเห็นผิด ฯลฯ ความตั้งมั่นผิด นี้เรียกว่า
มิจฉาปฏิปทา

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราไม่สรรเสริญมิจฉาปฏิปทาของคฤหัสถ์หรือ
บรรพชิต คฤหัสถ์หรือบรรพชิตปฏิบัติผิดแล้ว ย่อมไม่ยังอายุธรรมอันเป็นกุศล
ให้สำเร็จ เพราะความปฏิบัติผิดเป็นเหตุ”

เมื่อภิกษุไม่ศึกษาพระธรรมวินัยด้วยความละเอียดรอบคอบ จึงเป็น
ต้นเหตุแห่งความเห็นผิดต่าง ๆ ตามมา เมื่อพากันบอกกล่าวสั่งสอนคฤหัสถ์
ก็นำไปสู่การประพจน์ผิดปฏิบัติผิด ไม่สามารถนำออกจากกิเลสอภิสมาสน์ทั้งหลาย
ได้เลย กล่าวได้ว่าชนเหล่านั้นต้องสูญเสียโอกาสที่ทำได้ยาก เมื่อยังมีพระสัทธรรม
ของพระพุทธองค์ปรากฏอยู่ แต่ไม่มีโอกาสที่จะได้เข้าใจถูกต้องตามพระธรรมวินัย
ที่ทรงพระมหากรุณาแสดงเพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก

เสื่อมจนวิกฤตตามพระพุทธพจน์

พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องความเสื่อมของพระธรรมวินัยหรือพระสัทธรรม
ไว้ในหลายพระสูตร ดังจะได้ยกเนื้อความที่สำคัญมาแสดงให้ชัดเจนว่า พระศาสนา
จะเสื่อมลง ไม่นั่นคง ด้วยเหตุผลใดบ้าง เป็นเรื่องที่พุทธบริษัทต้องตระหนัก
เป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้น ย่อมไม่มีทางที่จะรักษาและดำรงพระศาสนาไว้ได้เลย

พระพุทธองค์ทรงแสดงในกัมมิลลสูตร¹⁵⁸ เมื่อพระกัมมิลละได้เข้าไปเฝ้า

¹⁵⁸ พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต ปัญจมปณณาสก กัมมิลลวรรคที่หนึ่ง
กัมมิลลสูตร

พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วถวายบังคมแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอแลเป็นเหตุ เป็นปัจจัยเครื่องให้ พระสังฆธรรมไม่ดำรงอยู่นานในเมื่อพระตถาคตปรินิพพานแล้ว”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ดูกร กิมพิละ เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว
พวกภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้
เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในศาสดา
เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในธรรม
เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในสงฆ์
เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในสิกขา
เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงกันและกัน

ดูกร กิมพิละ นี่แลเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้พระสังฆธรรมไม่ดำรง
อยู่นาน ในเมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว”

ในอีกพระสูตรหนึ่งคือกิมมิลสูตร¹⁵⁹ พระพุทธองค์ก็ทรงแสดงเรื่องความ
เสื่อมของพระสังฆธรรมเช่นเดียวกัน โดยตรัสว่า

“ดูกร กิมมิละ เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว

ภิกษุภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ไม่เคารพ
ไม่ยำเกรง ... ในพระศาสดา ... ในธรรม ... ในสงฆ์ ... ในสิกขา ... ในสมาธิ ...
ในความไม่ประมาท ... ในปฏิสันถาร

ดูกร กิมมิละ นี่แลเป็นเหตุเป็นปัจจัย เครื่องให้สังฆธรรมไม่ตั้งอยู่นาน

---

¹⁵⁹ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต กิมมิลสูตร

ในเมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว ฯ”

นอกจากพระสูตรข้างต้นแล้ว พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องความเลื่อมของพระพุทธานุภาพไว้ในอีกพระสูตรหนึ่งคือ สัทธรรมสมโมสสูตรที่ ๑¹⁶⁰ ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเสื่อมสูญแห่งสัทธรรม

ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่ฟังธรรมโดยเคารพ ๑

ไม่เล่าเรียนธรรมโดยเคารพ ๑

ไม่ทรงจำธรรมโดยเคารพ ๑

ไม่ใคร่ครวญอรรถแห่งธรรมที่ทรงจำไว้โดยเคารพ ๑

รู้อรรถรู้ธรรมแล้วไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมโดยเคารพ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้แลย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเสื่อมสูญแห่งสัทธรรม ฯ”

และทรงแสดงเรื่องความเลื่อมของพระพุทธานุภาพไว้ในอีกพระสูตรหนึ่งคือ สัทธรรมสมโมสสูตรที่ ๒¹⁶¹ ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเสื่อมสูญแห่งสัทธรรม ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมไม่เล่าเรียนธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัปภุตธรรม เวทัลลสะ นี้เป็นธรรมข้อที่ ๑ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเสื่อมสูญแห่งสัทธรรม

¹⁶⁰ พระสูตรต้นตปิฎก อังคุดตรนิกาย ปัญจก-ฉกกนิบาต สัทธรรมสมโมสสูตร

¹⁶¹ เรื่องเดียวกัน

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่แสดงธรรมตามที่ได้ฟังมา ตามที่ได้เล่าเรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร นี่เป็นธรรมข้อที่ ๒ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้างเลื่อมใสแห่งสังฆธรรม

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่บอกธรรมตามที่ได้ฟังมา ตามที่ได้เล่าเรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร นี่เป็นธรรมข้อที่ ๓ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้างเลื่อมใสแห่งสังฆธรรม

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่ทำการสาธยายธรรมตามที่ได้ฟังมา ตามที่ได้เล่าเรียนมาแก่ผู้อื่นโดยพิสดาร นี่เป็นธรรมข้อที่ ๔ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้างเลื่อมใสแห่งสังฆธรรม

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่ตรีกตรองไม่เพ่งดูด้วยใจ ซึ่งธรรมตามที่ได้ฟังมา ตามที่ได้เล่าเรียนมาโดยพิสดาร นี่เป็นธรรมข้อที่ ๕ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้างเลื่อมใสแห่งสังฆธรรม

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้างเลื่อมใสแห่งสังฆธรรมฯ”

และทรงแสดงเรื่องความเสื่อมของพระพุทธศาสนาไว้ในอีกพระสูตรหนึ่ง คือ สังฆธรรมสัมโมสสูตรที่ ๓¹⁶² ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้างเลื่อมใสแห่งสังฆธรรม

ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ

ภิกษุทั้งหลาย ในธรรมวินัยนี้ ย่อมเล่าเรียนพระสูตรที่ทรงจำไว้ไม่ดี ด้วยบทและพยัญชนะที่ตั้งไว้ไม่ดี แม้อรรรถแห่งบทและพยัญชนะที่ตั้งไว้ไม่ดี ย่อมเป็นเนื้อความมีนัยไม่ดี นี่เป็นธรรมข้อที่ ๑ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบล้าง

---

¹⁶² เรื่องเดียวกัน

เลื่อมสฺสญแห่งสัทธรรม

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เป็นผู้ว่ายาก ประกอบด้วยธรรมกระทำ ให้เป็นผู้ว่ายาก เป็นผู้ไม่อดทน รับคำพร่ำสอนโดยไม่เคารพ นี่เป็นธรรมข้อที่ ๒ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเลื่อมสฺสญแห่งสัทธรรม

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ที่เป็นพหุสูตร มีการเล่าเรียนมาก ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ย่อมไม่บอกพระสูตรแก่ผู้อื่นโดยเคารพ เมื่อ ภิกษุเหล่านั้นล่องลับไปพระสูตรย่อมขาดเค้ามูล ไม่มีหลัก นี่เป็นธรรมข้อที่ ๓ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเลื่อมสฺสญแห่งสัทธรรม

อีกประการหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายผู้เฮอร์ะ เป็นผู้มักมาก มีความประพฤติ ย่อหย่อน เป็นหัวหน้าในการล่องละเมิด ทอดธุระในทางวิเวก ไม่ปรารภความ เพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังไม่บรรลु เพื่อทำให้แจ้งธรรม ที่ยังไม่ทำให้แจ้ง ประชุมชนรุ่นหลังย่อมถือเอาภิกษุเหล่านั้นเป็นตัวอย่าง ประชุมชน เหล่านั้นก็เป็นผู้มักมาก มีความประพฤติย่อหย่อน เป็นหัวหน้าในการล่องละเมิด ทอดธุระในทางวิเวก ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรม ที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยังไม่ทำให้แจ้ง นี่ เป็นธรรมข้อที่ ๔ ย่อม เป็นไปเพื่อความลบเลือนเลื่อมสฺสญแห่งสัทธรรม

อีกประการหนึ่ง สงฆ์เป็นผู้แตกกัน เมื่อสงฆ์แตกกันแล้ว ย่อมมีการ ด่ากันและกันปริภาษกันและกัน แข่งกันและกัน ทอดทิ้งกันและกัน ในเหตุการณ์ เช่นนั้น คนผู้ไม่เลื่อมใสย่อมไม่เลื่อมใส และคนบางพวกที่เลื่อมใสแล้วย่อม เห็นห่าง นี่เป็นธรรมข้อที่ ๕ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเลื่อมสฺสญแห่งสัทธรรม

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือน เลื่อมสฺสญแห่งสัทธรรมฯ”

จากพระสูตรสำคัญที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ข้างต้นนั้น ชี้ให้เห็นถึง ต้นตอของความเลื่อมของพระศาสนาอย่างชัดเจนที่เกิดจากพุทธบริษัททั้งสิ้น

โดยปัจจัยสำคัญคือ การที่พุทธบริษัทขาดความเคารพนับถือในพระรัตนตรัย ไม่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยด้วยความเคารพ ย่อหย่อนในการประพฤติปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย ปล่อยให้กิเลสอกุศลเข้าครอบงำ กระทำกิจทั้งหลายด้วยความหวังในลาภยศสรรเสริญ มีความแตกแยกซึ่งกันและกัน เมื่อสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ตลอดมา ก็ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงความเสื่อมของพระสัทธรรมและพระศาสนาไปได้เลย สมดังที่อรรถกถาท่านแสดงไว้ว่า

“เรื่ออยู่ในน้ำ บรรทุกสิ่งของย่อมอับปางฉ่นใด พระสัทธรรมย่อมไม่ อันตรธานไป เพราะเต็มด้วยปริยัติเป็นต้นฉ่นนั้น เพราะเมื่อปริยัติเสื่อม ปฏิบัติก็เสื่อม เมื่อปฏิบัติเสื่อม อธิคมก็เสื่อม เมื่อปฏิบัติยังบริบูรณ์อยู่ บุคคลผู้ทรงปริยัติก็ยังปฏิบัติให้บริบูรณ์ได้ ผู้ปฏิบัติให้บริบูรณ์ได้ก็ยังมีอธิคม (ปฏิบัติ) ให้บริบูรณ์ได้. ท่านแสดงว่า เมื่อปริยัติเป็นต้นเจริญอยู่ ศาสนาของเรายังเจริญเหมือนดวงจันทร์ส่องแสงอยู่ฉ่นนั้น”¹⁶³

หนทางเดียวที่จะออกจากวิกฤติ

เมื่อวิกฤติพระศาสนาเกิดจากพุทธบริษัทเป็นสำคัญ ทางแก้ทางเดียว ก็คือที่พุทธบริษัทแต่ละฝ่ายแต่ละคนนั่นเอง เมื่อความเสื่อมของพระศาสนา เกิดจากความไม่เคารพ ไม่นอบน้อม ไม่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมแก่พระธรรมวินัย ทางออกที่สำคัญคือ พุทธบริษัทต้องกลับมาพิจารณาไตร่ตรองถึงความสำคัญของพระพุทธานุศาสน์ว่า อยู่ที่พระธรรมวินัย เมื่อพระธรรมวินัยเป็นหัวใจของพระศาสนา และพระพุทธรองค์ ตรัสไว้ว่า พระธรรมวินัย เป็นพระศาสดาแทนพระองค์ เมื่อกาลล่วงผ่านไป จึงไม่มีทางอื่นที่จะดำรงพระพุทธานุศาสน์ไว้ได้ นอกจากการรักษาพระธรรมวินัย ไว้ให้มั่นคง

---

¹⁶³ อรรถกถา สังยุตตนิกาย นิทานวรรค กัสสปสังยุตต์ สัทธรรมปฏิรูปกสูตร

แม้ตามกฎหมายบ้านเมือง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐
ยังได้บัญญัติเรื่องพระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจนว่า

**มาตรา ๖๗ บัญญัติว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
และศาสนาอื่น**

ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชน
ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและ
การเผยแผ่หลักธรรมของ**พระพุทธศาสนาเถรวาท**เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ
และปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลาย
พระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน มีส่วน
ร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย”

การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใช้คำว่า “**พระพุทธศาสนาเถรวาท**”
แสดงให้เห็นว่ากฎหมายให้ความสำคัญถึงความเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท
ซึ่งยึดมั่นในพระธรรมวินัยอันเป็นที่เคารพนับถือและสืบทอดมาตั้งแต่สมัย
พุทธกาลจนกระทั่งปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสมัยหลังพุทธกาลไม่นาน มีการกระทำ
สังคายนาลหลายครั้ง เพื่อรักษาความมั่นคงของพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์
แต่แต่ละครั้งมีภิกษุผู้เป็นเถระและทรงคุณความดีเป็นหลักในการทำสังคายนา
โดยมีฝ่ายอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นอัครศาสนูปถัมภกเป็นผู้ดูแล
จนการกระทำสังคายนาสำเร็จเสร็จสิ้น ตั้งแต่ครั้งแรกซึ่งมีพระเจ้าอชาตศัตรู
เป็นองค์อุปถัมภ์ และในครั้งต่อ ๆ มา ฝ่ายอาณาจักรไม่เคยทอดทิ้งการดูแล
รักษาพระธรรมวินัย จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์อันมีพระบาทสมเด็จพระพุทธ
ยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นองค์อุปถัมภ์พระศาสนาในการกระทำสังคายนา
ครั้งที่ ๒ ในประเทศไทย อีกทั้งยังทรงรับพระราชภารกิจในการปกป้อง
พระพุทธศาสนาด้วยการออกกฎพระสงฆ์ถึง ๑๐ ฉบับ เพื่อทำให้ภิกษุสามเณร
ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เนื่องจากปรากฏความเสื่อมของความ
ประพฤติของภิกษุสามเณรในยุคนั้นเป็นอย่างมาก ทรงมีพระราชดำริในกฎ

พระสงฆ์คนหนึ่งว่า

“พระพุทธจักรและพระราชอาณาจักรทั้งสองนี้อาไศรยกัน ฝ่ายพระสงฆ์เถรานุเถระ อันรักษาพระพุทธจักรนั้น ระวังตรวจตรารักษาพระศาสนา มิให้เป็นอันตรายเศร้าหมอง ครั้นเห็นว่า จะมีปาปะภิกษุ เกรงจะมีอันตรายแล้วว่ากล่าวยังกันให้ปลูกษาโทษผิดแห่งกัน แล้วตัดสินว่ากล่าวตามพระวินัย บำบัดรังับโทษให้สงฆ์ได้มีลามกในพระศาสนา

ถ้าเกิดพวกภิกษุโจรมากนักเหลือกำลังจะว่ากล่าว รนร้อนชวนกันเข้ามาถวายพระพรฟังพระราชอาณาจักร ฝ่ายพระมหากษัตริย์ผู้รักษาพระราชอาณาจักร ก็ช่วยอุปถัมภ์ตามพระมหาเถรานุเถระผู้ร้อนรนรักษาพระพุทธศาสนาเป็นประเพณีมา จำเดิมแต่พระอรหันตเจ้าห้าร้อยมีพระมหากัสสปเถระเจ้าเป็นประธาน เป็นเหตุด้วยพระภิกษุแก่งกล่าวประปวาทติเตียนเป็นเลี่ยนศาสนา ก็ชวนกันเข้ามาถวายพระพรสมเด็จพระเจ้าอชาตศัตรูราชๆ ก็เป็นสาธุอุปถัมภ์ยกขอทำปณณสังคายนาครั้งบัพทศังขนี้จนถึงทุติยสังคายนา ตติยสังคายนา จตุตถสังคายนา เบญจมะสังคายนา ฉดถมะสังคายนา ฝ่ายพระพุทธจักรพระราชอาณาจักร ย่อมพร้อมกันทั้งสองฝ่าย ชวนกันชำระพระศาสนา มิให้มีปาปะภิกษุทำลายพระศาสนาให้เป็นประเพณีสืบมา”¹⁶⁴

เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งจึงทรงต้องออกพระราชกำหนดดังกล่าว เพื่อปกป้องคุ้มครองพระธรรมวินัยให้สืบทอดต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน เมื่อกาลสมัยผ่านมาจนยุคปัจจุบันซึ่งฝ่ายอาณาจักรมีรัฐบาลเป็นผู้มีอำนาจดูแลจึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของรัฐบาลที่จะต้องสืบสานงานอุปถัมภ์ค้ำชูพระศาสนาให้สมกับที่บรรพบุรุษท่านช่วยกันดูแลรักษาสืบมา

¹⁶⁴ กฎพระสงฆ์ ฉบับที่ ๘ ให้ไว้ ณ วันพุธ เดือนสาม แรมสิบเบ็ดค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๑ ปีระกานักขัตเรกศก

เมื่อปรากฏตามยุคสมัยว่าชาวพุทธส่วนใหญ่มีความเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทผิดแผกแตกต่างกันไปจากหลักธรรมที่แท้จริงเป็นอย่างมาก แต่ละฝ่ายต่างก็อ้างว่าเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่กลับละเลยแก้ไข ปรับเปลี่ยน เพิกถอนพระธรรมวินัย หรือไม่ก็ผสมผสานถ้อยคำจากนิกายหรือจากศาสนาอื่นที่คิดว่าดีและเข้ากับยุคกับสมัย จนทำให้เกิดความสับสน ผิดพลาด คลาดเคลื่อนไปจากหลักธรรมที่แท้จริงไปอย่างมาก

ดังนั้น การที่กฎหมายรัฐธรรมนูญวางหลักเรื่องพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้จึงเป็นแนวทางในการกำหนดบทกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องและให้ชัดเจนตามพระพุทธศาสนาเถรวาท และรัฐต้องมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาลหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทให้สืบทอดต่อไปโดยไม่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนในทุกด้าน รวมทั้งการให้การศึกษาและเผยแพร่แก่ชาวพุทธทั่วไปให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเน้นถึงการทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา มิใช่พัฒนาในด้านอื่นตามแนวทางของนิกายและศาสนาอื่น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาเถรวาททั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวอีกด้วย

ในขณะที่ฝ่ายภิกษุสงฆ์ก็มีหน้าที่ต้องดูแลพระธรรมวินัย ดังความปรากฏตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๕ ตรี บัญญัติว่า

“มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา”

ดังนั้น ฝ่ายพุทธจักรมีภิกษุพุทธบริษัทเป็นสำคัญที่ต้องเคารพพระธรรมวินัย และต้องรักษาพระธรรมวินัยไว้ด้วยเพื่อประโยชน์แห่งความผาสุกและความดีงามของสงฆ์ เพื่อความมั่นคงของพระสัทธรรม

ส่วนฝ่ายอาณาจักร โดยเฉพาะฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลพระศาสนา ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องเป็นผู้เริ่มทำหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาผู้มีความเข้าใจในพระธรรมวินัย มีความเคารพและ

มั่นคงในพระธรรมวินัย ทะนุบำรุง อุปถัมภ์ และคุ้มครองพระศาสนาตามภาระหน้าที่ตามพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง¹⁶⁵ สนับสนุนบำรุงคณะสงฆ์ในพระธรรมวินัยดูแลจัดการภิกษุอลัชชีอันเป็นมารพระศาสนาตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงพระศาสนาเป็นสำคัญ มากกว่าผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับภิกษุสงฆ์ต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัย มิให้ภิกษุต้องเดือดร้อนเป็นอาบัติ ตัวอย่างเช่น เรื่องพระวินัยบัญญัติสิกขาบทที่กล่าวว่า ภิกษุไม่รับและไม่ยินดีในเงินและทอง ดังนั้น นิยัตถ์ซึ่งเป็นเงินงบประมาณแผ่นดินที่รัฐจัดสรรเพื่อดูแลสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองหรือมีวุฒิทางการศึกษานั้น¹⁶⁶ เป็นเงินที่จัดไว้สำหรับภัตตาหารประจำของภิกษุโดยต้องมีผู้รับผิดชอบหรือไวยาวัจกรดำเนินการตามพระธรรมวินัย ไม่ใช่มอบเงินให้ภิกษุสงฆ์โดยตรงไม่ว่าจะรับเองหรือการโอนเงินเข้าบัญชี เพื่อให้ภิกษุนำไปซื้อหาภัตตาหารเองหรือนำไปใช้ประโยชน์อื่น ซึ่งเป็นเรื่องผิดพระวินัยบัญญัติข้อรับเงินทองและซื้อขายแลกเปลี่ยน เป็นการกระทำที่ขาดความเข้าใจในพระวินัยบัญญัติ และกลายเป็นการชักนำให้เป็นข้ออ้างของภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุรับเงินทองได้ ซึ่งเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระวินัย อันเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้พระศาสนาเสื่อม ดังนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องเป็นผู้นำแก้ไขข้อประพฤติปฏิบัติและระเบียบทั้งหลายที่ผิดไปจากพระวินัยบัญญัติดังกล่าว

ในขณะที่อุบาสกอุบาสิกาต้องไม่ละเลยในการศึกษาเล่าเรียนด้วยความเคารพ ศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่ผิวเผินไม่นำความเห็นส่วนตัว หรือความเข้าใจเองมาปรับใช้กับพระธรรมวินัย ต้องเข้าใจว่าพระธรรมวินัยมีความละเอียดลึกซึ้ง ไม่อาจประมาทในพระปัญญาคุณของพระพุทธองค์ได้ พุทธ

¹⁶⁵ กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เล่ม ๑๓๑ ตอน ๘๑ ก ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗

¹⁶⁶ ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิยัตถ์ พ.ศ. ๒๕๕๖

บริษัททุกฝ่ายจึงจะเกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกัน และจะนำพาพระธรรมวินัยและพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้

มีเนื้อความเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจยิ่ง เป็นบทสนทนาธรรมของท่านพระอานนท์ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเจริญ ความไม่เสื่อมของพระสัทธรรมไว้ ดังนี้ว่า

“สมัยหนึ่ง ท่านพระอานนท์และท่านพระภัททะ อยู่ ณ กุกกุฏาราม ใกล้เมืองปาฏลิบุตร ครั้งนั้น ท่านพระภัททะออกจากที่เรือนในเวลาเย็น เข้าไปหาท่านพระอานนท์ถึงที่อยู่ ได้ปราศรัยกับท่านพระอานนท์ ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ถามท่านพระอานนท์ว่า

ดูกร ท่านอานนท์ อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัย เครื่องทำให้พระสัทธรรมเสื่อม อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัย เครื่องทำให้พระสัทธรรมไม่เสื่อม

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ดิละๆ ท่านภัททะ ท่านช่างคิด ช่างเฉียบแหลม ช่างได้ถาม ก็ท่านถามอย่างนี้หรือว่า ดูกร อานนท์ อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัย เครื่องทำให้พระสัทธรรมเสื่อม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัย เครื่องทำให้พระสัทธรรมไม่เสื่อม.

ภ. อย่างนั้น ท่านผู้เจริญ.

อา. ดูกร ท่านผู้มีอายุ เพราะบุคคลไม่ได้เจริญ ไม่ได้กระทำให้มาก ซึ่งสติปัฏฐาน ๔ พระสัทธรรมจึงเสื่อม และเพราะบุคคลได้เจริญ ได้กระทำให้มาก ซึ่งสติปัฏฐาน ๔ พระสัทธรรมจึงไม่เสื่อม สติปัฏฐาน ๔ เป็นइन ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่... พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ ... พิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย ดูกร ท่านผู้มีอายุ เพราะบุคคลไม่ได้เจริญ ไม่ได้กระทำให้มาก ซึ่งสติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้แล พระสัทธรรมจึงเสื่อม

เพราะบุคคลได้เจริญ ได้กระทำให้มาก ซึ่งสติปัญฐาน ๔ เหล่านี้แล พระสัทธรรม
จึงไม่เสื่อม”¹⁶⁷

การสนทนาระหว่างพระเถระทั้งสองนั้น แสดงให้เห็นความละเอียด
ลึกซึ้งของพระธรรมวินัยที่น่าประโยชน์อย่างยิ่งให้แก่ผู้ศึกษาว่า เมื่อผู้ที่ศึกษา
และประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์แล้ว ย่อมเข้าใจความจริง
ทั้งหลายทั้งปวงตามความเป็นจริง เมื่อขณะที่สมาพรธรรมปรากฏก็สามารถระลึก
รู้สภาพธรรมนั้นได้ตามความเป็นจริง เป็นสติปัญฐานที่เกิดขึ้นจากปัญญาที่สะสม
ความเข้าใจมาตามลำดับ สติปัญฐานนี้เองเป็นทางสายเอก ¹⁶⁸ สายเดียวที่จะนำ
ไปสู่การก้าวอย่างของปัญญาในขั้นต่อไป ที่จะประจักษ์แจ้งความจริง อันเป็น
หนทางดับทุกข์ได้อย่างแท้จริง นี่คือการประเสริฐสูงสุดของพระธรรมวินัย
ของพระพุทธองค์ และนี่คือการดำรงพระสัทธรรมและพระศาสนาให้ยั่งยืนสืบ
ต่อไปอย่างแท้จริง

ความเข้าใจพระธรรมวินัยนี้เอง ย่อมเป็นพลปัจจัยที่จะทำให้พุทธ
บริษัททุกฝ่ายมีปัญหาพิจารณาเหตุและผลได้ตรงตามความเป็นจริง เป็นเหตุ
แห่งการขัดเกลากิเลสอกุศลทุกประการตั้งแต่เล็กๆ น้อยๆ สะสมไปจนกระทั่ง
เป็นพลเป็นอินทรีย์สามารถละคลายกิเลสอันละเอียดต่าง ๆ ให้ลดลงไปตาม
ลำดับจนกระทั่งหมดไปไม่เหลืออีกเลยได้

ความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นด้วยปัญฐานนี้เอง จะทำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติ
ในสิ่งที่ประเสริฐเป็นกุศลทั้งกาย วาจา และใจ นำมาซึ่งประโยชน์ตนและ
ประโยชน์ผู้อื่น เป็นการฟื้นฟูความถูกต้องและความสมควรตามลำดับ ภิกษุ
ที่เข้าใจพระธรรมวินัยย่อมประพฤติปฏิบัติตนได้บริสุทธิ์ตามพระวินัยบัญญัติ

¹⁶⁷ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค

¹⁶⁸ ในสติปัญฐานสูตรนี้ พระองค์ตรัสทางนั้นไว้โดยชื่อว่า อยนะ เพราะฉะนั้น ในคำว่า เอกายโน
อยู่ ภิกษุเว มคโค (ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเอก) นี้ควรเข้าใจความหมายอย่างนี้ว่า
“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเดียว ไม่ใช่เป็นทาง ๒ สาย” (อรรถกถา มัชฌิมนิกาย
มูลปณณาสก มุลปริยาयरค สติปัญฐานสูตร ว่าด้วยการเจริญสติปัญฐาน)

ไม่ล่วงสิกขาบทแม้ด้วยชีวิต เป็นภิกษุในพระธรรมวินัยผู้ประเสริฐ

ส่วนอุบาสกอุบาสิกาก็เป็นผู้ที่มีศรัทธาประกอบด้วยปัญญา สามารถ
เกื้อหนุนภิกษุให้ดำรงชีพประพฤติพรหมจรรย์ได้อย่างผาสุก พระพุทธรองค์ทรง
แสดงถึงอุบาสกแก้ว อุบาสกดอกปทุม และอุบาสกดอกบุนนทริก ซึ่งมีคุณธรรม
๕ ประการ คือ เป็นผู้ที่มีศรัทธา มีศีล มั่นคงในเรื่องของกรรม ไม่หลงไปในทาง
ของบุคคลนอกพระศาสนา และบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง¹⁶⁹ เป็น
คฤหัสถ์บริษัทที่ประเสริฐที่ค้ำจุนพระศาสนาให้ดำรงสืบต่อไป

การรักษาพระสัทธรรมของพระพุทธองค์ให้คงมั่นอยู่ในจิตใจ และ
สามารถถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธองค์ที่ถูกต้องต่อไปยังอนุชนรุ่นหลังๆ ให้
มีโอกาสดำเนินได้ฟังคำที่เป็นสัจจะ เพื่อประโยชน์แห่งการออกจากสังสารวัฏได้
ในที่สุด เป็นทายาทผู้ดำรงพระศาสนาต่อไป

เป็นศาสนทายาทที่แท้จริง

ในสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อาราม
ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาค
ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า พระเจ้า
ข้า ดังนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสพุทธพจน์นี้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเป็นธรรมทายาทของเราเถิด อย่าเป็น
อามิสทายาทของเราเลย เรามีความเอ็นดูในพวกเธออยู่ว่า ทำอย่างไรหนอ
สาวกทั้งหลายของเราจะพึงเป็นธรรมทายาท จะไม่พึงเป็นอามิสทายาท” ¹⁷⁰

คำว่า “ธรรมทายาท” อรรถกถาจารย์ท่านแสดงความหมายว่า ใน
พระพุทธศาสนา มีธรรมของพระพุทธองค์ คือ โลกุตตรธรรม ๙ ได้แก่ มรรค ๔

¹⁶⁹ อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ มูลปริยายวรรค ภยเกรวสูตร

¹⁷⁰ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ธรรมทายาทสูตร ว่าด้วยทายาทแห่งธรรม

ผล ๔ นิพพาน ๑ เป็นมรตก ฉะนั้น ผู้ที่ได้รับโลกุตตรธรรม คือผู้รับมรตกแห่งธรรมของพระพุทธองค์ จึงสำเร็จเป็นธรรมทายาท¹⁷¹

ส่วนปัจจัย ๔ มีจิรว บิณฑบาต เสนาสนะยารักษาโรคที่เกิดแก่ภิกษุ เป็นต้น รวมถึงลาภสักการะ ที่เกิดขึ้นจากการบูชาทั้งหลาย นั้นเป็นเพียงอามิส ผู้ได้รับสิ่งของเหล่านี้ อันเกิดแต่การบวชในพระศาสนา เป็นเพียงอามิสทายาท ซึ่งหาประโยชน์อย่างแท้จริงมิได้

อรรถกถาจารย์ท่านได้แสดงต่อไปว่า

“ด้วยว่าภิกษุรูปใดบวชในศาสนาของพระชินเจ้า มีปัจจัยเป็นยอดเยียม คือเห็นแก่ปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นเหตุเกิดตัณหา ทอดทิ้งธุระในการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ ภิกษุรูปนี้ชื่อว่าอามิสทายาท ขอเธอทั้งหลายจงอย่าเป็นเช่นนั้นเลย

ส่วนภิกษุรูปใดอาศัยคุณธรรมมีความเป็นผู้มักน้อยเป็นต้นในปัจจัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตไว้ให้พิจารณาอย่างละเอียดก่อน แล้วจึงเสพา (บริโภค) มีข้อปฏิบัติยอดเยียมเห็นเอง (ดำรงอยู่) ในอริยวงศ์ ๔ ภิกษุรูปนี้ชื่อว่าธรรมทายาท ขอเธอทั้งหลายจงเป็นเช่นนั้นเถิด”

คำอธิบายในอรรถกถาได้ให้ความกระจ่างเรื่องธรรมทายาทไว้ชัดเจนมาก เนื่องจาก ท่านกล่าวโลกุตตรธรรมเปรียบดั่งมรตก ดังนั้น ผู้ที่สามารถรับมรตกได้ จึงจะเป็นทายาท ผู้ที่มีได้ก้าวไปในทางที่จะมีโอกาสประจักษ์แจ้งความจริงจนกระทั่งเข้าถึงโลกุตตรธรรม ย่อมไม่อาจรับมรตกได้เลย

ผู้ที่จะเป็นทายาทได้ย่อมเป็นบุคคลผู้ปรารถนาจะหลุดพ้นจากวิภวภูติ จึงประกอบทาน ศีล รักษาอุโบสถ บูชาพระรัตนตรัยด้วยสักการะทั้งหลาย พังธรรม แสดงธรรม เมื่อทำอยู่เช่นนี้ย่อมได้มรตกธรรมคือนิพพาน จึงเป็นธรรมทายาทโดยตรง

¹⁷¹ อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มูลปริยายวรรค ธรรมทายาทสูตร ว่าด้วยทายาทแห่งธรรม

แต่การที่บุคคลปรารถนาวิวิธวิชชานั้นก็ต้องมีปัญญา ซึ่งไม่พ้นไปจากการที่ต้องสะสมความเข้าใจในพระธรรมคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ซึ่งเป็นเรื่องของการละโดยประการทั้งปวง¹⁷² และที่สำคัญที่สุดสิ่งที่ควรละในเบื้องต้นเสียก่อนคือ การละความไม่รู้ ละความเห็นผิด ด้วยการเริ่มต้นฟังและศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ด้วยความเคารพตามลำดับ

ส่วนบุคคลที่กระทำสิ่งใดด้วยความปรารถนาประโยชน์แก่ตน ย่อมเป็นผู้แสวงหาวิวิธวิชชา ดังนั้น การทำบุญ ทำทาน ก่อสร้างวัดวาอาราม เจดีย วิหาร สวดมนต์ บูชาพระพุทธรูป ถวายวัตถุ ถือศีล รักษาอุโบสถ ในศาสนา ก็ไม่ใช่ธรรมทายาทเลย

เมื่อสาธุชนทั้งหลาย หมั่นศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยด้วยความเคารพ ด้วยความละเอียดรอบคอบ เพื่อเข้าใจความจริงที่พระพุทธองค์ทรงแสดง และประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม จนถึงที่สุดแห่งการรู้แจ้ง ประจักษ์ความจริงอันเป็นอริยสัจจ จึงชื่อได้ว่าเป็นธรรมทายาท เป็นผู้ดำรงและนำพาพระศาสนาออกจากวิกฤติได้ ตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้โดยประการทั้งปวง.

¹⁷² ลักษณะวินิจฉัยพระธรรมวินัย ต้องเป็นไปเพื่อความคลายกำหนด ความพราดออก ความไม่สะสม ความมักน้อย ความสันโดษ ความสงัด ความเพียร และความเลียงง่าย (พระวินัยปิฎก จุลวรรค)

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์โดยย่อของมูลนิธิฯ คือ ศึกษาและปฏิบัติธรรม เผยแพร่พระธรรมตามแนวพระไตรปิฎก จัดพิมพ์เอกสารประกอบการศึกษาพระไตรปิฎก เผยแพร่เป็นสาธารณกุศล

คณะกรรมการบริหาร

ประธานกรรมการ	นางสาวสุจินต์ บริหารวนเขตต์
รองประธานกรรมการ	นางสาวดวงเดือน บาร์มีธรรม
กรรมการ	นางสงวน สุจริตกุล พลเอก สพรัง กัลยาณมิตร นาวาอากาศตรี เกื้อกุล แสนทอง หม่อมบงกชปรียา ยุคล นาย จรรย์ ภักดีธนากุล
กรรมการและเหรัญญิก	นางสาวประภัสสร เทตระกุล
กรรมการและเลขานุการ	พลตรี ดร. วีระ พลวัฒน์

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือของมูลนิธิฯ
เพื่อเป็นธรรมบรรณาการในการกุศล หรือมีศรัทธาจะสมทบทุนมูลนิธิฯ
และสนใจเป็นสมาชิกชมรมบ้านธัมมะ มศพ.

โปรดติดต่อมูลนิธิฯ หรือกรรมการของมูลนิธิฯ

สำนักงาน: ๑๗๔/๑ เจริญนคร ๗๘ แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี

กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๖๘ ๐๒๓๙

โทรสาร ๐ ๒๘๗๗ ๙๖๙๓

<http://www.dhammadhome.com>

E-mail: info@dhammadhome.com

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ.

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

www.dhammadhomefellowship.com

โทรศัพท์ ๐๘ ๑๘๓๒๐๕๗๗

รายการเผยแพร่พระธรรมทางสถานีวิทยุฯ
โดย มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

จังหวัด	สถานี	ความถี่	เวลา	วัน
กรุงเทพฯ ฯ	อสมท.	๑๔๙๔	๐๔.๐๐ น.	ทุกวัน
	รัฐสภา เอฟ.เอ็ม	๘๗.๕	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
	รัฐสภา เอ.เอ็ม	๑๐๗๑	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
	สวพ. เอฟ.เอ็ม	๙๑	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
	พล.๑	๑๔๒๒	๑๖.๐๐ น.	ทุกวัน
			๑๗.๐๐ น.	ทุกวัน
			๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ตชด.	๕๗๖	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
	ทอ.๐๑	๙๔๕	๑๘.๑๐ น.	ทุกวัน
	สวท.	๘๓๗	๒๒.๑๐ น.	ทุกวัน
	พล.ปตอ.	๕๙๔	๒๓.๑๕ น.	ทุกวัน
	ไทธรรม เอฟ.เอ็ม	๙๕.๒๕	๑๗.๐๐ น.	จ. - ศ.
กาญจนบุรี	พล.ร.๙	๑๕๓๙	๐๔.๐๐ น.	อาทิตย์
ปราจีนบุรี	มทบ.๑๒	๘๕๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
	พล.ร.๒ รอ. เอฟ.เอ็ม	๘๘.๒๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
ประจวบคีรีขันธ์	ค่ายธนระริชต์ เอฟ.เอ็ม	๙๖.๒๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
กำแพงเพชร	ทก.๓	๗๓๘	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทก.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ขอนแก่น	รด.	๑๑๕๒	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
	มจร. เอฟ.เอ็ม	๑๐๑.๗๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
กาฬสินธุ์	สวท. เอฟ.เอ็ม	๙๓	๒๒.๐๐ น.	ทุกวัน
เชียงใหม่	วปถ.๒	๗๓๘	๒๐.๓๐ น.	จ. - ส.
	ทก.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๑.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
เชียงราย	ทอ.๐๑๕	๑๒๒๔	๑๘.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทก.๓	๙๙๙	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
นครสวรรค์	ทก.๓	๘๐๑	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
น่าน	ทก.๓ เอฟ.เอ็ม	๙๙.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.

เพชรบูรณ์	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๙๙.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
พิษณุโลก	ทภ.๓	๑๑๑๖	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ.๓	๑๒๔๒	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	พล.ร.๔	๑๓๗๗	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
แพร่	ทภ.๓	๕๘๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๓.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
พะเยา	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๗.๒๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
พิจิตร	ทภ.๓	๑๔๔๙	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ภูเก็ต	๑ ปณ. เอฟ.เอ็ม	๘๙	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
ลำปาง	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๑.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ลำพูน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ชลบุรี	สวย. วัดศรีมหาธาตุ (FM)	๑๐๒.๗๕	๐๙.๐๐ น.	ทุกวัน
ระยอง	พล.ม.๒ รอ.	๗๗๔	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
สุราษฎร์ธานี	สวท. เอฟ.เอ็ม	๘๙.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
สงขลา	ทภ.๔ เอฟ.เอ็ม	๑๐๗.๗๕	๒๓.๐๐ น.	ทุกวัน
ปัตตานี	ทภ.๔	๙๓๖	๑๐.๐๐ น.	ทุกวัน
นครศรีธรรมราช	ทภ.๔	๖๘๔, ๑๐๔๔	๐๖.๐๕ น.	จ. - ส.
สุโขทัย	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๑๐๒.๒๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ.๓	๘๒๘	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
อุตรดิตถ์	ทภ.๓	๑๒๘๗	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม	๙๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
อุบลราชธานี	ทอ.๐๘	๘๐๑	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน

รายการ “บ้านธัมมะ” ทางสถานีโทรทัศน์

สถานี	เวลา	วัน
สทท.๑๑	๐๔.๐๐ น.	จันทร์
TNN2	๐๗.๐๐ น.	เสาร์
TNN2	๐๒.๐๐ น.	อาทิตย์
TNN2	๑๖.๐๐ น.	พุธ
รัฐสภาช่อง ๑๐, ๒๐	๐๘.๐๐ น.	อาทิตย์
Dr.TV ช่อง ๒๗๒	๐๕.๐๐ น.	เสาร์ - อาทิตย์
	๒๑.๐๐ น.	เสาร์ - อาทิตย์

รายการอาจเปลี่ยนแปลงได้ โปรดสอบถาม โทร. ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙
เว็บไซต์ของมูลนิธิฯ www.dhammadhome.com เมษายน ๒๕๖๒

“สงฆ์ ไม่พึงบัญญัติสิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ
ไม่พึงถอนพระบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว
พึงสมาทานประเพณีในสิกขาบททั้งหลายตามที่ทรงบัญญัติแล้ว”

(พระวินัยปิฎก จุลวรรค)

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มียุพการะมาก
แก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลาย ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและ
คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร (ยารักษาโรค) แม้เธอทั้งหลาย ก็จะเป็นผู้มี
ยุพการะมาก แก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงาม
ในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์
พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง
แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยซึ่งกันและกัน
ด้วยอำนาจอาวาสถานและธรรมทาน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้
เพื่อต้องการสลัดโอชะ (อกุศลธรรมที่ทำให้หมู่สัตว์จมลงในสังสารวัฏ)
เพื่อจะทำสิ่งที่สูงสุดแห่งทุกขโดยชอบ ด้วยประการอย่างนี้”

(พระสูตรต้นปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ พุทฺธการสูตร)

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๑๗๔/๑ เจริญนคร ๗๘ แขวงดาวคะนอง

เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙

โทรสาร ๐๒ ๘๗๗ ๙๖๙๓

<http://www.dhammahome.com>

E-mail: info@dhammahome.com

